

Luceafărul

SALA
DE
LECTURĂ

Săptămânal editat de Banca Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri 23 septembrie 1992 • 36 (135)

ÎNAINTE DE SOSIRE

Acum, la capătul campaniei electorale, lucrurile au rămas turburi în ce i privește pe candidații pentru Parlament și s-au limpezit în privința candidaților la președinție. Aceștia din urmă și-au dat, cum se spune, arama pe față, astfel încât electoratul își poate face o idee destul de precisă despre ce va fi cu unul sau cu altul din ei la conducerea țării. Vrind sau nevrind, în ultimele discursuri electorale dl Ion Iliescu s-a arătat în vâzul lumii ca un fidel continuator al ideologiei și politicii comuniste, perorind despre colectivism, despre pericolul dependenței de occident, în favoarea izolării și a conservării vechilor structuri, nu fără a recunoaște propagandistic și, în fond, contradictoriu, necesitatea tranziției spre economia de piață. La rindu-i, dl Gheorghe Funar exalta în manieră populistă naționalismul de tip ceaușist, arătându-se drept un frenetic susținător al tensiunilor inter-etnice. Ideea restaurației comuniste pare să aibă în acești doi candidați la președinție principalii promotori. În genere echilibrat și mai puțin dedat demagogiei, dl Ion Minzatu a dus o campanie civilizată, în spirit republican și liberal, cu scăzută însă audiență, din motive greu de precizat. Anacronic prin limbaj și patetism, dl Mircea Druc – un independent animat de cele mai curate sentimente naționale – a jucat exclusiv pe cartea reînțegririi României, scăpând din vedere realitatea social-economică a prezentului, de unde și debilitatea ecoului în opinia publică a campaniei sale electorale. Dl Cuius Dragomir, reprezentantul F.S.N.-ului, intelectual de factură modernă, cu deschidere către politologie, a transmis un mesaj electoral de tip democratic dar într-un cod care, credem, a depășit receptivitatea adresantului, drept consecință fiind impactul relativ slab asupra electoratului. De departe cel mai bine s-a prezentat în campania prezidențială dl Emil Constantinescu, candidatul Convenției Democratice, limpede în exprimarea ideilor de program politic, logic în gândire, calm în atitudine, suficient de popular în comportament, convingător deci deopotrivă în conținut și în formă. Între candidații de orientare democratică, domnia sa a izbutit performanța de a prezenta nu atât un program de partid (de altfel nu face parte din nici un partid) cât un program național de redresare economico-socială și de restructurare democratică a climatului politic. E cu atât mai remarcabil succesul campaniei electorale a dlui Emil Constantinescu cu cât partidele componente ale Convenției Democratice au avut, la nivelul candidaților pentru parlament, o campanie surprinzător de slabă, lăsând parcă tot greul pe umerii candidatului Convenției la președinție. În orice caz, sosirea în cursa prezidențială va fi strinsă, cei doi candidați aflați mai în față și reprezentând opțiuni politice diametrice – l-am numit pe domnii Iliescu și Constantinescu – vor intra probabil în al doilea tur de scrutin la finele căruia vom vedea în ce măsură electoratul nostru s-a trezit din marasmul demagogiei comuniste și, mai ales, în ce măsură opțiunea sa pentru democrație s-a conturat ca mentalitate. În mod normal, susținătorii dlor Minzatu, Druc și Dragomir ar trebui să sprijine, în acest al doilea tur, candidatura dlui Constantinescu. Vom vedea dacă va fi așa, dar dacă va fi așa va însemna că într-adevăr poporul român a ieșit din coșmarul izolării comuniste, regăsindu-se pe sine și regăsind totodată calea regală a istoriei sale: demnitatea în toleranță, libertatea în opțiuni și respectabilitatea în contextul geo-istoric.

„L”

în paginile 8-9:

DICHTUNG UND WARHEIT

o proză de TITUS POPOVICI

Sculptură de Nicolae Kruch

A m i n t i r e a u n u i v i s

Eu nu pot suporta noaptea
aceasta
eu duc în cărcă puterea
unui destin mai puternic decît
mine
destinul este mai puternic decît
omul

dar eu încă nu sînt om
și am nevoie încă de tine
tu ești crepusculul meu amar
și zorii se deschid asupra mea

ca luna și stelele
sub ghețarul inimii mele
nici astăzi nu pot cobori
sub pomul cunoașterii
vreau numai să mărturisesc
despre riul verde în care ne-am
scăldat
el reflecta culoarea acelor frunze
ale păcatului el emblema
cunoașterii absolute
Dan Laurențiu

Luceafărul

Director
LAURENȚIU ULICI
Redactori-șefi adjuncți
MARIUS TUPAN
EUGEN URICARU
Secretar general de redacție
MIRCEA CROITORU

semn

Cu nervii intinși la maximum

În așteptarea înspăimântată și înspăimântătoare a lui 1 septembrie, 1 octombrie, 1 noiembrie, oamenii sînt cu nervii intinși la maximum. Peste tot, în piețe, pe stradă, chiar dacă nu ești atent, poți constata acest lucru.

De Paști, în Piața Traian, am surprins o scenă sfișitoare: la unul dintre aranzările de pe o parte a Căii Călărășilor, se vindeau cartofi. Cu 150 de lei kilogramul. Era dimineața, de Sîmbăta Invierii. O bătrîna a cîrut 2 kg. de cartofi, vînzătorul i-a cîntărit, i-a răsturnat în sacosa cam ponosită și a întins mina. Bătrîna i-a pus în palmă una dintre aceste noi, și semnificative, monede: 50 de lei. Vînzătorul, care nu era un bun samaritean, a rămas cu mina întinsă, adăugînd, simultan, din gură: „Păi, 1 kg. e 150 de lei”. Bătrîna a înapoiat în tăcere cartofii și s-a rugat de el mult timp să-i pună de 50 de lei, care erau toți banii ei: „măcar de-un bors să am...”. Într-un firzîn, acela i-a cîntărit 3 sau 4 cartofi, priceputi, i-a răsturnat, în scorbă, în sacosa prea ponosită acum, iar bătrîna a plecat îngînînd „măcar de-un bors să am...”. Între timp cartofii s-au mai ieftinit, nu cine știe ce însă, dar vin tare din urmă, ba chiar i-au întrecut de mult, la pret, celelalte. Toate.

Acum vreo lună, am fost iarăși în Piața Traian. Nu era ajunul Paștelui. Era dimineața Adormirii Maicii Domnului. De data asta faptele — însă, vă previn, de ce totuși atâtă nuanță, dar de aceeași natură — s-au petrecut în hală, acolo unde se vindea „Telemea amestec, 345 lei kg.” Un bărbat în vîrstă, dar verde, căruia i s-a pus 1 kg. și 15 gr. la pret, contesta vehement cele 15 gr. vînzătoareea repune năchetul pe cîntar, se ducea și la alt cîntar, amîndoi ridică vocea, e un va-

caim creat doar de doi mai tare decît „gara pentru doi” cea rusească, fiecare o susține pe a lui, pînă cînd bărbatul se adresează mulțimii, nu înainte de a te fi spus, vînzătoareea și patronului ei „o să vă împuste”, explicînd de ce s-au privatizat numai responsabilii de magazine, hoții, nu mai ei au avut bani, din furturi, și fură în continuare. Nervii tuturor erau intinși. Sint, Unii, însă, nici nu se mai revoltă. „Hai, du-te, dom'le, și lasă-ne să cumpărăm și noi”, îi spune, abătut, revoltatului un alt bărbat de la coadă.

Așteptînd să ne vină rîndul pe la cozi cu pietrii incredibile, cu oile la țare, ordonat, tăcut, disciplinat. În dimineața de 22 decembrie 1989, la o coadă la piine, un bărbat cu un braț de franzele întrepelază: „stati, fraților, la coadă, așa o să rămîneți dacă nu faceți nimic!”. Doar că, așa cum observă, cu jumătate de gură însă, o bătrîna, el însuși mai întîi se asigurase cu mine și abia pe urma devenise agitat.

Și atunci ca și acum, nervii oamenilor erau intinși la maximum. Cînd și cine va înțelege că așa nu se mai poate, că oamenii au nevoie de un minim confort (și nervos) pentru a întreprinde, a face ceva? Numai lozincile cu care s-a încercat reintroducea lor prin blocuri și uzine, în ianuarie 1990 și de atunci încolo, nu ajung. Ba chiar acele lozinci, sfîrșind realitatea, au datul să întindă și mai mult nervii oamenilor. După cum bănuim, elasticitatea nervilor, ca oricare altă, e limitată. Și cînd ea dispăre, vai de aceia care n-au luat-o în calcul. Vorba „am întinde că rupi” ar trebui să stea pe la baza gândirii politice, dar sociale, a oricărui conducător, mai ales, aici, în estul nostru unde nimănui, de zeci și zeci de ani, nu i-a nîsat de oameni și de sufletele și nervii lor.

Dupa amiază, în aceeași zi de Adormirea Maicii Domnului, și președintele s-a arătat om, adică avînd nervii intinși la maximum, e drept în așteptarea, exactă, a lui 27 septembrie: dîndu-se jos din mașina blindată nu a făcut decît ceea ce făcuse înaintea lui său, urcîndu-se, cu aproximativ trei ani înainte, în elicopter.

Nicolae Preliceanu

dictatura personala

Ultimele mutări republicane în partida de șah neoromânească la nivel înalt

Cuprins de felul acela de nerăbdare narativă „care tînde să evadeze din simultaneitate”, după o săpămînă de bronzare electorală petrecută la Mare (ocmai pe plaja unde, din 7 și pînă în 11 septembrie 1992, în fiecare zi am așteptat să fie aruncat cadavrul Trecutului Reabilitat (Dumnezeu să-l ierte pe Dan Desliu! Poate voi avea ocazia să scriu cîte ceva, cîndva, undeva, separat, despre drama dispariției sale), înedent, nu mă pot abține să nu vă spun o „ultimă poveste”... Poveste post-revoluționară manipulată; cu sase eral de la Răsărit, candidați la Președinția României, ce se vor fi întîlnit nu tocmai întîmplător pe o tablă de șah republicană, „în travestit”. Unul era rege al comunismului revolut — Ion Iliescu, altul era regină a Opoziției Democratice — Emil Constantinescu, altul era turn de veghe, antistoric — Mircea Druc, unul era eral — Calus Dragomir, unul era nebun — Gh. Funar și altul, pion gata să se preschimbă — Ioan Măruțu. Sau cam așa ceva... Nu are importanță pînă una-alta, de ce culoare sunt azi fiecare, albă sau neagră. Nu are importanță nici cînd s-a început jocul de șah politic „etern” și nici cînd l-a început: sunt foarte oculte care ne manipulează și povestitorul și povestea, jucătorii sînt atîrși (unii știu, alții nu știu) de maldia SIDA, pardon, de maladia K.G.B. sau C.I.A., S.R.I.-ul făcînd, în numele lor, de fapt, fiecare mutare? Oricum, fiecare mutare se pare că o face Securitatea reformată a F.D.S.N. sau a P.S.N., jucători complici, deținători ai Puterii. Să zicem.

Bun... De o parte a tablei de șah republicane stau, deci, povestitorul și cealaltă parte povestea, cunoașterea de sine necontînd: jocul politic la nivel înalt se va termina la 27 septembrie 1992 dacă jucătorii nu-și vor da cu tabla de șah în cap reciproc, sau dacă nu înși tabla de joc se va revolta și va schimba piesele de șah rămase, acceptînd doar pe Regele României, cu întreaga sa suită legitimă, de ce nu? Dar să nu mă mai repet...

Mai departe. Bătălia neconcludentă dată între cele șase piese de șah republicane din 27 august 1992 pînă azi a dat de gol doar futa mascată a fiecăruia: mască după mască fiind scoase înul, carnavalul cu tonbolă politică bale pasul pe loc. Tot pe loc, tot pe loc, să tîsară bușuioce pe urmele reginei republicane de pe tabla de șah: indiscutabil Emil Constantinescu pîrînd a fi cel mai onest reprezentant al lumii apolitice românești, un idealist feroce, visător la democrația aceea adevărată care nu mai vine de la Răsărit, nu mai vine...

Sigur, tacit, lupta trecutului apropiat neocomunist cu viitorul avînd să se dea între idealismul politic al reprezentantului Opoziției Democratice la Președinția țării și pragmatismul fostului și actualului nomenclaturist, politruc de rasă, Ion Iliescu, care lasă impresia că invită pe degețe cam tot ce mișcă în România, riul, ranul, mai greu fiind cu năvlițea electoralului așa absentist, „parțial color”, trezît din morți, desi nu cine știe ce...

Personal, venînd vorba, regret rolul jucat, cu mișcări stricte, de cal pe tabla de șah politică de azi, a intelectualului eral Calus Dragomir, ajuns victimă a F.S.N.-ului, în general și a lui Petre Roman în special: arbitrajul său electoral la Președinție ar fi trebuit să fie, cred, mai degrabă deschis schimbării partenerilor de joc, dacă era să vrea să distige cu adevărat ceva pentru gloria propriului destin! Și dacă era să vrea să distige, Calus Dragomir trebuia să poată! Numai că, din păcate, din capul locului a fost prea firzlu să mai poată face ceva în acest sens, sorții fiind hotărîți de muze mult mai practice și mai lumesti decît cele scriitoricești, cu care era dominația sa înzestrat...

Și tot așa: povestea mea are tîlcul ei, încălecat pe o sa și chiar dacă „înainte mult mai este din poveste”, eu, mă scuzati, o să mă opresc aici! Că prea îmi fac de cap cu articolele astca ale mele fără sfîrșit, pînă și de pe lumea cealaltă, la un moment dat, disperat, la Radio Europa Liberă, Gelu Ionescu observa că „va urma”, săptămîna de săptămîna, este ceva de domeniul paranormalului deja, ce naiba, redacția Luceafărul nu are nici un interes să mă compromită, degeaba sustin că nu e pînă „va urma”, ci altceeva... Altceeva? Doamne parzește!

Altfel, însăși povestea noastră, civilă în întregime, poate fi reinventată, militarizată și iar la lume dată, iar povestitorul ei poate fi trimis, eventual, la vatră: doar o lovitură de stat fîhnd în stare să mai limpezăască lucrurile, într-un stat de drept cum e acesta al nostru, dar cine să o dea? Că nu se mai îndură nimeni, să o putem lua de la capăt...

În fine, ce să mai spun? Serios... Să spun că la alegerile parlamentare și prezidențiale din 27 septembrie, dacă e să am și eu o previziune, luați aminte, nu vor distiga românii, ci neoromânii: rămîne de văzut ce vrea să însemne asta...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● CAROL SEBESTYEN: „După ce a escroc U.A.P.-ul cu 15 000 de franci, Paul de România riscă să îmbrace ze-gheha franceză”. (Cuvîntul) ● „Un nou obiectiv al edificării socialismului în China. Construirea unui oras fără murdărie”. (Evenimentul zilei) ● RALUCA STROE BRUMARIU: „Apelînd la arsenalul clasic al activiștilor de partid dl. Ion Iliescu dovedește că nu dispune de argumente și că, în fond, își joacă ultima carte”. (România liberă) ● ION CRISTOIU: „Prezența independentului Ion Iliescu pe lista F.D.S.N. încalcă legea electorală. Cu largul concurs al Curții Supreme de Justiție...”. (Evenimentul zilei) ● GABRIELA STOICA: „Lipsit de harul dialectului anacronicul nostru președinte rămîne prizonierul monologului steril al Puterii comuniste”. (Cotidianul) ● BARBU CIO-CULESCU: „...are maiore calitate de adaptare pe linia acelor mimetisme ce maschează vieții amenintate, proficîndu-le în frunze sau crengute pentru o vedere mai puțin avîzată, dar, adesea, și pentru adversarii socializării în deșertărea imposturii”. (Dreptatea) ● TIA SENE-BĂNESCU: „...” dl. Iliescu ar putea avea fa la semi-canonizare”. (România liberă) ● NICOLAE NISTOROIU: „Un fir omorîr și o capră violată”. (Infractorul) ● N.M.: „Deosebirea dintre dl. Iliescu și Ceaușescu nu e de esență ci de mîlărie”. (România literară) ● LAURENȚIU GANEA: „De ce „Jos Iliescu?””. (Dimineața) Ce întrebare stupidă! ● ...responsabilii cu propaganda ai F.S.N. și dl.

Constantin Soresecu trebuiau să știe că în România post-revoluționară apare la Piața Neamț, de aproape trei ani (și a ajuns acum la nr. 216) săptămînalul independent, ACTIUNEA (...). Protestăm cu toată energia împotriva inițiativei F.S.N. de a edita o gazetă cu aceeași denumire și considerăm acest lucru fie o dovadă erasă de ignoranță, fie încă o metodă perfidă de a compromite presa independentă”. (Actiunea, Piața Neamț) ● Eserceci au imaginație... (AZI) ● IRINA DIMIU: „Ca nu făcut, noi încă multe partide au fost reprezentate la TV de personaje celebre: Paul Anghel (P.S.M.), Mircea Cornișteanu (P.L.S.) și Mișura Arghesi (P.U.N.R.). După ce l-a lăudat pe I.I. Iliescu, dl. Paul Anghel a proamă. Din realizările ultimelor trei decenii, cînd pe Dunăre au fost construite 6 noduri, față de cele 2 clădite în intervalul de 1890 ani (Sperăm că nimeni nu se va gîndi că în America vreme de sute de ani nu s-au înălțat decît corțuri iar în cîteva decenii numai zgîrie-nori)”. (Adevărul) ● În timp ce dl. Alexandru Birădeanu a confirmat faptul că se re-terge definitiv din viața politică, dl. I.V. Săndulescu își continuă activitatea. Din nefericire”. (Expres magazin) ● RADU BARABA POPA: „Sobolanii Cantalei pregătise de jurnat”. (Evenimentul zilei) De ce nu plecați pe alte meleaguri măi, animalcelor? ● ADRIAN PĂTRUSCĂ: „Kim Ir Sen pe stilul și zădărnici onsu-lui”. (București n.o.) (Viitorul românesc) ● TOMA ROMAN: „Dl. Gh. Funar este un continuator al „național comunismului pus în operă după 1965”. (Formula AS) ● MARIO FELIX: „Păi în uterul vă la papa...”

RESCU: „Domnule primar Gheorghe Funar, (...) în cîteva ani, numele dumneavoastră va fi una din rusinile orașului Cluj”. (Expres) ● TUDOR ARTEȚIE: „Soția candidatului Funar a fost informatoarea Securității”. (România liberă) ● ION CRISTOIU: „Lui Corneliu Vadim Tudor i s-a dat drumul în lume din cușca în care îl virise revoluția cu un scop precis: acela de a spăla rușele murdare pe care minile d-lui Iliescu nu pot să le atingă”. (Evenimentul zilei) ● „O piște de ciine se vinde cu 10 lei bucată”. (Evenimentul zilei) ● CAZIMIR ȘTEFAN: „Mîncarea mea preferată este Limba cu ciuperci”. (Expres magazin) ●

MIRCEA TOMA: „Cuvîntul care trimite”. (Academia Cațavencu) ● ION GHEORGHE: „Numai eu caut Partidul Comunist Român și nu-l mai dau de urmă”. (Totuși iubirea) Omul caută ceva ce există sub privirile sale... ● ALCIBLADE: „...globe fără știință de carte: Lucian Avramescu însuși, Dan Ceachir, Radu G. Teșosu, Ion Budaș, Cornel Nistorescu, Ion Cristoiu (...) Ioana Iuga, Mihai Creangă, P. M. Băceanu, Petre Stoica...”. (România Mare)

Petre Stoica

FESTIVALUL NAȚIONAL DE POEZIE SIGHETUL MARMĂȚIEI 1992

Într-o perioadă cînd poezia traversează o criză a receptării, la Sighetul Marmăției, în organizarea forurilor culturale locale și județene cu sprijinul Uniunii Scriitorilor și al mai multor ziare și reviste literare, în zilele de 9—10 octombrie 1992, va avea loc ediția a XIX-a a FESTIVALULUI NAȚIONAL DE POEZIE SIGHETUL MARMĂȚIEI.

În cadrul Festivalului se va organiza Concursul Național de Poezie, la care sînt invitați să participe creatori în vîrstă de pînă la 35 de ani indiferent de pregătire profesională, naționalitate, sex, convingeri politice sau religioase, care nu au debutat în volum și nu au obținut premiul Festivalului sau al Uniunii Scriitorilor la precedentele ediții.

Lucrările — minimum 10, dactilografiate în trei exemplare, însoțite

de o fișă de concurs care va cuprinde datele personale și adresa de la domiciliu a concurentului — vor fi expediate sau depuse personal pînă la data de 25 sept. 1992 pe adresa CASA DE CULTURĂ A MUNICIPIULUI SIGHETUL MARMĂȚIEI, str. IULIU MANIU nr. 31, cod. 4925, jud. Maramureș (Telefon: 995/11581).

Această manifestare de mare rezonanță spirituală locală și națională, mîrțurie fiind cei peste 40 de tineri scriitori, reprezentanți de frunte ai poeziei tinere de astăzi din România, laureați ai acestui concurs, datorită costului ridicat al cheltuielilor are nevoie de sponsori.

Cine dorește să sponsorizeze această manifestare culturală o poate face prin contul 65.51.1.21.08 deschis la B.C.R. filiala Sighetul Marmăției.

Cum se poate schimba tot

Una dintre cele mai triste întâmplări din campania electorală a anului 1992 (parlamentară și prezidențială) este apariția domnului Valeriu Cristea într-o emisiune a studioului electoral. Tristă, deoarece nici o clipă nu mi-as fi putut închipui că un om preocupat de abisul dostoevskian ar fi atât de cuprins de obiectul studiului încât să devină propriul său personaj. După ce prin luări de poziție publice a îndemnat la neutralitate politică, domnul Valeriu Cristea uită cu totul de literatură și se avintă într-o campanie electorală din care nu pricepe nimic. Entuziasmul său s-a dovedit a fi atât de caraghios încât a reușit să-l depășească și pe acela al liderului României Mari atunci când deplungea soarta muncitorului care nu are bani de țigări, îndoșind norodul cu donația lor de 15 milioane. Dacă au avut de unde da... Cazul domnului Valeriu Cristea este mai complicat și poate că tine de psihanaliză rezolvarea sa. Cum nu ne pricepem la acest drum de aflare a adevărului vom crede că prestația domniei sale nu este decât virful icebergului, cel care se vede, restul fiind ascuns undeva în marea doarelor pe care totii dorim să ni le cunoaștem. Nădăjduiesc să mă însel altfel ar fi cu adevărat foarte trist, nu doar pentru persoanele ce participă la cultura românească de azi ci chiar pentru cultură.

Vom trăi și vom suferi.
Atmosfera se încălzește. De va fi să asistăm la escaladarea incidentelor cum a fost cel din Timișoara, vom atinge din nou cotele lunii mai 1990 când provincia era străbătută de marderoși iar în Capitală se foloseau TAB-urile în locul taxiurilor. Dincolo de acest nivel nu mai este decât o linie foarte subțire și foarte fragilă care se cheamă linia ordinii publice. Când ea va fi ruptă vom avea în sfârșit ceea ce si-au dorit destul de mult românii în iarnă și primăvara anului 1990, adică o ordine de cazarmă. Ca să ne repetăm vom trăi și vom suferi. În decursul campaniei am putut vedea ceea ce ne-am dorit, ceea ce ne-am închipuit și mai ales ceea ce era normal să se

petreacă. Anume — o polarizare a electoratului, polarizare ce înlătură încet dar sigur puzderia de partidulețe care nu s-au creat „atunci” decât cu intenția de a se implementa jocul de-a alba neagra în politică. Electoratul anului 1992 s-a maturizat trecând prin alegerile locale. S-a maturizat el însă nu și politicianii, ajungându-se la bolile copilăriei — stîngismul, naționalismul, extremismul și mai ales strabismul. Strabismul politic în care promisiunea și realitatea se află în două planuri care se intersectează doar în punctul de pornire, dezvoltarea lor fiind evident divergentă. Protecția socială promisă în cele mai multe situații nu este decât un basm care, cel mult, ne poate da cosmă, reînșănătoșirea economiei se face după dorința halucinatorii iar autarhia românească poate să ne dea frisoane. Toate nu sînt decât rapeluri la o veche propagandă, la o veche demagogie. Toată această încărcătură de clișee nu este decât un truc psiho-social care se bazează pe faptul că mai ușor și mai comod este să recunoști decât să cunoști. A cunoaște înseamnă asumarea unui consum de energie, a unui risc. Așa vlăguiti cum simțem mai degrabă tentați să repetăm un gest reflex decât să acționăm cu adevărat. Pe acest mic truc se bazează cea mai mare parte din propaganda electorală din această campanie. Unde ne va duce o alegere nouă bazată pe reflexe vechi? Exact acolo unde ne dorim cu toții — într-un loc liniștit. Dar nu o liniște care vine dinlăuntrul nostru, capabilă să ordoneze lumea ci o liniște care vine dintr-o lume amorfă în stare să înăbuse zbaterea noastră lăuntrică. De la distanță, nu are nici o importanță de unde vine liniștea și care este natura ei. Ca să zicem așa, pe plan internațional nu contează pretul și sensul, important este să fie liniște. Dar pentru fiecare dintre noi contează enorm, este chiar viața noastră. Și după cum zicea cineva — un vot schimbă tot! Tot adică viața noastră toată.

Eugen Uricaru

Nina Ignat : Compoziție

momos

Note

● Numărul mare de bătrini, activiști ai PNT-cd-ului pare să joace feste venerabilului partid. Și asta pentru simplul motiv că bătrînii, atunci cînd le place cite-o Evă cu fundul mare și mințea scurtă, își pierd înțelepciunea pentru care sînt păstrați în celate. Fundul Evei pare să-i transforme în mici cocoși ridicoli. Nasurile buburoase și pieile flasce și pătate de vreme se metamorfozează peste noapte, iar ei devin flăcăii ce au fost cîndva. Sarcina d-lui Coposu este în această situație cel puțin jenantă. Domnia sa trebuie să-i bată discret pe umăr și să le explice că începînd din 27 septembrie 1992 ei vor fi obligați, prin vot, să conducă țara și că micile scandaluri amoroase nu sînt tocmai bine venite pe capul partidului și al țării.

● Mai vechiul coleg Valeriu Cristea care în 1989 refuza să intre în partidul comunist, a intrat acum (azi 15 sept. 1992) în el. Un comunist care nu se fereă să spună că este comunist, Paul Georgescu, l-a poreclit pe Valeriu Cristea, în anul cînd comunismul părea victorios, Bulgarul Abisal. Acest domn abi-

sal îl susține astăzi pe dl. Iliescu. Oare domnia sa n-o fi văzut ce au făcut mineri d-lui președinte atunci cînd au fost checați? Imediat după emisiunea cu fostul președinte (care vrea să fie din nou) m-au sunat cîțiva prieteni să mă întrebe cine e acest Valeriu Cristea. Habar n-am, le-am răspuns, dar, am continuat, comunistul Paul Georgescu zicea că e un „Bulgar Abisal”. Ah!, au spus ei și au început să se gîndească ce înseamnă această sintagmă nefericită.

● Conform ultimului număr al revistei Zig-Zag (34, 10-16 sept. a.c.) dl. Gheorghe Funar într-un interviu acordat d-nei Aurelia Boriga (redactor-șef) dovedește nu numai că n-a citit Constituția FSN-istă, dar că dacă ar fi ales președinte ar pune-o la topit. În această situație mă întreb pe ce ar jura. Faptul că nu cunoaște Constituția votată în Parlament de colegii domniei sale și apoi de întreaga țară, nu l-a împiedicat s-o la la goană prin orașul Timișoara. Este de bănuț că cei care l-au fugărit erau niște votanți ai Constituției, altfel nu se explică întîmplarea oribilă.

● Tot marți seara (15 sept. a.c.) am aflat de la dl. Iliescu că ceva în București pute și că lucrurile nu mai pot merge așa. Vocația de mic activist sub „Marele Ceaușescu” îl împinge pe dl. Iliescu spre primăria sectorului 6 (sau alt număr).

Ștefan Agopian

minimax

Cu resemnare privind spre viitor

Probabil este adevărat că oamenii de rînd au adesea un simț al justiției mai solid decât al oricărei elite intelectuale avidă de vreo nouă construcție deliberată; totuși, atunci cînd aceiași oameni nu se simt obligați de a respecta o regulă, oricare ar fi ea, ei sînt capabili să acționeze mai arbitrar decât orice elită, și chiar mai arbitrar decât un monarh care, el, o respectă. Se întîmplă astfel, nu pentru că îi este conferită omului obișnuit o încredere nemeritată, ci pentru că se plasează pe umerii săi o responsabilitate care depășește capacitățile umane.

(FRIEDRICH A. HAYEK)

Faptul că, după toate probabilitățile, mult a fost, puțin mai este și peste cîteva zile vom putea să alegem o nouă legislație și un alt/acelasi președinte decât numai acest fapt, considerat în sine, indiferent de rezultatele votului, ar impune constatarea unei victorii a crezului democratic în societatea românească. Asta cu atât mai mult cu cît se dovedește a fi fost bazaconii zvonurile sumbre despre puciuri puse la cale de forte destabilizatoare (agenturii!) la fel după cum, cel puțin deocamdată, nu s-a actualizat nici „primejdia sindicală” cu toată stoloianizarea dramatică a trailului zilnic. Asadar, s-ar putea crede că, desi sînt situate pe poziții ireconciliabile, există totuși între principalele forte politice un consens în ceea ce privește posibilitatea ca exprimarea liberă a „volnței poporului” să conducă la cea compozitie a Puterii care va garanta reconcilierea națională, conferind totdeodată României credibilitatea necesară în relațiile economice și politice cu Occidentul. Iată într-adevăr o perspectivă luminoasă pe care cine s-o poată contesta fără a fi acuzat de rea intenție. Raportat însă la modul cum se desfășoară și, mai ales, la efectele pe care le urmărește Puterea în campania electorală,

optimismul unor aprecieri precum cele anterioare nu-și mai găsește nici un suport. În acest sens, incidentul de la Timișoara este într-un total semnificativ atît prin cele întîmplute, dar, mai ales, prin modul cum a reactionat dl. I. Iliescu. În primul rînd, ceea ce poate fi constatat este că violența simbolică a propagandei celor doi candidați la președinție susținuți de forțele restaurației (neo)comuniste a dat roade. Prea a semănat mult vînt Gh. Funar ca să nu fie de astentat și furtuna. De care s-a grăbit însă să profite dl. I. Iliescu căci, chiar în seara aceleiasi zile domnia sa fiind programat să vorbească la radio nu s-a sfiit să acuze Convenția Democratică de cele întîmplute. Or, fiind de presupus că staff-ul d-lui Iliescu dispune de informație și beneficiază de aportul unor profesioniști care îi îndrumă propaganda, îngrijorătoare nu este neapărat violența mercu sporită la adresa adversarilor politici, depășită fiind de mult reticenta impusă de fair-play, ci îngrijorător este modul de interpretare al așteptărilor și aprehensiunilor electoratului. Iar dacă s-a ajuns pînă la cinismul folosirii în propagandă video a unor secvențe terifiante din timpul mineradelor, scontindu-se că ele i-ar putea aduce voturi d-lui Iliescu, atunci... !?!

„Soluția ideală — povătuia Petre Tușea —, în situații inexplicabile e cea a lui Cioran; perplexitatea! Cînd nu găsești soluție într-o situație inexplicabilă, clatină capul pînă ametesti, tragi linie și pui concluziile.”

Prima concluzie. Deși incomodă în deosebi de efectele crizei economice dar și de lupta dintre propriile fracțiuni interne, Puterea a fost obligată să riste organizarea alegerilor mizînd pe: (1) un comportament electoral al cărui principii determinanți sînt confuzia (dezorientarea), frica și criza de identitate, (2) carentele reale ale unei opoziții (opozitia autentică) infiltrată, dar și plătind

tribut, unor iluzii subiective, (3) atitudinea de expectativă a Occidentului.

A doua concluzie. Intreaga măsură a riscului asumat de Putere în cazul unor alegeri corecte este dată de Codul penal

A treia concluzie. Obligativitatea riscului este dată îndeosebi de: (1) modificările intervenite în (dez)ordinea politică mondială, (2) tensiunile existente în interiorul, dar și între, instituțiile prin care se exercită reprimarea — manifestarea publică a divergenței între ministrul apărării naționale și ministrul de interne referitoare la Protecția Legii apărării naționale semnifică mai mult decât o dispută teoretică.

A patra concluzie. Hotărîtoare este bineînțeles, ciștigarea președinției, campania prezidențială fiind singura care contează în orientarea „electoratului indecis”. O victorie netă a Convenției Democratice (președinte și majoritatea parlamentară) maximizează riscul unei/unor încercări de destabilizare în forță. De asemenea, o victorie netă a stîngii, ar atrage după sine tensiuni și conflicte urmate de instaurarea unui regim dictatorial față. Amîndouă posibilitățile extreme în condițiile unei desfășurări corecte a scrutinului au o probabilitate minimă de actualizare iar stabilitatea pentru fiecare dintre celelalte variante depinde de: (1) relațiile postelectorale dintre componentele Convenției Democratice, (2) atitudinea F.S.N., (3) ajutorul occidental.

A cincea (sau poate prima) concluzie în continuarea unui regim dictatorial, pe ale cărui efecte psiho-sociale s-a bazat guvernarea F.(D.)S.N. a compromis valorile liberalismului iar încălcarea sistematică de către Putere a legalității a redus democrația doar la supremația majorității, principiu care, foarte bine poate funcționa ca premisă a reinstaurării unei noi dictaturi pe cale electorală. O mențiune specială se cuvine însă pentru intelectualitate, pentru intelectualii care, punîndu-se în slujba restaurației (neo)comuniste, au contribuit din plin la adîncirea crizei morale.

În rest, toate bune și frumoase, zilele și, ca în fiecare toamnă, a reînceput un nou an de învățămînt, dar cine să mai aibă timp acum și pentru Școală. Drept care, a trecut aproape neobservată imbulzeala candidaților la Academia de poliție, imbulzeală care nu-i așa? Nu înseamnă că România, tinde să devină un stat polițienesc ci numai că această formă de învățămînt are mare căutare întrucît permite desăvîrsirea procesului educațional de formare armonioasă a personalității umane.

15 septembrie 1992

Șerban Lanescu

„Lettre internationale”

„Adevăratul rol al intelectualului, astăzi, e de a pune societății întrebări incomode. De a extirpa din mentalități obiceiul de a gîndi în clișee, schemele și canoanele ideologice încorporate în el. (...) Lupta intelectualului nu este lupta pentru putere, ci lupta pentru exprimare” declară cunoscuta disidentă bulgară Blaga Dimitrova într-un remarcabil studiu, publicat în revista „Lettre internationale” nr. 2, editată de Fundația Culturală Română. De altfel, întregul număr, bogat reprezentat și ilustrat, reuneste texte ce pun în dezbatere lumea nouă a Estului, meditații despre artă și creații, probleme de conștiință ce frîmțau azi întreaga lume. Despre „Intelectualul între eroare și eroism” scrie Augustin Buzura, ajungînd la concluzia că „dacă valorile mari, deosebite au ieșit la lumină în cele mai negre zile ale comunismului ceaușist, este imposibil ca acum, în deplină libertate, să nu apară.” Așteptăm și noi cu aceeași încredere. În spiritul său grav-jucăus se întrebă Marin Sorescu: „Cum se face că sîntem inspirați?” Simplu, definind într-un anume fel poezia, „Poezia e, de obicei, limba sub care se vîră medicamentele amare ale existenței. Pentru efect rapid și pentru acea plăcută tulburare a organismului, pe care nu știi cum s-o numești mai întii: boală sau vindecare?”

În ceea ce privește autorii străini, sînt de reținut mai multe studii în care se analizează cu pertință fie „Limba de ieri și cea de azi” (Adam Michnik), fie „Romanul și istoria” (Irving Howe), fie „Inteligență și creativitate” (Lars Gyllensten), fie „Eros și Thanatos” (Nancy Huston). Paginile inedite din scrierile lui James Joyce aruncă o nouă lumină asupra vieții și creației marelui scriitor. Poemele inserate aparțin unor nume de largă audiență: Cezar Baltag, Geo Bogza, Yallence Stevens, Blaga Dimitrova. Nu lipsesc documentele, comentariile, scrisorile, corespondențele și, bineînțeles, revista presei române, unde întîlnim texte sub semnătura Ancii Blandiana și Mihăi Botez. „Lettre internationale” nr. 2 încită la lectură fiindcă unele studii răspund unor interogații actuale, iar altele ne vorbesc despre lumea în care am ajuns.

M. T.

Un excelent instrument de lucru

Cartea profesorului Virgil Olteanu, **Din istoria și arta cărții. Lexicon***, prezintă primul dicționar bibliologic de vaste proporții realizat în țara noastră. Tema abordată aparține unui domeniu de o complexitate deosebită. În primul rând, pentru că istoria cărții se confundă cu istoria formelor și a materialelor cu ajutorul cărora oamenii și-au exprimat gândurile din cele mai vechi timpuri și pînă în prezent. În al doilea rând, pentru că cercetarea istoriei cărții nu se poate realiza independent de cunoașterea unor activități și discipline adiacente, precum bibliologia, codicologia, documentarea, editarea, grafica, legătoria, paleografia etc. A cuprinde în tiparele unui dicționar termeni și expresii aparținînd acestor discipline multiple presupune, ca o acțiune preliminară, o documentare de o amploare greu de imaginat pentru un profan. Este suficient să menționăm că puținele lucrări similare apărute în străinătate au fost de regulă rodul activității conjugate a numeroși specialiști. Virgil Olteanu a avut curajul să întreprindă de unul singur o investigație de mari proporții, iar cele aproximativ 3000 de cuvinte-titlu ale lexiconului cuprind, cu rare excepții, informațiile de bază aparținînd variatelor discipline legate de istoria, tehnica și arta cărții.

Un merit incontestabil a lucrării îl constituie felul în care a fost concepută structura fiecărui articol. Se înregistrează, în primul rând, sensurile, specificîndu-se între paranteze rotunde, sub formă prescurtată, domeniile cărora aparțin acestea. Pentru termenii care cunosc sinonime și expresii, acestea sînt indicate după sensuri; vezi **ARMERII** cu sinonimele **arime**, **armoarii**, **blazon**, **emblemă** și, respectiv, **INDEX** cu expresiile **I. alfabetice**, **I. analitice**, **I. bibliografice**, **I. cumulative** etc. În numeroase situații, în cuprinsul articolului se oferă date cu caract-

ter istoric și enciclopedic; a se vedea, în special, cuvintele-titlu **ALFABET**, **BIBLIOTECA**, **CARTE**, **DICȚIONAR**, **EDITURĂ**, **EDITIE**, **FORMAT**, **GRAVURĂ**, **LEGĂTURĂ**, **MAȘINĂ**, **SCRIERE** și **TIPAR**. Pe lângă termenii de specialitate exprimați prin cuvinte din limba comună, dicționarul înregistrează cuvinte învechite (**AFIEROMĂ**, **ARZ**, **COAJNIC**, **HRISOV**, **ZAPIS**) și cuvinte și expresii din limbi străine **ANNI CURRENTIS** lat., **APPRESSO** it., **BENDER** engl., **BONET** fr., **COPYRIGHT** engl., **ÉDITION SOUS LE MANTEAU** fr., **EN LA IMPRENTA DEL** sp., **ENTRELACS** fr., **FLEURON** fr., **IN AEDIBUS** lat., **PUMEX** lat., **SUPER EX LIBRIS** lat., **TOMOS** gr. etc. termeni care definesc cărți **ALBINUȘĂ**, **ANTIFONAR**, **PATERIC**, **PORICOLOGOS** etc., acte **ARZIHAL**, **CREDENTIONAL**, **EDICT**, **SUPLICĂ** etc. sau părți ale formularului diplomatic **APRECIATIE**, **ARENGĂ**, **COROBORATIE**, **ESCHATOCOL**, **PROTOCOL** etc. Dicționarul consemnează, de asemenea, termeni aparținînd criptografiei, diplomatiei și filigranologiei și chiar noțiuni esențiale ale unor discipline care prezintă legături cu domeniul scrisului, cum ar fi filatelia, medalistica, numismatica și sigilografia. Într-un cuvînt, lucrarea cuprinde o gamă extrem de largă de informații tehnice și culturale, interesînd deopotrivă pe arhiviști, bibliotecari, documentariști, editori, muzeografi, tipografi și, nu în ultimul rînd, pe specialiștii consacrați cercetării istoriei cărții tipărite sau manuscrise. O anexă cuprinzînd **Semnele de corectură** și o **Bibliografie selectivă** încheie această excelentă lucrare, care beneficiază, totodată, de o ilustrație bogată și bine selectată.

Autorul este conștient de faptul că lucrarea sa este perfectibilă și, în consecință, mulțumește anticipat „celor care, prin observații, completări și sugestii, își vor aduce contribuția la

Sculptură de Nicolae Kruch

îmbunătățirea" ei. Dînd curs acestei invitații, vom face cîteva observații de care ar putea beneficia o eventuală reeditare a dicționarului. Prima privește termenul **GLAVIZNĂ**, care, pe lângă semnificația „slovă chirilică capitală”, cunoaște în textele vechi și sensul „capitol” (nemenționat). Altă observație are în vedere absența din lexicon a citorva termenii pe care ne-am fi așteptat să-i găsim înregistrați: **DESCRIPTARE**, **DISCHETĂ**, **DISPLAY**, **GRAFEM**, **HASTA**, **STAMBĂ**, **VIZIOMAT**, **VOLUTA** și **ZĂLOG**

(majoritatea figurează în DEX și DLR). Aprecierea „o performanță a științei filologice române”, pe care Dan Simionescu, semnatarul prefetei, o acordă lucrării înfăptuite de Virgil Olteanu, este perfect îndreptățită. Concluzia scurtelor noastre considerații poate fi exprimată prin cunoscutul vers arghezian: „Carte frumoasă, cinstie cui te-a scris”.

* Editura Enciclopedică, 1992

Alexandru Mareș

povestea vorbei

Schimbări

Am mai discutat, nu de mult, cîteva sloganuri electorale structurate în jurul unor cuvinte emblematice, rezumative. Ca simple semnale declanșatoare de comportamente stereotipe — indignare, adeziune, entuziasm etc. — aceste cuvinte par astăzi mai puțin importante decît discursurile articulate, argumentate — bine sau rău, mai mult ori mai puțin coerente — care le nuanțează. Lupta pentru impunerea, acapărarea sau devalorizarea cîte unui cuvînt continuă însă, oferînd ilustrări interesante ale relației dintre limbă și vorbitorii ei.

Schimbare e un cuvînt esențial, bine găsit de opoziție cu ocazia alegerilor locale, folosit cu succes în sloganuri și discursuri electorale — pentru că exprimă o idee simplă, clară și inconfundabilă — și care concentrează nu aînt un program, cît un act definitoriu pentru statul oricărei opoziții: de a înlocui echipa aflată la putere. Potrivit momentului și raportului de forțe — toată lumea înțelegînd față de ce și față de cine se propune schimbarea,

corespunzînd unei mentalități democratice (alternarea partidelor de guvernămînt), cuvîntul rezuma o mai lungă și mai profundă polemică asupra evoluției sociale și politice (opunîndu-se nu numai stagnării, dar și restaurației sau modificărilor superficiale, decorative, ale sistemului). Calitățile cuvîntului au produs, încă din februarie 1992, de la alegerile locale, încercări de anexare a sa de către forțele politice aflate la putere. Viața palpitană a cuvîntului-cheie continuă, alegerile generale din această toamnă aducînd cel puțin două noi exemple de conflict. Sloganul electoral al candidatului la președinție al F.S.N. este „Schimbare fără ură și fără răzbunare”, iar în discursurile și mesajele actualului președinte apare foarte des sintagma „schimbarea în bine”. Cele două formule, foarte diferite, au în comun apariția unor determinări suplimentare față de cuvîntul-lemnă al principalului lor adversar. Sloganul F.S.N.-ist păstrează sensul esențial al cuvîntului **schimbare** dar, identificînd o specie mai pură, aruncă o umbră de suspiciune asupra genului, sugerînd că schimbarea propusă de „ceilalți” are dezavantajele încredințării; mesajul sloganului e implicit polemic. „Schimbarea în bine” e o formulă care aplică o strategie și mai

insidioasă: determinantul „în bine” modifică sensul politic și electoral al **schimbării**, reducînd-o la o simplă **transformare** (graduală): sintagma „schimbare în bine” devine sinonimă cu „îmbunătățire”, „ameliorare” etc. Chiar dacă intenția (mărturisită public) e de a sugera opoziția cu o ipotetică „schimbare în rău” (atribuită opoziției), ceea ce se obține este mai curînd anularea sensului prim — de „înlocuire” — al **schimbării**. Se aplică astfel un tipar și un mecanism cu tradiție: observam altă dată că în limbajul totalitar românesc termenii **democrație**, **revoluție**, **liber** etc. nu lipseau; dimpotrivă, erau destul de mult vehiculați, dar cu determinări sau în general în contexte care le neutralizau sensul politic firesc: „democrația cea mai largă”, „democrația muncitorească-revoluționară”, „noua revoluție agrară”, „liber și stăpîn în țara sa” etc. Sintagma post-revoluționară „democrație originală” a ilustrat un tratament similar, prompt sancționat de observatorii fenomenului politic.

Afișul candidatului la președinție al Convenției Democratice a renunțat, de altfel, la cuvîntul **schimbare** (confiscat între timp și modificat de adversari), preferînd **speranța** („Să reclădim împreună speranța”) : sloganul are un caracter metaforic, favorizează planul psihic (trăsături care pot fi avantaje sau dezavantaje), sugerează moderația (avantaj cert) și trimite la sensul cel mai general al cuvîntului-lemnă (o speranță particularizată precede schimbarea, speranța ca stare generală îi poate te urma). În treacă fie zis, sloganurile electorale ale momentului pot fi comparate și clasificate și din punct de vedere prozodic, multe dintre ele adoptînd o formulă ritmică regulată; e și cazul celor două sloganuri prezidențiale deja menționate, cu ritm binar — „Schimbare fără ură și fără răzbunare” e un vers iambic perfect, cu cezură la mijloc și paralelism sintactic — sau ternar: „Să reclădim împreună speranța” cuprinde o mică deviere (prima silabă neaccentuată), care îl face interpreta-

bil ca dactil sau anapest; în afara unei încadrări prozodice se plasează „Un om cîstît pentru România”. Din analiza comparativă a celor trei sloganuri de mai sus rezultă și alte diferențe (de exemplu, referirea la o linie politică sau la un ins anume) și se pot stabili principalele direcții polemice ale fiecărui grup-emisător. Alegerea adjectivului **cîstît**, de exemplu, sugerează, pe fondul unor atacuri și acuzații anterioare, opoziția FDSN—FSN.

Prezența în alte sloganuri a cuvîntului **stabilitate** ne atrage atenția asupra rapidității cu care unii termeni la modă intră în desuetudine. Din aceeași familie, a **destabiliza**, **destabilizare**, **destabilizator** etc. deveniseră la un moment dat, în 1990, clișee evidente și, curînd, chiar semnale ale ironiei. Pierzîndu-și prin uzură puterea de incriminare (dezvoltată mai mult contextual, pe baza unui sens destul de vag — și ridiculizată de aplicarea în legătură cu cele mai neînsemnate gesturi și fapte) a **destabiliza** și derivatele sale au rămas să acționeze doar în subtext: politicienii care promit acum stabilitate sugerează pericolul „destabilizării” — pe care evită totuși să-l numească direct; în plus, fără a fi un antonim perfect, **stabilitatea** e termenul (mult mai slab) opus de limbajul politic actual **schimbării**. Există și cazuri amuzante de contrast între sensul general, emblematic, atribuit unui astfel de termen la un moment dat — și utilizarea sa contextuală, particularizantă. Sloganul „Votînd candidații PSDI vă asigurăm **stabilitatea!**” își lămurește sensul prin textul care îl precedă: el se adresează chirișilor — „cei mulți” —, contextul atribuindu-i cuvîntului **stabilitate** un sens foarte precis și limitat. Raportul între sensul general al unui termen și sensurile sale contextuale nu e deloc de neglijat în propaganda electorală, în care tehnica persuasivă încearcă să adapteze o idee generală la categorii de interese foarte diferite.

Rodica Zafiu

Prințul pădurii

Vintilă Horia, CAVALERUL RESEMNĂRII
Ed'tura Europa, Craiova, 1991

Capriciile celor care ar trebui să difuzeze cu adevărat cărțile în România au făcut să descopăr abia în vara acestui an, într-o librărie din Sinaia, romanul lui Vintilă Horia, **Cavalerul resemnării**, tipărit în cursul anului trecut. Cartea (care împreună cu **Dieu est né en exil** și **Persécutez Boèce** face parte din așa-numita „trilogie a exilului”) a fost scrisă în 1959 și a apărut mai întâi în limba franceză (cu titlul **Le chevalier de la résignation**). De aici a reluat-o pentru cititorii din România Ileana Cantuniari, într-o traducere despre care Vintilă Horia a scris la sfârșitul anului 1991 că „este pur și simplu superbă”.

În comparație cu primul roman al ciclului, **Cavalerul resemnării** reușește performanța de a dez-istoriciza într-o și mai mare măsură istoria, pentru a extrage din ea elementele de referință ale unei abstracțiuni tragice, despre care se poate spune fără emfază că reprezintă esența **destinului** românesc. Un adevărat clișeu de filosofie a istoriei noastre (a sta la granița dintre Imperii, a fi plasat între Occident și Orient, ca ultimă stavilă în calea barbariei în timp ce Europa civilizată ne-a ritat, nerecunoscutoare) e transformat de Vintilă Horia într-o poveste din care nu lipsește nici gravitatea, dar nici ingredientul palpant, pitorescul, aventurosul. Cu o materie plină de incidente spectaculoase și cu personaje care comprimă în biografia lor evenimente istorice întinse pe durata mai multor secole (de la întemeierea Principatelor, din la Baiazid și pînă la asediul Vienei), romanul lui Vintilă Horia reușește să trimită spre realitățile istoriei de care o trăim astăzi, dar și spre conflictul ei esențial, în care se înfruntă două ideologii, două mentalități, două civilizații. O spune chiar romancierul, într-o scurtă **Notă finală**, anexată ediției românești: „Turcii, ca și Veneția, pălăria, ca și Erratino, nu sunt decît simboluri vii. Cititorului îi revine sarcina de a le recunoaște, punîndu-le la timpul prezent.”

Însă ceea ce este absolut remarcabil în **Cavalerul resemnării** e tocmai capacitatea extraordinară a **poveștii** de a-și păstra expresivitatea și sensul atît

într-o lectură cu referință strict circumstanțială, cît și într-un registru general, de a fi, cu alte cuvinte, plauzibilă și în istoricitate, dar și în supratemporal.

Cum reușește Vintilă Horia această performanță? Pînă la un punct, ca autorii anonimi de povești populare, care pe schema conflictului etern dintre **bine și rău**, înșiră mărgelile colorate ale celor mai neașteptate întimplări. În schema generală a romanului, **partida turcilor** se războiește în toată Europa cu susținătorii **partidei anti-turcești**. Dar cele două „fețe” ale acestei necrușătoare bătălii privesc înspre cele două capete îndepărtate ale timpului, una spre orizontul mitic al protoistoriei universale și cealaltă spre contemporaneitatea imediată a celui care citește cartea, căci lectura arhetipală e îndreptățită de citarea cuplului Ormuzd-Ahriman, iar lectura contemporană, de mulțimea analogiilor cu prezentul, între care cea mai izbitoră este invocarea frecventă a „civilizației libere” și chiar a unei **cortine** care desparte în Europa două lumi. Iată, de exemplu, imaginea pe care pictorul Aloisio Loredano și-o face despre turci, la Istanbul, împreună cu forța extraordinară a întregului tablou de a sugera cea mai strictă actualitate: „Vechiul Constantinopol a fost un oraș splendid și înfloritor, în care artiștii de geniu au exprimat ceea ce simțeau în fața vieții și în fața lui Dumnezeu, construind biserici, înveșmîntîndu-le în picturi, gîndind și scriind după voie. Era timpul în care Istanbulul se numea Bizanț. De la sosirea turcilor, orașul s-a stins. Au acoperit cu var mozaicurile și frescele, au distrus monumentele, au otrăvit izvorul vieții. Orașul pute a mizerie, a prost gust și a teamă. N-au clădit nimic frumos. Ei interzic picturilor să reproducă misterul chipului omenesc. Tot ce seamănă omului, adică lui Dumnezeu, adevărul însuși care sălășluiește în noi, este interzis sub pedeapsa cu moartea. În afară de cîteva pașale care se ascund în fundul palatelor, nu există decît teroare și mizerie, noroi și duhoare. Călii trudesz și noapte, iar inchișorile sînt tot atît de pline ca și cazarmile. Am primit plimbîndu-mă prin capitala im-

perului că omul însuși este în primejdie de cînd turcii au început să corupă trupul pămîntului. Dacă vor reuși să ne supună, pe noi și celelalte popoare, nu vor mai exista ființe omenești.”

La fel ca **Ienicerii**, pomeniți la sfârșitul acestei pagini, **trădătorii** sau **renegații** alcătuiesc și ei o figură cu valoare de reprezentare generală, mai expresivă în toate datele ei decît chiar aceea a „turcilor”: „— Există însă ceva mai rău decît turcii, explică dalmațianul Udina Burbur, vreau să zic oamenii de la noi care și-au părăsit credința, care cred în Profet și care se poartă rău cu noi ceilalți, creștinii. Ei cred că turcii vor cucerii lumea, că toate popoarele creștine li se vor supune, că Dumnezeu nostru a murit de vreme ce a încetat să ne mai apere. Îi prigonesc pe cei care și-au păstrat, în pofida a oricui, credința, se duc la oraș ca să-i denunțe pașei, se adună la un loc ca să sărbătorească victoriile necredincioșilor și îi obligă pe copii noștri să meargă la școala muezinului. Sînt mai răi decît turcii. [...] Ei sînt adevărații stăpîni ai satului și ai țînutului. Timp de ani îndelungați am nădăjduit în război. Ni se spunea că țările din Apus aveau să facă o nouă cruciadă, că puterea turcilor va fi înfrîntă, că vom avea un nou împărat creștin la Constantinopol, că principele nostru se va întoarce pe tronul strămoșilor săi, sau că dogele va fi stăpînul nostru. Mai sînt cîte unii care încă dau crezare acestor basme. Vremea însă trece, sate întregi, deznădăjduite de îndelunga așteptare, părăsesc credința și se turcesc. Ce vreți? Trebuie să trăim.”

Însă figura cu cea mai mare cantitate de încărcătură simbolică este, în **Cavalerul resemnării**, figura **codrului**, prezentă în istoria Principatului liber al

Valahiei (ca teritoriul în care se retrag oamenii liberi, după ce capitala a fost devastată de turci), reluată în visele domnitorului Radu-Negru sau în povestea călugărului mercedar Fray Joaquin, care îi amintește lui Radu-Negru că este de fapt un „Principe al Pădurii”: „— Era odată un împărat, pe undeva prin Asia, poate că în China sau în India, un soi de sultan crud și îmbătat de putere, care voia să cucerească lumea și să transforme toate ființele vii în robi. Cucerise deja un imperiu, jumătate de glob sau chiar mai mult, dar nu-i era de ajuns. Voia întreg pămîntul. [...] Există însă undeva o pădure mare în care oamenii liberi își apărău cu înverșunare bunul lor suprem. [...] Împăratul hotărît să termine odată cu ei și, în fruntea unei armate, pătrunse în pădure. Lupta nu era ușoară, căci pădurea îi ocrotea pe rebeli, cînd își dădu seama că singurul mijloc de a-i distruge pe acei nebuni era de a distruge pădurea însăși, și-atunci le dădu poruncă soldaților să taie copacii pentru ca oamenii liberi să nu se mai poată ascunde, scăpînd astfel de justiția lui. [...] Însă pe măsură ce mergea, își dădea seama că arborii tăiați crescuseră din nou înapoia lor. După cîteva zile, se pomeni în mijlocul unei păduri noi, tinere și viguroase, care crescuse din vechile rădăcini. Și pădurea asta era înțesată de oameni liberi care îi înconjură pe împărat și pe soldații săi și îi uciseră după cum meritau.”

Fără să poată fi definite întotdeauna ca „simple” detalii pitorești, lipsite de legătură cu partitura arhetipală a cărții, întimplările anecdotice, micile conflicte pitorești sau erotismul pudic, care face pendant cu erosul decadent, nerușinat și sălbatic, descoperit de Radu-Negru la Veneția, dau greutate epică romanului scris de Vintilă Horia, amintindu-ne și pe această cale că există o resemnare a trăirii în circumstanțial și în concret.

Se adaugă la toate acestea **lirismul** specific prozei lui Vintilă Horia și perceptibil atît în cadența frazelor (chiar dacă avem de a face cu o traducere), cît și în neașteptatele sincronicități cu marea poezie românească, din care romancierul pare să prefere muzicalitatea eminesciană, ca în acest fragment despre biserica ctitorită de Mircea cel Bătrîn, un fel de „transcriere” în registru istoric a straniului poem **Melancolie**: „Malul era pustiu și biserica se ivi pe dată, cu turlele ei care se ridicau peste silueta masivă a zidurilor de incintă. Mînaștirea era părăsită. Cerul se limpezise și lumina lunii bătea din plin peste zidurile albe. Cucuvele își luară zborul, speriate, spre cer, tipînd cu vaier de moarte. Ușa bisericii, doborîtă, zăcea pe treptele de piatră. [...] Vitraliile sparte scînteiară ca niște fulgere minuscule. Niște șobolani se strecurară printre dărîmături.”

Florin Manolescu

Cerșetorul de talanți (V)

De fapt, chestiunea este de a afla ce ne face rău nouă, ca scriitori — și implicit cititorilor — din felul în care e produse acum (adică de cîteva secole) literatură. Problema este de a ne lefui atenția asupra unor „sectoare” care nu par a ține de domeniul literaturii și de competența literatului, dar care se manifestă direct, explicit în activitatea noastră. Se manifestă asupra gîndurilor noastre, asupra felului nostru de-a trăi zilnic.

Chestiunea este — de fapt — următoarea: nu se poate să-mi fie mie mai bine (și mai bine) scriind sau citind literatură? Nu cumva acesta este și copul activității literare: acela de-a î mi mai fericiri? (Tautologii). Tot ceea e scriu în acest eseu (și în altele) asta urmărește: o cît mai perspicace știință, na cît mai eficientă. Cea prin intermediul căreia reușești să fii fericit cu ajutorul literaturii.

Tot pe la începutul acestui eseu am încercat o delimitare între termenii **concentrare-contemplare**, pe de-o parte, și **inspirație-reverie**, pe de alta. Spuneam că primul s-ar caracteriza printr-o focalizare maximă a energiei „producătoare” asupra unui unic element într-o construcție poetică, printr-o eliminare a oricărui alt gînd din minte și, înă la urmă, prin căutarea a altceva decît adevărul și frumusețea aceluia fragment de text. Și anume prin descoperirea unei cantități de tăcere (ce se însinuează și este resimțită de cititor), o anumită cantitate și calitate de **altceva-decît-vorbesc**. La nivelul celui în

concentrare-contemplare acest altceva-decît-vorbesc manifestîndu-se prin sentimentul de creație și nu prin sentimentul de creator.

Atunci cînd descrie **reveria în fața focului** aprins în cămin, Gaston Bachelard o diferențiază (în context) de vis tocmai prin faptul că ea este „mai mult sau mai puțin centrată asupra unui obiect”. Deci indiferent față de focalizare, față de concentrare. Iar cînd psihanalistul francez vrea să stabilească teoretic, a-posteriori, un **centru** al acestei reverii, el nu reușește decît să-l numească în mod nebulos: **sentimentul morții și al re-învierii**. Sentiment pe care îl poate — de fapt — degaja în privitor și contemplarea unui cîmîțir sau a unei păduri care, îngălbenită, „agonizează” în lunile de toamnă.

Exact lipsa de discernămint caracterizează reveria așa cum încearcă s-o definească **fizica și chimia reveriei** deslășurate de Bachelard (vezi **Psihanaliza focului**). Pînă la capăt, ceea ce este perceput sub semnlu reveriei nu poate fi definit decît prin intensitate. Focul care este în același timp și subiect și obiect, produce o dialectizare totală a obiectelor ce cad sub „puterea” imaginărilor său. În fața flăcărilor, toate capătă în mîntea și-n sufletul nostru aura unei intensități vitale, a unei intensități a ființei lor. Totul se contractează înflăcărat și dialectic cu sine. „De îndată ce un sentiment urcă pînă la tonalitatea focului, din clipa cînd el se expune, în violența sa, în metafizicile focului, putem fi siguri că va acumula o sumă de contrarii”, spune Bachelard,

Ființa vrea să fie și pură și ardentă; și instantanee și permanentă; și dramatică și fidelă. „Trebuie să fim intensitate fără să știm că sîntem”. În cazul reveriei se poate vorbi chiar de o beție a paradoxurilor. De cele mai multe ori reveria este locul unde totul poate fi orice și viceversa, locul în care delimitările nu mai există și orice hotărnicie ar fi abuzivă și iluzorie.

Cînd face etimologia termenului **imaginație-simbolică** Mircea Eliade (vezi **Imagini și simboluri**) o extrage din bazele **imago și imitor** (a imita și a reproduce). Deși spune că imaginația nu presupune invenție arbitrară, Eliade declară că „a avea imaginație înseamnă să ai capacitatea de a vedea lumea în totalitatea sa”. Totalitate ce nu mai permite, bineînțeles, distingerea Adevărului de Fals sau a Răului de Bine. Calitatea unei imagini-simbol stă în vechimea sa, în arhetipalitatea sa. Nu mai contează felul în care această imagine este stîrnită în cel care ar retrăi-o. Orice nostalgie (indiferent dacă este una după anii copilăriei sau după este visul la viața milionarului american din filmele în serial) devine — direct — o nostalgie după Paradisul Pierdut. Indiferent de faptul că și aceste imagini arhetipale, la originea lor, sînt bune sau rele, indiferent prin ce mijloace am accede la ele — după Eliade important este să le trăim interior sau măcar să ni se pară că le trăim. Unei lumi pe care el o consideră ca și laicizată, Eliade îi propune o terapie rudimentară, în care, pînă la urmă, nu ceea ce trăiești este important, ci cum trăiești. Intensitatea unui sentiment sau altul (dar mai ales al celor nelegate de viața „materială”) fiind dovada suficientă a unei legături cu Originarul. Panteismul împede pe care — de multe ori — îl propovăduiește Mircea Eliade presupune pretutindeni prezența lui Dumnezeu. Acest panteism evită distincția Bine/Rău, evită orice distincții, evită pînă la urmă problema ierarhiilor cerești și pămîntești, manifestarea gradată, în trepte a Grației divine. Descori ceea ce pro-

povăduiește Eliade este tot un fel de boală a semnelor în care Totul este în toate, nediferențiat și fără nici un fel de ordine.

Se pare că de-a lungul ultimului secol mai ales, s-a instaurat cu cerbiecă prejudecata că imaginația, imaginărilor sînt situate dincolo sau dincoace de Bine și de Rău, dincolo de Adevăr și de Fals. Ca și cum ar putea exista ceva — orice — din ceea ce se află la nivelul umanului într-o asemenea poziție.

Și totuși cît de benefică poate fi o asemenea **terapie a entuziasmului** (o terapie a sentimentului prezenței continue a lui Dumnezeu) o arată chiar biografia lui Eliade. O anumită **capacitate continuă a fericirii** — chiar dacă ușor de acuzat ca superficială — poate converti Răul în Bine (mai ales la nivelul unei sincerități, unei autenticități înalte). La urma urmei despre speranță e vorba. Și nu neapărat despre o încredere nemăsurată în Dumnezeu. Nu întimplător voi pomeni aici numele lui Dostoievski care propovăduiește — explicit sau nu — o terapie bun-paradoxală a suferinței. Suferința este o modalitate prin care Răul se poate transforma în Bine. Suferința alchimizează conștiința convulsivă a păcatului: în curățenie; suferința curăță și stinge tot ceea ce e patimă și ardoare în noi. Iar literatura, cu lipsa sa de discernămint, cu beția paradoxurilor sale, își poate afla astfel o cale de „reprezentare adecvată a realității”. O cale cu adevărat terapeutică. Prezentînd cititorului maldăre de suferință, maldăre de ispășire, Dostoievski reușește cu prisosință să sublinieze Răul ce dospește în multe din personajele sale. Pe acestea le așteaptă parcă undeva, departe-aproape, o aură caldă și strălucitoare de lumină.

Cristian Popescu

Dan Laurențiu

Dan Laurențiu. Litografie de Mircea Dumitrescu

Cîndva

N-am să te uit niciodată
nici fluturele nu uită o floare
deși nu are conștiința morții
amorului său de o clipă

eu nu am decît această secundă
eu nu am decît o clipă muribundă
eu voi pleca în altă lume
cu floarea mea preferată la
butonieră

tu nu mă vei mai recunoaște
eu voi avea o garoafă la butonieră
și o umbrelă neagră
în roșu și negru tu nu
mă vei recunoaște

eu voi purta un costum alb
el va fi țesut din argint
eu voi pleca pe căile
necunoscute ale mele și ale tale

Un duet

Deprimarea iată numele tău
iată numele tău al unui

diavol negru și șchiop
călătorind într-o direcție celebră

iată numele tău
el este deprimarea
și instinctul neantului
care paradoxal și nu

tocmai ba tocmai dimpotrivă
te va menține în viața ta scurtă
dar cel căzut din ceruri
braț la braț cu tine

te va însoți
în paradisurile cele mai negre
pe care le-a visat cel de jos
doi ciini de pază latră la poarta
infernului

Duetul funebru

Boala și Arta
iată cei doi copii preferați ai mei
ei sînt de fapt copiii preferați
ai Domnului

cel necunoscut
Boala și Arta
iată cele două amante ale mele

ele imi vor supraviețui
eu sînt cel perisabil și
plîng cu lacrimi amare
la picioarele Domnului

Doar atît

Nu numai culoarea
dar și sunetul care se aude în
univers

ele cuvintele tale
nasc stelele de pe cer

eu nu mai sînt decît o boabă
care se scurge în clepsidra de
nisip a Timpului

eu nu mai sînt decît
un cadavru de lux
pe catafalcul timpului

tu geniul meu bun vei spune
că e o ercare a timpului
eu voi avea orgoliul
că m-am născut în acest timp

Călătoria

Intr-o seară într-o gară
într-un tren care mergea spre stele
era desigur un tren negru
cu un om negru la bord

trebuie să adaug nota
că eu eram pasagerul
trenului stelar
innegrit de focul infernului

prin care am trecut
mă îndreptam cu pași repezi spre
stele
eu știam unde mă conduc

roțile trenului stelar
eu știam că mă aflu într-o
stare sumbră
dar încă nu mă știam un cadavru

Tu

Tu m-ai învățat iubirea
ea era neagră
ca și chipul tău
chipul tău era iubirea

și iubirea era tot universul

dar universul avea culoarea
neagră eu cădeam în noaptea
acelui univers negru
el purta cizme negre

și mergea către absolut
el nu știa că merge
el stătea pe locul paradisiac
și-l imagina pe Dumnezeu

el nu credea în ființa umană
el nu credea în nimic
dar umbla de colo-colo
ca un diavol cu cizme negre

despre...

O carte pentru profesori

În sistemul de transmitere și conservare a literaturii, profesorul are un rol decisiv. El este releul cel mai important, nu numai pentru că e primul răspunzător în formarea gustului literar, dar și pentru că e — cel mai adesea — ultima instanță care se ocupă de aceasta. Timpul său e unul hotărîtor și orice eșec în activitatea lui afectează direct literatura, sărăcind-o în cel mai bun caz doar de cititori. Relația dintre el și critic e una de fraternitate. Altfel unul, cît și celălalt, sînt responsabili de vitalitatea literaturii, de actualizarea și reactualizarea ei, alcătuiind împreună un binom ireductibil. În circuitul creație-receptare, profesorul e al treilea schimb al ștafetei, după autor și critic. El este cel ce face, în principal, munca de consolidare. Iată de ce cărțile profesorilor — fie că sînt de metodică în predarea literaturii, fie că sînt de analize literare și stilistice — trebuie să intereseze îndeaproape critica literară. Pentru că aceasta e, de fapt, parte interesată. O astfel de carte, la intersecția dintre metodică pură și incursiunea analitică, a scos recent profesorul orădean Ioan Derșidan: **PRIMATUL TEXTULUI. Cercetări metodice și literare**, Ed. Cogito, Oradea, 1992.

Cartea nu e, în esență, altceva decît spune subtitlul ei. Ea valorifică experiența unui profesor eminent care se apropie întotdeauna cu dragoste și înțelegere de literatură, căutînd cele mai eficiente căi de a o transmite și punînd accesibilitatea în serviciul complexității. Dar tocmai pentru că această experiență nu e una oarecare (în ciuda faptului că Ioan Derșidan e încă tînăr) iar ea încorporează o reală vocație pedagogică și un orgoliu al pro-

fesiunii crescut pe exigență, cărții îi lipsește ceva important: o discuție despre manuale, despre cuprinsul și acuratețea lor analitică și interpretativă, despre structura programei și despre criteriile de selecție de la baza ei. Ioan Derșidan nu numai că ar fi fost în stare să poarte această discuție, cu aplicație, dar ar fi fost și dator să o facă. În lipsa unei abordări frontale a acestei problematice spinoase, volumul său atacă, totuși, prin învăliure și tangent, chiar aceste aspecte delicate și controversabile. Se poate presupune că analizele sale literare, trase într-un capitol aparte, sînt propuneri de sumar al manualelor. În acest sens pledoaria sa cuprinde nu doar „Vinătoarea cu șoim” a lui Ștefan Aug. Doinaș, „Luntrea lui Caron” pentru capitolul Blaga, dar și o propunere îndrăzneată, dacă nu chiar sfidătoare: Ioan Groșan. Toate acestea vin, firește, din rațiuni pedagogice, dar ele se datorează și stăruinței cu care Ioan Derșidan se ține la curent cu actualitatea literară. Manualul său de literatură nu e niciodată unul închis, impenetrabil, retardat — fie în sumar, fie în gust. El e unul deschis spre ultimele creații, receptiv, actual. Ultimele lui foi abia se scriu. Pedagogia literară e, în viziunea lui Derșidan, o știință a actualității mai degrabă decît una muzeală. Dincolo de aceste atacuri implicite sau aluzive asupra programei, profesorul se vede citeodată pus în situația de a o brusca direct, așa cum o face în cazul lui Mateiu Caragiale, care ar trebui „cuprins în programa școlară cu mai multe ore (chiar din cele la dispoziția profesorului)”. N-ar fi fost deloc rău ca astfel de nemulțumiri, al căror murmur se aude mai la tot pasul, să fie articulate într-o manieră tranșantă.

Dacă nu e decît un partizan moderat — ori mai degrabă timid — al revizuirii, Ioan Derșidan e, în schimb, un patetic al profesiunii. Sub acțiunea sa

se ascunde ceva din romantismul misionar și el nici nu ezită să formuleze, pentru învățămîntul nostru, ca „model de conducere, îndrumare și control” — „modelul Gheorghe Șincai — Mihai Eminescu” (s. aut.). E un model patetic, fervent și participativ pînă la sacrificiu și în ale cărui norme intră deopotrivă patima și competența, vocația iluministă și rigoarea profesiunii. Ioan Derșidan nu crede că menirea misionară a dascălului s-a epuizat și el încearcă mereu să reanime componenta patetică și idealistă a profesiunii. Scurta, dar exemplara activitate de revizor a lui Eminescu e invocată, de altfel, ca argument, într-un studiu mereu entuziast și structurat pe „zece constante ale acestui control, etalon în învățămînt: desfășurarea inspecțiilor, încadrarea școlilor, baza didactico-materială, conținutul învățămîntului, metodele de predare, învățarea elevilor, instrucția și educația lor, examenele și concursurile, perfecționarea învățătorilor, administrarea școlilor, legătura școlii cu familia elevilor”. Eminescu devine astfel revizorul exemplar și nuanța sacrificială a implicării sale a fost, fără îndoială, decisivă în selectarea lui ca model (într-o activitate în care, de pildă, Caragiale n-a fost cu nimic mai prejos). Unda de patetism din pledoaria lui Derșidan și-a găsit însă aici reazemul cel mai temeinic, încercînd să reactualizeze fervența unei profesiuni.

În ce privește funcționalitatea didactică a literaturii, Derșidan s-a prea puțea să nu fie un inovator. Nici n-ar avea cum și acest lucru e, oricum, mult mai puțin semnificativ decît consecvența și rigoarea cu care își pune în practică principiile. Cel mai important dintre acestea decretează axiomatice „primatul textului”: „Nici o lecție (activitate literară) nu se poate îndepărta de text, coerența oricărei gândiri, stări și interpretări (lecturi) avînd nevoie de valoarea de model a acestuia”. Întreg complexul pedagogic, nuanțat de un scenariu problematizant, e menit să privilegieze în cele din urmă opera și specificitatea ei: „Echilibrul dintre operă, analiza literară specializată (și cea școlară) și metoda didactică trebuie să ducă la afirmarea (impunerea) textului, a specificului literar /.../”. Grija lui Derșidan de a nu aliena valoarea estetică și de a nu o subordona unor valori doar implicite în aceasta e enunțată și

Valter Paraschivescu : Nud

ea programatic: „/.../ esteticul apare în comentariul literar cu valoare integratoare și tranzitivă a celorlalte valori /.../”. Ținînd analiza literară în proximitatea textului, Ioan Derșidan introduce și o perspectivă critică diacronică, desfășurînd problematica lecției pe scenariile hermeneutice care s-au succedat. Cîteva astfel de modele figurează în cartea sa, mai cu seamă în sectorul epicii. Propriile sale analize se află la încrucișarea exigențelor didactice cu cele critice, ieșind mereu din canon și deșurînd în hermeneutică ori în comentariul dezlegat de stringența pedagogică. Criticul ascuns în profesor își ia de cîteva ori revanșa, trecînd de gemandura didactică și avîntîndu-se în largul eseului. Cartea rămîne decisiv adresată profesorilor, atît prin contribuțiile metodice, cît și prin masivul lot de „subiecte” pentru concurs propuse (fiecare cu baremul său de corectare). Ea lasă, în întreg, un sentiment tonic: literatura se află pe mîini bune.

Al. Cistelecan

Dincolo și dincoace de geam

Evocatoare în primele cărți a cîmpiei natale într-o poezie de notație confesivă, Florența Albu a evoluat spre o formulă de o anume austeritate, care îi asigură o aparentă obiectivitate în abordarea temelor grave. Considerabila antologie **Efectul de seră** (Ed. Eminescu, 1991) punctează evident această pendulare între aspectul tradiționalist cu elemente de folclor stilizat și poezia mai laconică în expresie, în care apare viața citadină prin înregistrarea netă a faptelor cotidiene. Adevărat, contextul urban dezvăluie crîmpeie de viață rurală proiectate pe un fundal monoton, dulceața viziunii bucolice și gravitatea elegiei neafectate păstrînd calma seninătate și echilibrul sufletesc.

Din sugestia reportajistică aflată încă din titlul primului volum („Fără popas“, 1961) n-a mai rămas decît drumul subtil pe ce taie țarina înspre zare, pe unde bejeneau odinioară cei săraci. Într-un peisaj arid, jeltit în cîntecele aspre ale ogoarelor, efuziunea e temperată iar bucuria roadelor învătate un vitalism blind. „Intrarea în anotimp“ (1964) impune disciplina matură la ritmurile citadine, străine senzațiilor fruste, naturale. „E în mine drumul lung, subtil, / cu foșniți de porumbiste-n vînt, / cu fața Morgana arzînd alergînd, / — unde-o ajungi, începe alt cer...“ (Parcă). O floarea-soarelui răzlețită printre blocuri stîrnete nostalgia celei care tinjește după fîșirea lanurilor. Euforiei sufletești și luminozității solare li se suprapune o notație directă și picturală în „Fața Morgana“ (1966). Acasă înseamnă resimțirea senzației vîrtice „de-a lungul drumului subtil, răsucind / un dor si-o depărtare pînă-n cer“, cu miresme de grîu sau cu seacă, cînd „pămîntul explodează în soare, / vulcani de colb și lavă“. Noaptea cu lună și „bolenuri astrale“ amintește de jocul cu peșenele-felinar. Sentimentul plenitudinar face loc nostalgiei și melancoliei blinde dar curînd senzorialul de natură interioară este abandonat în favoarea unui lirism sublimat, cauzat de moartea iubitului („Măști de priveghi“, 1968). Acordurile grave înrudite cu lirismul de esență folclorică fac loc măștilor de priveghi, îmbrumutate fantezmelor sufletelor moarte. Albul nu e doar simbolul purității pierdute, dar și al neantului. „alb de cosmar“ bacovian văzut ca o neliniștire înzăpezire. În spațiul restrîns acordat de antologie volumului nu se poate contura fidel motivul culorii albe așa cum se întîmplă și cu **himera nisipurilor** (motiv din cartea cu titlul omonim, apărută în 1969). Aceasta din urmă este asemănătoare amururilor și focului ivit la cîntecul Vrăjitorului — un roșu „înșinînd în toate / gustul somnului, lenea moale / uitarea-necunoscută blind“.

„Poem“ (1969) înscenează o tragedie a descompunerii, a intrării în fluxul temporal, frămîntările interioare fiind adesea invocate ca reflex al prefacerilor interne ale materiei: „... Un cer asfixiant / o lume sufocîndu-se cu sine — / ce alchimii inverse — fontă / se face aur-n statui / și căpătînie de fontă / și ce gîndesc / statuile de fontă / la ceasul căsăritului de fontă? /...// si-mi pare că mă urmăresc / statuile cu pas de fontă / urînd din soacră cai de fontă!“ (Obse-su II). Fragmente ale realității ce subzistă în memorie acutizează un sentiment duminical: „Duminicile noastre ucigase, / întrecerea cu moartea — / autostrăzile, viteza, saltul — ochi de piscă / semnalizînd la terminările nervilor / și oascele încrucisate peste teasta / prînsă-n răs-cruți // — atenție, pericol de cădere-n vis, / atenție, se poate derapa în amintire, / păstrați distanța legală / între vechicule, între sentimente, / — pericol de moarte!“ (Epitaf pentru duminică).

În secțiunea „Austru“ (1971) existența devine spectacol animat serios și infantil totodată, dar și cu o nuanță de deplin a rațiunii, care împiedică lăsarea în voia iluziei. „Dar eu sunt să nu te cred, / Nu te cred, Billy minciunosule, / intru în vis cu scoarte de apărare, / mă misc greoi / și sparg curcubeiele colorate //...// Si eu, ochiul lucid / care te spune sub cupolă, / te spune! — // tu săruți / cuvîntul de trădare în aer / și toate minciunile tale / mă visează frumos!“ (Joc de artificii). Deși confesiunii directe i se preferă folosirea reflexivului impersonal (Mod impersonal), candoarea jocului și miniaturalul ceremonios cuprind fluxul și refluxul afectiv. Serbarea minciunilor fiind un exemplu de scenariu iluzionist. Austru (ca și Billy minciunosul — personaj din filmele copilăriei) un bărbat capricios, asemenea vîntului numit astfel, este partener la numeroase jocuri și fantezii. Același Austru permite luarea unor lecții de zbor în ciclul „Petrecere cu iarbă“ (1973): dorința de nemărginit a unei conștiințe rupte de mediul statornic al satului corespunde nevoii de a replica regimului impus de universul stihial („Am iubit oameni cu firea vîntului — (eu însămi mă laud) cu înstrăinarea de ei / și nestatornică“ — Vînt am semănat).

Prin aspra detasare de sine și prin evitarea lamentaticii, nostalgia se abstractizează tot mai mult într-o poezie rafinată și impersonală. La cumpăna dintre natură și civilizație, dintre intrarea în altă vîrstă și începutul dramaticii ac-

ceptări, dintre stilizarea conturilor și notația directă, autoarea începe să pozeze facultatea de a stăpîni și a analiza lucid emoțiile. „Cunosc mecanismul surisului, / efectul cuvîntului pus / lingă alt cuvînt, / toamnă învingîndu-ne as-tăzi, / cu vechile-i oratorii, //...// Eu, știind efectul / cuvîntului spus după alt cuvînt, / fazele lunii și celelalte mecanisme / de mult învățate, de mult trecătoare, // vă luminez cu surisul acesta“ (La capăt). Semnele dezabuzării, traduse într-un limbaj despuat, se datorează viziunii critice („Zic plîns, Și nu mai știu să plîng, / Zăpezi eterne, spun, / Aștept înghețul, / contemplant așteptarea care-nghete“ — Cuvintele).

Versurile din „Elegii“ (1973) reiau tema dezrădăcinării și surprind încercarea, la o altă vîrstă, de a relua legăturile cu climatul inițial prin întoarceri periodice la el. Găsim o evocare atît a cadrului de viață de altădată cît și a imaginilor și senzațiilor încercate în copilărie: „Cuvintele muriseră întii, / mai trăiau gesturile, / miinile repetîndu-le pînă la istovire / îndreptîndu-le încă, / încet, cu grijă, cu sfîntenie — / așa se taie pîinea, așa se seamănă, / așa se aprinde focul: / pînă la grație și abstract, pînă la sensul definitiv“ (Miinile). Versuri crispate însoțesc intenția de regăsire a Eului prin colindarea spațiului cînda mirific. Nota de simțire și de confesiune demnă lasă loc în „Ave, Noemvrie“ (1975) gustului pentru spectacol și pentru bufonerie ironică și demistificatoare. As stăm la un spectacol degajat în care anar solitudin și banalul, aduse de ființe fără identitate precisă; instalată în centrul lumii și asaltată de întrebări fără răspuns, poeta acordă tuturor lucrurilor statut egal de exprimare poetică: „vine tot felul de lume / înfrigurată în poezie, / se descalță la prag și se-asază / roată. Eu stau în mijloc și nu știu: / de-a ce să ne jucăm? / Ce-ar trebui să cînt, / să prorocesc?“ (Artă poetică). Senzația de clausturare generalizată domină atmosfera totuși închisă cu unele accente bacoviene („Se sinucide caprifoiul în oras“). Expresia problematizată, cu sintaxă mesteșugită și luciditate ce tinde să treacă dincolo de cuvînt, verifică nivelul cristalizării sentimentelor.

Acest fapt nu ne împiedică să simțim frecența senzorială și duioasă sentimentală, prezente în „Roata lumii“ (1977). Exaltarea senzațiilor elementare se face printr-o reîntoarcere la viața frustă și la natura primară: „Încrede-te ochiului, / încrede-te gurii pipăitului / mirosului patrupeț // încrede-te frigului, piatra și miina / pipăindu-se una pe alta...“ (Senzații). Paleta tonurilor galese și melancolice alternează cu aceea fastuoasă și voluptuoasă într-o elegiacă poezie a simțurilor, aproape barbiană: „și clipa mormurului / într-o visare si-o uitare, / nimic să-ncepă nu-nceperea, / nimic să doară, Contemplare, // O zi ticsind atîtea roșuri / și lipete și ploconii, / pînă și vorbe tirînd trenu / prin curtea de ceremonii“ (Fantezie cu pînă). Regăsîm sensul marilor tristeti naturale, totul începînd și sfîrșindu-se blagian („Aici mai mult cer decît cîmpie, / mai multă vreme decît timp, / mai mult zicală decît zicere, / Un sat la margine de cer, / de vreme, de zicală — Muzeu imaginar“).

O energie rurală acut reflexivă degajă cele 65 Poeme (1978). Versurile incanta-torii din poemul Melei sugerează invazia nefirească a unei pansexualități, secvențe lirice ale tradiției magice prelungindu-se și în „Umbră arsă“ (1980) — ecou de colind al unor fantezii de decembrie mar-marursene, cu un sunet distinct ce imprimă un calm muzical și unei iniția-

ție („Mere rodim / pere rodim / în raiul cu merii, cu perii, / de ger înfloriti, de moarte gătiți, / în raiul cu merii, cu perii...“ — Ecou de colind). Se cîntă „Jem-nul portilor cioplit“ și motivele picturale încărcate de simbolismul arhaic, Erosul ludic („răsare moartea albă / Masca măștilor, Tu unde ești, / prin ce alai, iubire?“ — Harta albă) devine în colind bocetul iubirii predestinat pierdute „Si încolo numai stele / tot străine tot haine, / numai steaua ta și-a mea, / stea logosteia, / au apus alături“ — Stea logosteia).

Predestinat morții fără poezia miturilor campestre este și satul la care se întoarce Florența Albu în „Epitaf“ (1981). Titul patern pierd sub povara existenței sociale într-o viziune apropiată de aceea folclorică în maniera de a exorciza moartea: „La morga l-am văzut gol, / uscat ca o miriște, Zburau împrejuri / ciorile, corbii cîmpurilor, cînd totul / a fost culles, Cînd pustiul se face atît de pur, / încît se uneste cu cerul“ (Inchinare). Simbolurile și ceremoniile se sting (voii) fără sublimare lirică iar chipurile și imaginile unei lumi condamnate dispariției, atînsă de „frigul lumii“, sînt fixate printr-un efect de estompere datorat excesului de lumină: „Si capul foarte luminos, / albul părului cuminte, blindul / păr adunat în două codite //...// O iau în poezie albă, / descoperită, / iluminînd, o, draga mamei!“ (Rememorări). Senectutea ca vîrstă inevitabilă este admonestată tipic popular („Vreme bătrînă ce hîrcă esti tu“), iar reîntoarcerea în ritmurile cosmice este substituită cu imaginea suplicială a rotirii („— Și dacă te-ar chema cineva deoată / cum te-ai desface de roată / cum s-ar desface roata de tine, itasul / pe roată?“ — Tragere pe roată). Atitudinea contemplativă evită însă resemnarea și figurează o viziune elegiacă („Nu vom muri aici / închisi din toate părțile / de libertate, Cîmpie, / exil deschis în patru vînturi...“ — Iulie), cu gro-parii în postură psihopompă („și ei fiind podarii, / trecînd cu morții dincolo, / în clipa dintre lumi, / cînd se aruncă bani de plata vîmilor...“ — Groparii).

Sentimentul timpului d'vorator își află exprimarea în „Poem în Utopia“ (1983) prin formula monozonală a specularității semn al d'venirii permanente, încheiată cu inevitabila decreștină: „Colinde, colinde, / privește înghețul sticlos, / Pe geamuri se-nfunde / zimbetul morții frumos, // Colinde, colinde, / si pînă mi albește de nea, / si ochii în căpăne-ncheață, / privirea privindu-se-ne“ (Colinde). Într-o autocaracterizare prezentă în „Terase“ (1985) s-ar părea că oglinda sufletului poetel este împietrită sau că ea dăltuieste în piatră, „Stau pe aceeași piatră / simțînd-o cum se afundă încet / cum prinde mușchi / cum se macină-n vînt, // Trece o pasăre prin aerul meu / si mă întrebă / — ce mai faci piatră?“ (Pia-

tră). Lirica Florenței Albu este austeră și cu o gestualizare redusă, dar dincolo de aceste aspecte putem întui o lume de transparențe și de frăgezimi. În **Grădini marine** deruta interioară își găsește corespondențe în spații solarizate, răvășite și anarhice, iar alteori găsim asociată și ideea de predestinare: „Si e un gol acolo / un con uitat de reflectoare de nin-sori / și de actorii principali — / — regi-zorul îl izolează-n scenă / în unghiul mort al perspectivei scenei, //...// acolo nevăzut / cu fata-nfăinată / cu dire lungi de lacrimi / de prea adevărate lacrimi / imi joc iarna“ (Spectacol hiber-nal).

Conștiința apartenenței la matricea obștească este pusă între paranteze în următorul grupaj **Efectul de seră** (1987) și autoarea se ropliază asupra-și, confesiunea luînd locul fragmentelor epicizate. Este o notație eliptică în scrii nominale „Draperii roșii catifele / în geamuri — / odată păstrează noaptea reziduală / scurte blitz-uri vise / în memoria fără memo-rie“ e ceea ce Florența Albu numește „sentimentul de însulă“ sau „ceremonii ale eredității“. Poemul ce dă titlul secțiunii și al antologiei întregi exprimă disconfortul de a exista în cadrul artificial al „serii“ contemplative. „Te prăiești la soare din spatele geamurilor // participi la realitate / dinapoia geamurilor / aplauzi soldații la tir / cursa ciclistă / înză-peziri-deszăpeziri / de dincolo de geamuri... //...// Si iarăși sista — amurgul multicolor / drame multicolore privite prin geam / filmul continuu mirific / non-stop!“ Senzațiile stenice ale verii bliagiene se melancolizează bacovian și destinul canată o percepție mătăsoasă: „— ca si cum am începe iarăși istorie / de la firul mătăsii — un drum / al mătăsii în aer / si aerul zidit / din nimicul melancoliei...// Aștept în crepusculul lumii / să-ncepă un vaer dulce, un chin / torsul subtil / mătasea — vedenia vîntului“ (Drumul mătăsii).

În „Kilometrul unu în cer“ (1988) poeta încearcă stări de discretă neliniște și atracție față de materia organică aflată în agonie. Trăirea frenetică se dovedeste a fi un elan zadarnic: „Ai ris nrivindu-i — procează fluturasi / roșii cu puncte negre puf de aur / si-accia vor zbură o altă vară / în lumea lor / închipuindu-se unici în lumea lor // si-amenj vor veni să se-mpreune / pe floarea spinului / cînd nici n-o să mai fim“ (Fluturi). Exultanța primăvărată a sufletului care încearcă să concureze trîlul privighetorii (Turnir), nu dă la iveală decît disonante ale sfîrșitului, cîntat în psalmi floral: „Cit de greu treci, Aprilie / albule / spăimosule! // Capete — vedenii în floare / copaci purtînd ofrandă / capetele-n floare / mirajii descăpătîndu-le / cu un tăis de aer, // Primă-vară dulce / Pietă / cîmpul negru / trup purtat pe brate / de un vînt bojit / de pomii-n floare“ (Denj de spital, XII). Invocatia magică a erosului pentru a actualiza cuvîntul atrage de la sine primordiala lege a împerecherii din toate regnurile. Reproducem cîteva Lecții în natură: „Scriu poeme nerusinate, / În-văd din natură / chemările dragostei / orația haitei // Văd mugurii răchitei / cum tremură-n întimpiiarea vîntului / serafica floarea-ciresului / deschișă bu-năvestirii: // văd fluturii cum se-mpreună / cu orbidele / — perversitate, o ino-cență! —“. Vastul poem cu alură epică **Denj de spital** propune viziunea unei călătorii în Infern prin imagini crude și notații lapidare cîntecul de înstrăinare a vieții vulnerabile căpătînd accente funebre. Credința creștină se întreprinde augeori cu simbolistica laică — Madona este concurată de prezenta Morții.

Odată pierdută patria copilăriei, poeta poposește la oras în anotimpul verii, cu promite înălțarea spirituală (aceasta e, probabil, semnificatia titlului secțiunii). Fragmentele din Aniversare denotă ceremonialul artificios și grotesc cu omenimască în imensul bal al desertăciunilor. Ultima secțiune a antologiei, „Anno Domini“, care conține poemele nepublicabile scrise între 1975—1989, profilează un poet răzvrătit împotriva nepuțutii de a înfluența mersul acestui **teatrum mundi**. Agonia comunismului este surprinsă prin punctarea citorva repere cunoscute: „Siberia interioară“, minciună, frică, foame, singurătate, sărbători urite, discurs, moartea. Florența Albu se mărginește la acumularea de elemente semnificative în simplitatea și nuditatea lor, la exprimarea eliptic tensionată a trăirilor. Reificarea personalității umane este infruntată cu o tînguire tenace a lipsei de elan vital. „Nu se mai poate scrie azi poezie / Cuvintele sunt tocite / aduse la numărul comun, / Ele divulgă — spun ce ai vorbit în vis, / Gînditul / înainte să fie cuvînt, //...// Lumea nici nu așteaptă poezie, / Lumea trăiește îndură / realitatea / cu poetul-tăcînd“ (Anti-poetică). Multe poeme ș-au avut evident locul mai ales în volumele „Ave, Noemvrie“, „Umbră arsă“, „Epitaf“ și „Kilometrul unu în cer“.

Claritatea lirismului „feminin“ al Florenței Albu nu tolerează intimitatea egoistă și falsele ofuziuni gratioase: frecența senzorială deghizată într-o dispoziție ludică se manifestă prin apropierea de vitalitatea ascunsă a lucrurilor. Între joc și gravitate, între pasional și impersonal granițele sînt mai labile decît par, poezia discretă și gravă născîndu-se din ipostazele neaparente dezabuzat-fanteziste prin care firea curioasă a poetei caută răspunsuri.

Vasile Spiridon

Ion Sincă : Orhidee

DICHTUNG und WARHEIT

(Poesie și adevăr)

Tovarășa Sultânica Gilciu, Ministrul Culturii, fugise din marea clădire cu turnuri, turnulețe și brizbrizuri, pentru o oră-două, să-și ia acasă masa de prînz; somnul din timpul vizionării filmului „Spada și Vatra” îi trezise o foamă năpraznică. La bufetul special aveau cotlet de porc, mușchi de vâcută ori „jnițel”, dar îi era rușine să comande șase porții cit ar fi necesitat ca să se sature, deși nu scotea nici un ban din poșetă, erau de la fondul special. Nu prea înțelesese filmul, prea umblau aia călare de colo-colo, cînd la dreapta cînd la stînga, dînd cu ghioagele și săbiile, dar dirijioarea sau regizoarea cum l-o fi zicînd, îi fusese elevă la școala specială de menaj, voia s-o ajute: trebuia să scoată scena aia cînd actorul ăla înalt și blond, cum îl și chema? cam fătălău dar multe tovarășe se prăpădeau după el, o inghesuia într-o căpiță de fin pe Micșunica, soția tovarășului ministru de la Comerțul Exterior. Cum se poate preta o soție de cadru cu munci de răspundere, să se țavălească ca o vagaboandă în căpițe cu fin, s-o vadă tot Comitetul Central ea nu putea înțelege! Îi atrăsese atenția și tovarășa Duța asupra acestui aspect. Dînsa, împreună cu Tovarășul Puiu, vizionau acasă toate filmele. Șeful cel mare, tovarășul Vasile Vasiliu-Roșioriădăvede, era grav bolnav și nu se interesa de Cinematografie decît dacă juca într-însa tovarășă Zina, fiica dînsului; vai cît era de frumoasă, o păpușă, dar timpotii ăia de regizori sau dirijori, cum le-o fi zicînd, o băgau numai în roluri de activistă, de minierită ori de mulgătoare frunțasă; „cum s-o punem noi în roluri negative, ziceau ca să scape de răspundere; că numai în alea poate apărea în toaletele aduse de la Paris?” Pe de altă parte tovarășa Duța o atenționase: „Bagă dă seamă, fă, — așa îi zicea cu afecțiune de soră — că șefu ăl mare o mierlește azi, mîine! Tu să fii pregătită să iei măsuri imediat corespunzătoare și s-o ștergi pî scroafa asta din toate filmele, să nu se mai auză dă ea, ai înțeles?”

Tovarășa Duța își continua gîndirea și după program: le chema acasă la dînsa pe Natașa Cotoi, pe Lina Hingheru și pe ea, pe Sultânica, șefa acestora. Beau și ele ce beau: un lichior, o tuică fiartă, un carcalete, așa ca între tovarășe, apoi tovarășa Duța se punea la țambal și ele jucau „călușarul” pînă cădeau late, sau oboseau miinile dînsel. Pe urmă, ca să se răcorească, sorbeau șampanie franțuzească „cordon ruj” și ciuguleau brînză de burduf cu ceapă și tovarășa Duța le dădea indicații sau o întreba pe ea, special: „Auzi, fa, cine dracu e și ăsta, Mircea Iliate dă tot se aude dă el?” și Sultânica Gilciu îi răspundea că se va documenta și îi va raporta a doua zi, la prima oră. Tovarășa Duța avea ambiție: se pregătea ca după ce va fi dat ortu' popii șeful cel mare, să fie întărit rolul femeii în activitățile din toate domeniile de activitate; o punea să-i povestească subiectele romanelor și poeziilor mai acătării din literatura română iar ea, la rîndul ei, ținea nopti la rînd activul ministerului, ca să-i prezinte rezumate pe o pagină și jumătate, cu litere mari, speciale. Erau cărți destul de interesante, dar le lipsea perspectiva și multe se terminau cu moartea eroului principal, ceea ce îl indispuinea pe tovarășul Puiu, zicînd că acei eroi nu erau eroi, din moment ce n-au știut să continue lupta.

Mică, bondoacă, cu peruca pusă strîmb și o șuviță albă scăpată de sub ea, Sultânica Gilciu se învîrtea prin bucătăria spațioasă, numai faianță și inox, punîndu-și problema ce să-și gătească la iuteală ca să fie în același timp și sățios, îmbelșugat, piperat, cu sos mult care e așa de gustos să întingă plînea pînă se îmbibă ca un burete și s-o sugi încet simțînd pe gîtlej și mai jos, în stomac, valuri-valuri de neasemuite plăceri... Cită dreptate avusesse Marele Lenin spunînd că în comunism politica va fi un fleac, o vor putea face și bucătăreșele, o dovedea concret viața ei. Era profesoară într-un

oraș de provincie, la o școală specială de menaj, le învăța pe vâcutele alea selecționat de Organe ca să fie trimise în străinătate, la specializare în marile restaurante (căci unde se pot obține mai lesne informații decît în aceste locuri unde oamenii cu vestele desfăcute, rîgînd cu ochii umezi, fac vorbire necontrolată?) cînd într-o zi a fost luată pe sus și dusă la o vilă specială unde poposiseră tovarășii din conducere să rezolve treburi de staț și de partid; fusese remarcată de șefu ăl mare căruia, pe vremea cînd era sănătos, îi plăcea să mînnice bine. Adusă în capitală, fu repartizată la unul sau altul dintre tovarășii din conducere, să le pregătească mese speciale de 1 Mai; 7 Noiembrie sau de ziua lor. Tovarășa Duța, în perioada aceea, era foarte modestă, stătea tot timpul cu ochii în pămînt, ca să nu surprindă nimeni lucirea lor verde; nu zicea decît „da, tovarășu”, „nu, tovarășu” dar în sinea ei se pregătea moral-volitiv pentru momentul cînd Tovarășul Puiu va ajunge „număru' unu”. S-au împrietinit și într-o zi i-a spus: „Fa, Sultânico, tu să fii ambițioasă, auzi, să te ții cu mine că n-o să-ți pară rău, fa!” Și în ochii ei mici și apropiați de rădăcina nasului se citea o hotărîre atît de grozavă, încît din clipa aceea Sultânica a devenit „omul ei”: se întilneau pe ascuns să nu se zică că fac fracționism și-i povestea de-a fir a păr tot ce vorbeau tovarășii și mai ales tovarășele lor, cînd îi cuprindea starea aceea de fericită nepăsare după ce se îndopaseră pînă la lingurică și nu-și mai dădeau seama ce vorbesc. Într-o zi tovarășa Duța o chemă-o la ea acasă, pe fată (asta înseamnă că tovarășul Puiu a mai urcat o treaptă) și i-a spus: „Uite, fa, s-a iovit un post dă ministru pentru o femeie. Tovarășul, așa-i zicea soțului ei, l-a convins pî șefu”, care nu ne poate suferi pî noi femeile dă cînd l-a lăsat, în ilegalitate, nevastă-sa, curva aia proastă lipsită de persectivă... Zi, ce preferi mai bine: la Transporturi Navale, ori la Cultură?”

— Tovarășa Duța, da' eu nu mă pricep...

— Taci, fa! Nu știi ce-a zis Lenin că în comunism politica o s-o facă bucătăreșele? Hai, nu mă ține, am treabă, fmi dă în foc ecrubeteli! Așa ajunsesse la Cultură. Muncă grea, de răspundere. Ai de-a face cu sute și sute de artiști și ea, Sultânica, avea greutăți cu ținerea de mîinte a numelor. De unde să știi care e Jebeleanu și care Bolintineanu, cine a seculțat „Poarta sârutului” și cine statuia tovarășului Stalin din parcul de cultură și odihnă cu același nume, și cum să-ți dai cu părerea asupra sonatei (sau sonetului, dracu să-i pieptene) „După amiază în Gospodăria Agricolă Colectivă «Boleslaw Bierut»-Leordeni”, cînd auzi numai niște miolăituri ca de miță călcată pe coadă, sforărit de locomotivă cu cazanul găurit care, zice compozitorul, arată „cu mijloace specifice” rolul conducător al partidului. Dar cel mai rău lucru era că se temea de ei, de „creatori”. Nu știai niciodată ce vor, nu erau populari, vorbeau în dodii, cu expresii din dicționar, se dădeau mari; fiecare credea despre sine că e Mihail Drumeș, Jean Moscopol ori Zogu Zaharescu și nu-i interesa atita să publice, să cînte ori să espună ei, cît să nu publice, să nu cînte, să nu espună vreun tovarăș al lor, de idealuri înaintate. „Dă-i în p... mamii lor, spunea tovarășa Duța — dînsa era foarte populară — las' că pun eu șaua pă ei. Nește viermi!”

Cînd intră Ninel Aurăreanu, tovarășa Sultânica Gilciu își pregătea un anghemacht de miel și era atît de prinsă și plină de imaginație încît saliva îi umpluse gura. Nici nu-l înțelegea prea bine ce voia; era lihnită de foamă; dimineața nu mîncase decît niște ouă răscoapte în sos picant, cîrnăciori olteneste, nițică iahnie de fasole și două mere prăjite în aluat. I se păru că aude ceva despre niște tablouri; îl luă și-l duse în pivniță unde erau îngrămădite sute de pinze ale pictorilor contemporani. Cadouri și atenții de la auteri. Nu mai avea unde le pune și de altfel cine ar fi ținut în sufragerie „Judecata chia-

burului”, „Țărani colectivști mergînd la cîmp cu camionul” ori „Peisaj industrial cu macarale”, să-i taie apetitul în timp ce gusta o pană de somn cu usturoi, un purcel la tavă, ori un piepșor de vițel umplut, garni? Cînd înțelege în sfîrșit ce vrea tînarul ăsta elegant, cu barbă, și își dădu seama că nu era un puchinos de artist, ci venea chiar din partea Organelor, l se muară picioarele, o năpădiră sudori reci; îi spuse că ea cunoaște pe Vlahuță pe dinafară și a văzut de două ori opereta „Lăsați-mă să cînt”, că și-a plătit cotizațiile de partid la zi și-l pofti să guste niște rinichi cu ou. Pe urmă se repezi la telefon, reuși s-o prindă pe tovarășa Duța înainte ca dînsa să-și execute somnul de dinainte de prînz; dînsa nu înțelegea nimic din bișugurile ei și-i spuse că e o vagaboandă cu tîrtăcuța plină de cîlți și deodată în capul Sultânica-chie se făcu lumină: Organele aflaseră de bănuții ei puși deoparte la ciorap (propriu zis erau în niște reci) și sub pretextul că vor să ridice niște scaune „stil” pentru turnarea unui film, se familiarizează cu topografia locurilor, ca să dea lovitura cînd ea va fi undeva în provincie, sau la o plenară lărgită! Așa pățiseră mai mulți tovarăși. Lefurile erau corespunzătoare, mai veneau suplimentar și plăceri speciale, gratificații pentru titluri științifice sau ordine și medalii; primeau și de la MAN ca deputați, de la FIAP ca ilegaliști (tovarășa Duța dăduse o declarație că pe timpul dictaturii militarofasciste tovarășa Sultânica Gilciu o ținuse pe mîncare și băutură, își riscase adică viața și libertatea pentru cauza poporului) erau pe urmă onorariile pentru luările la cuvînt la Congrese, care apăreau integral în „Scînteia”; iscălise și o carte „Axiologia în artă în lumina marxism-leninismului”, o carte cu coperti albastre. De cheltuit pe ce să cheltuești? Alimentele veneau de la gospodăria de partid în dubiță albă cu cruce roșie; cînd inaugurai un monument dedicat lui Breiner Béla sau Suvorov, asistai la o ședință în care era demascat vreun redactor-șef de fițuică literară prins asupra formalismului, ori conduceai o personalitate a vieții cultural-artistice din Uniunea Sovietică în provincie, primeai orice de la fabrici: blănuri, rochii, pantofi: erau monstre trebuia să le încerce cineva, de încredere. Și uite-așa banii se adunau purcol și n-aveai ce face cu dîșii (așa le spunea, „dîșii” ca unor ființe). Tu puteai să-i investești în ceva, în vreo turmă de oi la particularii din Poiana Sibiului, cum se știa că făcuseră cîțiva laureați al Premiului de Stat, nici vorbă să-i dai cu dobindă, ori să-ți procuri la negru aur sau dolari; n-aveai rost să-i depui la CEC deși ăsta garanta secretul operațiilor, dar numai de hohă. Și atunci îi ținea ascunși pe unde te îndemna inteligența. Numai că, din cînd în cînd, în pelimetru se întîmplau niște spargerii atît de perfecte încît nu rămînea nici cea mai măruntă urmă și printr-o indiscreție, sau probabil în mod intenționat (ca fiecare să știe că în această țară nu se poate ascunde nimic) se răspîndi zvonul că Organele însele dădeau aceste lovituri: se făceau astfel economii la buget pentru plățile colaboratorilor, ori cine știe în ce scopuri, mai revoluționare, erau folosiți acești bani cîștigați cu sudoarea frunții de către tovarășii cu munci de răspundere.

Tremurînd ca o piftie, tovarășă ministru Sultânica Gilciu îl urmărea ca printr-o ceață pe Ninel Aurăreanu cum se apropie și se depărtează de ascunzătoarea de sub tapițerie unde zăcea, neproductiv, rodul muncii ei neabătute pentru promovarea culturii înaintate și a omului-nou, eroul-model. Dar nu! Șmecherul bărbos îi luă cel mai frumos tablou, un Petrașcu, ceva cărți... dă-le

dracului, nici n-avusesse vreme să răsfoiască... un gheridon oriental, o plăcă de Murano, o casetă de argint și și plecă.

Desigur, reperaseră locul și după ce stînsese ecoul convoiului de dubițe bastre, se repezi, smulse tapetul ru du-și unghiile și cînd tăie cu cuțitu bucătărie sacii de hirtle groasă în ținea teancurile de sute, văzu că plini cu cărți de telefon vechi, cu 2 și broșuri de popularizare a metod micuștiniste. Trecuseră pe aici, ma mult.

În timp ce vinul de pe bucățile miel scăzuse și carnea, arșă, fu acru, Sultânica Gilciu ieși în parc din fața casei și începu să urle prelu sfîșietor, cu peruca alunecată pe ochi, dezgolindu-i craniul mare, alb, creștetul căruia atîrna o șuviță li și uscată. Dar nimeni nu se ivi dir lele învecinate să vadă care e pri acestui vaiet neomenesc: telefon zbirniiau ca scoase din minți. Tovarășul Stufat o întreba pe tovarășă Ciordacă de la ei au scos ceva și aflîndu nu, înțelegea că pe Ciormoiu nu-l sc bă din funcție, în timp ce pe al e Stufat de la Transporturi da, deo lor le ridicase un dulap Biedermey începu să țipe în receptor: „Cum luat nimic de la voi? De ce n-au și de la voi? Ai uitat cînd al tău nea că tovarășul este un dobitoc rușii cară totul din țară?” Cu scoși din orbite, tovarășă Ciormoiu posta: „Dar tu, nu ții minte cînd fat, venit din Belgia sau din Indor a zis că mai bine cerea acolo azi litic, că aici o să se prăbușească în rahat și o să ne spînzure popor toți, cu mic cu mare?”

Din pelimetru, știrea că un tînar bos și elegant goleşte vîele unor rări, dar nu ale tuturoara, că la întră nici de curiozitate, ajunse în Ministerul Minelor. Tovarășul P: fost chelner, înțelegînd că l-a bătut sul, dădu un telefon prietenului să neralul-maior Ciucurci, cu care seră împreună la „Venus”; acesta-i punse sec că „partidul țtie ce fa nu e cazul să comentăm noi hotăr sale în cadru neorganizat”; atunci îmbracă la iuteală, fugi la Gar Nord, se sui în primul tren care gea la Petroșani, hotărît să se asc în fundul unei mine părăsire. Secul de Stat de la Agricultură tovarășă Hăulescu, aflînd că din vila lui ridicat un pitic de grădină din po trase concluzia că se pregătește o demascare a devierii de dreapta stînga, dădu ordin să nu fie der întrucît are de citit sau de scris un terial, bău o sticlă întregă de s că naturală și adormi buștean. Toșul Ștrimflea, Ministrul Cultelor, se la șeful sectei ilegale a tremu și-i declară că l s-a arătat un stil foc, cu un pește în vîrf, iar acest glas de fecioară i-a poruncit să se tuiască imediat printr-o neîntr scuturarea a membrilor, într-un l mai ascuns; tovarășul Scordolea rector general al Centralei Tutu om mai sensibil, făcu un preinfar nimeni nu înțelegea și nimeni nu lămuri pe nimeni de ce sunt goli sele unor oameni care și-au dedi treaga viață luptei pentru ridicar rii pe noi culmi de progres și ci țtie, spre visul de aur al omenir munismul, — și ale altora nu!

— Neverosimilul situațiilor an totul i, spuse Criticul Indispus. teci timpurile istorice. Gustul, cu timpurilor. Al anilor 50 cînd p se petrece povestirea, cu perioac sfîrșit a dictaturii.

— Am vrut să recompun, să i un timp unic, al povestirii în si timp-ghiveci, dacă înțelegi ce vr spun...

— Și pe urmă, satiră-satiră, da gerezi în grotesc.

— Crezi? Atunci hai să-ți po din realitatea-realitate. Prin 198 se instăpînise gerul în case, dis meca cîștigată la vinătoare și prin Delta, m-a ținut cîteva săr pe un pat de spital. La Elias, țteles. Ca membru în CC nu merge în altă parte, la Institut Reumatologie, de pildă... La se fizioterapie am cunoscut-o pe Z ra, soră-șefă, o sibiancă de vreo de ani, mică, pietroasă, vicleană, albaștri, limpezi. Ne-am împ cînd a aflat că eu scrisesem se la filmul „Ion” după Liviu Re „Auleu, cit au discutat dîșii filmul ăsta! Le-a plăcut și nu le cut. Tovarășu' nu suportă ca eroul cînd i-am spus că eu citisem r și că așa se întîmplă și în ca răstît la mine: „Ia, mai taci, f citit tu o carte așa dă groasă?” mă a dat telefon la tovarășul P Dumnezeu și l-a dat indicația s

...când imediat un rezumat al cărții, pe o
gînă.

Împ de aproape 15 ani Anișoara lu-
se în casa lor ca masează și ca fe-
cie bună-la-toate. Leafa o lua însă nu-
mi de la spital; dinșii, deși era tot
spul la el, nu-i dădeau nici un suplî-
ment. Tovarășa a concediat-o cînd a a-
t că bărbatul ei suferă de ulcer duo-
nal, ca nu cumva, prin miștile ei, să
morpsească și tovarășul!

„Am umblat cu dinșii, cu «obiectivul
măru' unu» prin toată lumea, da'
am văzut nimic, că nu era voie să se
reședință. Stăteam lingă el, dor-
eam în apartamentele lor, că aveau
voie de masaj, să-și revină. Alții, se-
riști tari ca bivoli, s-au îmbolnăvit
în Africa. În Nigeria am văzut cu
hii mei cum negroteli luau carnea
pe jos, din praful și o tocău ca să
pretească mincări specifice. Nu le-am
us nimic securiștilor, că lihnii de
ame cum erau ar fi mincat oricum
de greață se puteau îmbolnăvi de le-
» „Cum, întreb, dar n-aveau diur-
?»

— Aveau ceva, foarte puțin, dar își
au casete, aparate. În rest, posteau.
vedeți: cînd am fost în Japonia, la
aka, în protocol s-a prevăzut că se ca-
tă mîncare numai de la ministru în
s. Pentru restul delegației trebuia să
itească partea română și tovarășa a
us că nu este valută pentru așa ceva.
curiștii, leșinați de foame, mă tot
pingea să ciordesc ceva de la masa
șilor; nici unul nu îndrăznea să-l
ună dinsei că flămînzesc. Tovarășu
teorghe Oprea le-a spus să vină pe
t la el în cameră și să ia resturile,
r pe cînd au ajuns, scrișanii de japo-
zi le ridicaseră... Pe unde umblă, la
și, la împărați, nu mîncău decît ce
se aduce de acasă. Protocolul se in-
cează ce menu va fi, iar Melinte,
arul, gătește exact la fel. „De ce?»
reb eu. „Se tem de otravă. Și lenje-
este adusă, toată, de acasă. Tovarășu'
suportă să doarmă în lenjerie stră-
ă. Trebuie schimbată de fiecare dată,
pă ce a dormit o dată în ea... Tot în
ponia... Era timp de odihnă. ADI —
fi: academician-doctor-inginer, așa-l
eam, îmi spune: „Lasă, nu mai
timba așternutul!“ „O să mă certe,
... „Mal dă-l dracul, că acasă, la pir-
i din Scornicești, tot așa schimbă aș-
năturile... Cînd nu era dînsul de fa-
dînsa vorbea foarte urit de familia
sului. Vine tovarășul obosit, transpi-
... „Ce-ai păzit pînă acu' făcu-ți și
gu-ți, dar foarte trivial, că înjura
mamă pe toată lumea și pe ministri.
caut sprijin la ADI. Dar dînsa se
ă pe geam. „Nu-i urit nici pe aici,
la aștia, zice Au «peșajuri» — că așa
munța — corespunzătoare... După ce
arășu plecă bombănind, vine la mine
mă mîngîie pe păr: «Vai, Anișoara
gă, ce-ai pățit tu din pricina mea!»
— Vrei să-ți mai spun? îl întreb pe
tic.

Da, da! spune cu ochi străluci-
... Acestor povestiri nu le mai repro-
ză exagerarea în grotesc și neverosi-
lul.

Tovarășa are o memorie formidabi-
spune Anișoara. Își aduce aminte și
ciorapii albaștri cu dungii al lui Va-
tin. Odată s-au adunat bluzele Zoii,
reoi. „Să nu te prind că dai cuiva!
zis tovarășa. Unde e aia care ai a-
t-o în clasa a IX-a? E valoroasă, că-i
ru dă mină!“ La o întoarcere din A-
ca, s-a descoperit că un bucătar din
tă a făcut cadou unul coleg negru
pluză albă și o bonetă. A fost pus să
plătească... Odată la Neptun, în timp
tovarășu juca vull (îl place nespus și
mereu la fileu, iar fileul e coborît
statura lui, să poată trage bombe)
i profitat și am fugit să-mi iau o ro-
le de stambă, că mă luase pe sus de
Elias, numai în halat... „Le-te la ea,
e dă elegantă! a zis tovarășa. Oi fi

luat-o cînd am fost în străinătate. Dă
unde avuseși valută?» Îi spun de unde
am cumpărat-o în Neptun și cît a cos-
tat. A apucat-o furiile. „Nicule! Nicu-
le! Vino să vezi ce face aia dă la U-
șoară, dă ce nu merge economia! Păl
cum, 190 dă lei? Da' unde e manope-
ra, unde materialii?» E convocat cu
un avion special Ministrul Industriei
Ușoare, toți adjuncții, scandal cumplit,
amenințări. Se modifică pe loc prețul,
pe urmă e chemat, cu alt avion, preșe-
dintele Comitetului de prețuri... Alta:

„De ziua lor, cînd sărbătorește în fa-
milie, li se fac torturi. Într-un an, a ră-
mas unul. După trei-patru zile, bucă-
tarul Melinte o întrebă pe duduia Zola
ce să facă cu el, că se strică. „Împărțiți
între dumneavoastră“, că așa vorbește
ea cu personalul, e foarte politicoasă,
val de capul ei! Melinte taie tortul
felii, ne imparte la toți. Eu, zice Ani-
șoara, avînd ceva treabă „sus“ l-am
rugat să-mi pună de-o parte bucata
mea. Cînd m-am întors s-o iau, îl gă-
sesc pe bucătar alb ca varul. „Unde-i
felia Anișoara? A venit tovarășa și a
voit să vadă tortul întreg. Pe Mia (coa-
feza) am prins-o din fericire la poa-
tă... Melinte a lipit tortul la loc, l-a
arătat tovarășei, după care s-a stricat.
Și cite nu mai pot eu spune din 15 ani
de experiență, cu care m-a pedepsit
Dumnezeu!“... „Ulte, de un alt exemplu,
m-au luat odată cu dinșii la o vizită de
lucru, într-un județ. Într-o pădure s-a
aranjat o masă mare, sub umbrar de
cetină proaspătă. Dar tovarășu' n-a mai
vrut, a dat șemnalul plecării și primul-
secretar, fericit că „a leșit bine“ l-a
condus spre heliicopter. Dar tovarășa'
nu se lasă și îmi spune: „Auzi tu, A-
nișoara, am auzit că s-a amenajat tua-
letă pentru noi, în pădure.“ „Da, tova-
rășa am verificat, e din lemn proaspăt,
dar șezutul e de plastic.“ „Hal, fa, s-o
vedem și noi.“... De la helicopterele
care biruiau deja pînă în pădure, era
vreo juma' de kilometru, dar nu „tua-
letele“ o interesau pe dînsa. S-a dus
drept sub umbrar, unde activiștii ju-
dețenii, scăpați de grija vizitei de lu-
cru, infuleceau ca lupii. Iar cînd au vă-
zut-o că se lvește printre pomi, au lua-
t-o la fugă, care încotro... În heli-
copter l-a bătut atîta la cap pe tovarășu' incît
cum au ajuns la București a convocat
imediat tot Biroul Județean respectiv și
le-a tras o prafură. „E bunurile poporu-
lul, nu ca să vă îndopați voi!“ a com-
pletat tovarășa.

— Ce-o fi găsind la ea? o întreb,
perfid, pe Anișoara.

— O iubește ca un nebun, domnule
Titus. Cînd a avut accidentul acela de
mașină, dînsul era la Sinaia, cu Jivkov.
L-a lăsat mască, a venit cu helicopte-
rul. Dînsa era aici la noi, la Elias, des-
figurată, pe canapeaua de piele de jos,
din fața stomatologiei. Tovarășul a că-
zut în genunchi lingă ea și a început s-o
sărute de la degetele picioarelor pînă
pe fața plină de sînge și toți doctorii
adunați acolo plîngeau în hohote de în-
la lor!

— Oricum, spuse Criticul, e o trăsă-
tură umană.

— Faptul că o iubea numai pe ea?
Se poate. Prietenul meu, maestrul Lu-
dovic Spiess, mi-a povestit că uneori,
pe neașteptate, era chemat la Sinaia,
să le cînte la masă. Venea cu mașina
lui, era introdus într-un fel de chicietă
unde mai așteptau Hertea, sau Voicu,
depinde ce doreau să audă. Cînd ma-
rele nostru tenor, astăzi ministru, ajun-
gea la „și sunt daaaarnic ca un prinț
venețian“, tovarășul se uita cu înțeles
în ochii tovarășei, adică „vezi ce-am
făcut eu din tine?“... Cît despre doc-
torii care plîngeau de emoție, tot Ani-
șoara mi-a istorisit că laboratorul lui,
Corbu, dar din partea M.S. Elisabeta a
II-a regina Marii Britanii și a Scoției,
se obișnuise cu anunțurile din walkie-
walkie care vesteau sosirea Tovarășu-
lui: „A trecut de postul opt, a trecut de
postul șapte“ și-i ieșea în cale, dînd
din coadă. Într-o zi, la Snagov, Corbu
apare cu un șobolan în gură. Il ținea
prost, numai de fund și scirbosul animal
il mușcase de bot. Scandal monstru,
anchetă, destituiri, mobilizarea telefo-
nică a Institutului de Medicină Vete-
rinară. Anișoara cu Corbu într-o mașină
specială a Salvării, precedată de una
a Miliției și urmată de una a Secu-
rității. Intră în curtea Institutului:
peste tot la geamuri, capete curioase. Pe
peronul intrării așteptau Ministrul Să-
nătății și patru profesori universitari,
veterinari. Șeful Institutului se înclină
respectuos și întrebă:

— UNDE E TOVARĂȘUL CORBU?

Vorba lui Nicu, relatată tot de Ani-
șoara: „Îmi bag p... în ea de țară!“
Crezi, iubite al meu prieten și distins
Critic că despre această clasă se poate
scrie în registrul tragic? Sau că orice
exagerare nu e palidă față cu...

— Povestești mult mai interesant de-
olt scrii, conchise Criticul.

— S-ar putea să ai dreptate.

(Fragment din romanul
CAP SAU PAJURĂ)

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

DAN
DEȘLIU

...cu Radu Tudoran

...cu Alexandru Paleologu și Ștefan Aug. Doinaș

B. O. Toteajen : Peisaj

«Goniți poetul din cetate!»

Să fim bine înțeleși! Literatura (culturală) română trăiește o criză zguduitoare. În ce sens? O parte a literaților (în special poeții) este acuzată, întinată, hulită, lovită. Și — lucru cu adevărat grav! — asupra poezilor din categoria pe care-o voi schița mai jos a fost asmuțită mulțimea cea mai nepricedută în materie de poezie: semidocții, veleitarii, mediocritățile cu pretenții; și chiar oameni cumsecade, iubitori de poezie și de cultură, dar nespecialiști, sau educați și formați o dată pentru totdeauna în cultul unor valori oficializate. Sau, pur și simplu rău formați. De remarcat că cei care instrumentează dușmănia nu sunt nici niște oarecari amatori, nici niște nespecialiști. Ei sunt specialiști, oameni cu studii temeinice în domeniu, ei însuși „alt fel“ de poeți, „alt fel“ de prozatori, „alt fel“ de critici, filosofi etc. Ei au conceput alt de bine acest curent anticultural, cu atita măiestrie cultural-politică, încât au și reușit, în oarecare măsură, să îndrepte asupra acestor poeți un val de ură venit chiar din partea unor oameni care mă tem că n-au citit în viața lor un volum de poezie până la c-păt. Așadar, poeții moderni, marii, cei mai mari poeți moderni din prezentul moment istoric, au devenit (nu chiar peste noapte) „dușmani ai României și ai poporului Român“, „denigratori ai țării“, „vinduți ungarilor și europenilor și americanilor“, „nebuni“, „escroci“, sau chiar marcați de cine știe ce alte firești defecte omenesti. Și — lucru important! — este o altă de mare nevoie de „dușmani“, de „vinovați“, de „acari Păuni“ — în tara aceasta încălă pînă și un poet „pică bipe“! Argumentele dușmănoase — surprinzător! — au început să prindă; pentru că nu se referă la Poezie (la obiect), ci la felurile defecte personale (și, din aceea, multe închipuite, născocite, sau firești), la o re „marele public“ românesc de azi este extrem de... „sensibil“. Dar, după părerea noastră, metoda cea mai cumplită a denigratorilor profesioniști a pornit de la un adevărat-axiomă, pe care l-au utilizat deformându-l. Se știe că poeții moderni (marii poeți moderni!) nu sunt (n-au fost niciodată!) înțeleși imediat. Ei n-au fost receptați de generațiile în mijlocul cărora au trăit. Eminescu este un caz ilustru, din miile de cazuri. La timpul său, a fost neînțeles, rău înțeles și disprețuit. Chiar de specialiști. Fenomenul — desigur extrem de ciudat și de tragic — este cunoscut; dar nu în întregime. În bună măsură, el rămîne o enigmă. Al doilea aspect al nereceptării îl constituie sinceritatea acestor poeți. O sinceritate care este interpretată ca fiind „elitism“, „agresiune“ adusă semenilor. În realitate, ea nu este nici „elitism“, nici „agresiune“, ci o „superbie“, o „superioritate“, o situație unde, „deasupra“ — de unde, în fond cu durere și dragoste, ei ne dojenesc precum și strămoșii lor Eminescu; numai că pe alt ton: „Nu e păcat / Ca să se lepede / Clipa cea repede / Ce ni s-a dat?“ Ei bine, auzind acestea, noi, ființe coplesite de suferințe de tot felul, asmuțite, mințite, cu gusturi formate într-un anume fel, sau deformate, cu orgoliul nostru balcanic zăindărit de „dășteptăciunea“ acelor „trădători“, „denigratori“, sau „nebuni“ — de la care și așa nu pricepem nimic —

abla așteptăm să-i vedem terfelși, umiliți, loviți...; și să batem din palme la un asemenea „spectacol instructiv-educativ“: „măcar să ne mai distrăm!“.

Acostora avem multe a le spune. Poezia (ca și fizica, geografia sau medicina, sau ca oricare altă indeletnicire omenescă) n-a fost niciodată aceeași. Cum medicina (care n-a vindecat niciodată numai aceleași și aceleași boli, pentru că au apărut altele, noi) n-a rămas aceeași, tot așa și Poezia. Pentru că sufletul nostru n-a fost niciodată același. Și — mai ales — durerile sufletului, n-au fost niciodată aceleași. Că durerea s-a manifestat totdeauna în același fel? — este foarte adevărat! Dar cauzele durerii au fost și sunt mereu altele. Motiv din care și Poezia a trebuit să arate altfel. Dar, pentru a o folosi ca „medicament“ al sufletului nostru, trebuie s-o utilizăm într-un anumit fel; altfel decît pe cea a lui Alecsandri, altfel decît pe cea a lui Cosbuc, altfel chiar decît pe cea a lui Eminescu! De atunci și pînă azi „ceva“ s-a întimplat cu noi. Și cei care știu lucrul acesta (uneori știu și ce anume s-a întimplat!) sunt numai și numai poeții; marii poeți moderni! Numai că — vai! — noi nu le putem pricepe „scrisul“, așa cum nu pricepem „zmingăleala“ medicilor, de pe rețetele lor ilizibile: „o mizgălitură!“.

Cu cele de mai sus, ne neprevăzute, am și spus prin ce se deosebesc marii, sacrii poeți de azi, față de cei de ieri. Noi, toate ființele, suntem creații ale Cosmosului infinit; dar „blestemate“, obligate să trăim numai într-o anumită zonă a lui. Am venit de la mari „depărțări“ și ne-am „asezat“ aici. Dar, desori, așa, pe „ne-pusă masă“, „simțim“ că „ceva nu este în ordine“ în sufletul nostru. Nu știm ce s-a întimplat cu noi. Nu vom reuși niciodată să ne punem singuri „diagnosticul“. Va veni un Poet și ne va spune: „O menilor, frați al mei, nu vă speriați de ceea ce simțiți în sufletele voastre! Nu este o boală oarecare ci dorul. Vă este dor, fiecareia dintre voi, de „ținuturile“ acelea din Cosmos de prin care veți fi „veniți“ fiecare, înainte de a vă „aseza“ aici, pe acest mîlnat și, totodată, blestemat pămînt!“ Și dorul nostru nu se manifestă în cuvinte; și nici în altceva. Pentru că el este „nespus“. Ei, bine, Poetul modern a încetat și el să ne mai „spună“. Și abia atunci Poezia lui a devenit ceea ce trebuia să fie: NESPUSUL; neînțelesul, necuprinsul. Nu căutați cuvinte în poeziile poezilor moderni! Căci nu le veți găsi. Iar de veți crede că acele imperecheri de sunete sau litere sunt cuvinte, amarnic vă veți înșela. Veți suferi voi însăși, și-i veți uri sau disprețui pe poeți (mai ales de veți mai fi și indemnati), fără a vă mai gândi: „dar cum să spun nespusul, necuprinsul în cuvinte?! Apoi — cuvintele — așa cum le-am învățat noi, n-au fost „construite“ pentru a ne „spune“ în ele dorul, nespusul, ci pentru cu totul și cu totul altceva: pentru problemele practice ale vieții, și în nici un caz pentru durerea nespusă a sufletului. Așadar ele au o anumită „construcție“, servesc unei anumite destinații. Și numai acestea! În acest caz, merită să ne punem întrebarea: cum să folosească poetul niște instrumente (cuvintele) care

au fost create numai pentru anumite lucruri, la cu totul altceva, pentru a „trăta“ nespusul, tainicul, fermecătorul dor al sufletului nostru „naufragiat“ aici din cine știe ce ținuturi cosmice?! Este, respectînd proporția, ea și cum am utiliza o lopată în loc de lingură, sau o sabie, în loc de bisturiu. (Facem previziunea de pe acum că Poezia viitorului nici nu se va mai scrie în cuvintele unei limbi sau alteia, ci numai în „limba“ poeziei. Ea va fi citită și înțeleasă, adică va curtececa cu aceleasi vibrații, pe tot locuitorii planetei, indiferent de limba pe care-o vor vorbi: ca artele plastice, ca muzica, arhitectura, matematica sau chimia etc...).

Dar ceilalți poeți, înaintașii cum au procedat cu „dorul nespus“? Cum de-au utilizat ei cuvinte pe care totuși le înțelegem? — veti riposta dvs., și pe bună dreptate. Eroare! — Vă voi spune, fără teama de a greși. Ceilalți poeți n-au „trătat“ aceeași „boală“ a sufletului. Și mai mult decît atît: atunci pe cînd poezii aceia înaintașii, cercetau sufletele semenilor lor (nu chiar întru totul asemănătoare cu ale noastre, cei de azi). „ceasul“ cosmic nu arăta aceeași „oră“ cu cea de azi. Să nu uităm! Noi purtăm în sine, în carne, în celule, în organele noastre, niște „ceasornice“ ale căror tic-tacuri se angrenează progresiv rotită cu rotită, în marele „big-bang“ al Cosmosului. Cu aceasta, am ajuns la ideea centrală a subiectului nostru: „nespusul“, „dorul“ „amintirea primordială a zborului“ nostru prin Cosmos, de pe vremea cînd încă nu eram ceea ce suntem. Toate acestea nu pot fi exprimate în cuvinte! În plus, pe strămoșii noștri, pe înaintașii noștri nu aceste lucruri îi preocupau. Ei, pe

Mihail Mania : Structuri

atunci „scriau“ istoria și starea pămînteană. Pentru că Pămîntul le era cu mult mai aproape; dar și mult mai necunoscut și, ca atare, mai fascinant. În plus, viața pe pămînt, desi nu prea comodă, nu devenise tot atît de nesuportat precum astăzi, revenind la judecarea cuvintelor la astfel de „rosturi“, vom spune că cele care traduc „nespusul“ și „dorul“ nostru sunt cu totul altele: ritmurile, vibrațiile, undele, pulsațiile etc. Așadar, în alcătuirea de litere și de sunete din versurile poezilor moderni nu trebuie — în nici un fel! — să mai căutăm cuvinte; ci ritmuri, vibrații, unde pulsații. Semn... Că ele sunt asemănătoare cu niște cuvinte — dar că sensurile lor nu mai au nimic comun cu acele cuvinte — nu trebuie să ne mai mire; și cu atît mai puțin să ne enerveze, să ne facă a-i uri pe poeți. Repet: ei nu renunțat să mai „traducă“ nespusul sufletului în cuvinte; după cum au renunțat

și la inventarea de noi cuvinte pentru „nespus“. În schimb, ei au „descoperit“ (și nu numai ei!) că „nespusul“ sufletului este ritm, vibrație, undă, pulsație, Semn... Si ele fatal și întimplător!, sunt asemănătoare cuvintelor fără a fi niciodată cuvinte, ci însuși nespusul. Cum se manifestă aceste ritmuri sau unde? Cum se pun ele în evidență? Cum acționează asupra noastră? Cum arată ele? — de vreme ce sunt de nevăzut? Lucrurile sunt extrem de complicate. Noi vom spune doar că ele „se simt“ în urma unui anumit exercițiu spiritual, a însușirii unui cod cultural anume, cu lungimi de undă specifice cu ritmuri, aliteratii, accentele anumite, pauze, asonante, sincope, și cu o anumită simbolgie etc. Si — fapt sigur — toate acestea nu se aud cu urechea exterjoară, și nu se însușează la ritmurile singelui, inimii, viscerelor, mușchilor etc., ci se „aud“ numai cu urechea interioară, adică pe creier, și se însușează la ritmurile intelectuale, spirituale, sau la cele originare, primitive, păstrate în stare latentă încă de pe vremea în care nu deveniserăm ceea ce suntem azi. Sugestia, auscultafia, magia, mitologia, parapsihologia, Religia, precum și o multime de alte vechi „științe“ uitate de omenire, se interferează în țesătura de forțe a Poeziei moderne în așa fel încît ea poate fi considerată cu totul ALTCEVA decît poezia clasică, obișnuită, cea pe care ne-am însușit-o noi prin educație, instructie, tradiție etc. Ea răspunde la cu totul alte probleme ale sufletului și ale organismului nostru. Ce rost are ea? Are multe rosturi. Dar cel mai important este următorul: cum am spus, viața noastră normală nu ne mai asigură normalitatea. Ne dezechilibrăm de la naștere, sau chiar dinainte de a ne naște. Pierdem ritmurile, vibrațiile, undele, pulsațiile semnele prin care ar trebui să ne contactăm la Univers. Spiritul nostru se „regionalizează“, se localizează, devine prizonierul spațiilor mici, limitate, și se „imboînăvește“. Boala spirituală produce tulburări sufletiste, psihice, organice, biologice... Simțurile, senzațiile, sentimentele, judecățile... ni se alterează, ni se deformează. Ne modificăm structurile cele mai intime, devenim ALTCEVA... Singurul „tratament“ cu ajutorul căruia putem reveni la normalitate, este ARTA. Faptul este observat de multă vreme, tot de către artiști. Acum, de curînd, în ultimul secol, avansții (fizicienii, chimistii, matematicienii, psihologii, psihatrii — mai ales!) au constatat și ei același lucru, și l-au confirmat cu autoritatea științelor lor. Nu mai este o simplă „bănuială“ poetică, ci un fapt sigur. Amintesc, deocamdată, PSIHOPLASTIA, metoda de diagnoză și tratament a bolilor psihice.

Cum am spus, arta a dat de mult timp alarma în această privință, și a început să caute remedii. Astfel de mărturii vom găsi la mulți artiști. În cazul nostru, al românilor, cel mai clocvent este Eminescu. Găsim și la el aceste ritmuri, dar ele sunt amestecate, mascate, suprapuse peste altele, ca să se refere la cu totul alte necesități sufletiste, și care pe atunci erau prioritare, necesare, sau chiar „la modă“. Așadar, a batiocori astăzi un Poet pentru că este modern, este „neînțeleș“, „elitist“ deci „denigrator“, „vinduț ungarilor“, etc., este mai mult decît o diversivune. Este o CRIMĂ! Cu consecințe infinite de grave; pentru noi toți.

Cu ce eforturi, cu ce sacrificii, cu ce primejdii reușesc marii poeți moderni să capteze vibrațiile ritmurile desore care am vorbit, constituie o cu totul alta problemă. De ajuns să spunem ca ei tot și considerati niște sacrificaiți ai neamului lor, ai omenirii. Căci aventura lor „nebunescă“ îndrăzneală și pasiunea lor — inumane — le produc lor însile mari, de nedescris suferințe.

Constant Călinescu

eugen evu

Răstimp de trecere

Ne rămîne puțin timp pentru dragoste. Veșminte aruncate alene pe grilajele nopții. Prizele smulse ale nevrozici: Frica de ceva iminent. Poate să vină din teritoriul

lăuntric, —

Din vis, poate. Din Interferențe? Ne rămîne inghițitura de aer între două șoaple, între două căderi de talazuri...

Eros

Golul dintre brațe conturul unei mănăstiri. Naosul palmei pridvor sinului tău. Fruntea-geunuchi sărutului, să rupă sigiliul: să reinceapă lumea cu noi...

Priveliștea ta

Inconștient de frumoasă Mi-ar trebui alți ochi Să te țin în captivitate Prin neatingere, fără dorințe, Aidoma plantei care adoră soarele fără să-i poată scăpa. Mai mult decît ce conține priveliștea:

Mă tulbură inefabilul ochi dincoace de cuvinte, tu...

Civilizație

Flaut care mă cauți Tinguire năvingă, capricio în sinoapele vîntului Conchistador și în meandrele din Hipotalamus... Flaut tragic, flaut frenetic, flaut al celei pierdute căutîndu-mă și ea fără noimă într-un calcul uitat, într-o eroare: ciob de meteorit pe vreun prund... Și să mă poată salva nimeni nimeni! Orbecăind în lumină. Zidit între limite, animalul ozonic aude chemarea paternă pe țarm. Choruri amplificate de nebunia oceanului. Singur, cel mai singur din Marele Naufragiu stelar. O spărțur în Timp. O fisură-n cunoaștere — unica iluzie care a mai rămas dacă drumul întoarcerii și al iertării ne va suride vreodată?..

Este Ceva

Este ceva în om care nu i aparține. Nici moartea nu-i intrbrepe pulsația Nici exlaza nu-l adumbrește. Este Ceva în om, îl conține

și uneori îi face vizibil.

Stă mărturie Ceea ce numim dragoste.

Felurimea de nume e doar un bășiș Un labirint ce-l răsfringe, desigur, pe ael Cineva, l'inconnaissable...

Pastel

Pădurea e un computer verde. Impulsuri gigantice zvicneso în rădăcini.

Cineva imemorial se joacă pe claviaturi cosmice. Inițiații au pierit demult Supuși legii unui calcul uitat. La capătul firului nevăzut Cineva se joacă, orb.

Récviem

Notez grabnic acest eretism: Moartea galaxiei Gutemberg. O gigantică roșie în agonie. Și faptul că specia Suferind mutații ciclice Se miniaturizează Din rațiuni inaccesibile nouă. Cui îi pasă că astfel Arunc în ocean O frunză? Cine-i citește nervurile?..

EPISTOLA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL ÎNTÂIA CĂTRE CORINTENI

CAPITOLUL 15

Învierea lui Hristos. Învierea morților. Cum vor învia trupurile

1 V'aduc însă aminte, fraților, de Evanghelia pe care v'am binevestit-o, pe care ați și primit-o, întru care și stați cu tărie,

2 prin care și sunteți mântuiți dacă o țineți cu tărie așa cum v'am binevestit-o eu; dacă nu, în zadar ați crezut.

3 Că'nainte de toate v'am predat ceea ce și eu am primit: că Hristos a murit pentru păcatele noastre, potrivit Scripturilor,

4 că a fost îngropat și că a înviat a treia zi, după Scripturi¹²⁴;

5 și că I S'a arătat lui Chefa, apoi Celor Doisprezece;

6 după aceea S'a arătat în același timp la peste cinci sute de frați — dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi, iar unii au adormit —;

7 după aceea I S'a arătat lui Iacob, apoi tuturor apostolilor;

8 iar la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme¹²⁵, mi S'a arătat și mie.

9 Căci eu sunt cel mai mic dintre apostoli; nici nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu.

10 Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt, și harul Său care este în mine n'a fost în zadar; dimpotrivă, m'am ostenit mai mult decât ei toți — dar nu, nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este în mine.

11 Prin urmare, ori că sunt eu, ori că sunt ei, noi așa propovăduim și voi așa ați crezut.

12 Iar dacă se propovăduiește că Hristos a înviat din morți, atunci cum de zic unii dintre voi că nu există înviere a morților¹²⁶?

13 Dacă nu există înviere a morților, atunci nici Hristos n'a înviat.

14 Iar dacă Hristos n'a înviat, atunci zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică-i și credința voastră.

15 Ba încă ne aflăm și martori mincinoși ai lui Dumnezeu, pentru că împotriva lui Dumnezeu am mărturisit că El L-a înviat pe Hristos, pe Care deci nu L-a înviat de vreme ce morții nu învie.

16 Că dacă morții nu învie, atunci nici Hristos n'a înviat.

17 Iar dacă Hristos n'a înviat, zadarnică vă este credința, voi sunteți încă în păcatele voastre.

18 Și atunci, și cei ce au adormit întru Hristos au pierit.

19 Iar dacă noi numai pentru viața aceasta nădărdim în Hristos, suntem mai de plâns decât toți oamenii.

20 Dar nu! : Hristos a înviat din morți, pângă celor adormiți¹²⁷.

21 Că de vreme ce printr'un om a venit moartea, tot printr'un om a venit și învierea morților.

22 Că după cum toți mor în Adam, tot așa toți vor învia întru Hristos.

23 Dar fiecare în ceata sa: Hristos, ca pângă; apoi cei ai lui Hristos, în Venirea Lui.

24 Apoi vine sfârșitul, când Domnul îi va preda lui Dumnezeu și Tatăl împărăția, când va desființa toată domnia și toată stăpânirea și toată puterea¹²⁸.

25 Căci El trebuie să împărătească până ce-Și va pune pe toți vrămașii sub picioarele Sale.

26 Cel din urmă vrăjmaș care va fi nimic este moartea;

27 căci pe toate I le-a supus sub picioarele Sale. Dar când spune că toate i-au fost supuse Lui, e limpede că în afară de Cel Care I Le-a supus Lui pe toate.

28 Iar când toate-I vor fi supuse Lui, atunci și Fiul I Se va supune Celui Care I Le-a supus Lui pe toate, pentru ca Dumnezeu să fie totul întru toate.

29 Altminteri, ce vor face cei ce se botează pentru morți¹²⁹? Dacă morții nicicum nu învie, de ce se mai botează pentru ei?

30 Și noi, noi de ce mai înfruntăm primejdia'n tot ceasul?

31 Eu mor în fiecare zi!; v'o jur, fraților, pe lauda'ntru voi pe care o am întru Hristos Iisus, Domnul nostru!

124 Formulă introdusă în Simbolul de Credință de la Niceea, în anul 325.

125 Prunc încă neimplinit. După unii comentatori occidentali, comparația ar fi o aluzie la modul „chirurgical“ în care Pavel a fost convertit pe drumul Damascului. Ea însă pare mai degrabă o expresie a smerenicii pe care apostolul și-o asumă adesea, în alternanță cu propria conștiință de sine (vezi versetele următoare).

126 Credință încă neconsolidată printre creștinii din Corint, sub influența mediilor sociale eterogene. Evreii aveau o idee destul de vagă despre învierea morților, în timp ce Grecii o considerau de-a dreptul aberantă (vezi reacția Atenienilor la predica lui Pavel, FA 17,32).

127 Întâiul fruct care s'a cōpt (pângă) e semnul și garanția că celelalte vor veni după el.

128 Forțele demonice care I se împotrivesc lui Dumnezeu (vezi și nota de la Rm 8,38).

129 Această e singura informație asupra obiceiului unor creștini de a se boteza în numele celor dragi care muriseră probabil în stare de catchumenat, adică înainte de a fi primit botezul, crezând că prin aceasta le-ar putea fi întrucâtva de folos. Argument suplimentar al lui Pavel.

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată
de arhimandritul Bartolomeu Valeriu Anania sprijinit pe numeroase alte osteneli.

32 Dacă'n planul omeneș m'am luptat eu cu fiarele'n Efes¹³⁰, care-mi e folosul? Dacă morții nu învie, să bem și să mâncăm, căci mâine vom muri!...

33 Nu vă lăsați înșelați: Tovărășiile rele strică obiceiurile bune¹³¹.

34 Treziți-vă cum se cuvine și nu păcătuiți: Căci unii n'au cunoștință de Dumnezeu; o spun spre rușinea voastră.

35 Dar va zice careva: Cum învie morții? și cu ce trup vin?¹³²

36 Nebun ce ești! Ceea ce semeni tu nu capătă viață dacă nu moare.

37 Și ceea ce semeni tu nu este trupul ce va să fie, ci un bob gol-goluț, fie de grâu, fie de altceva din celelalte;

38 iar Dumnezeu îi dă un trup așa cum vrea El, fiecărui semințe un trup.

39 Nu toate trupurile carnale sunt același trup carnal, ci unul este trupul carnal al oamenilor și altul este trupul carnal al dobitoacelor și altul este trupul carnal al păsărilor și altul este trupul carnal al peștilor.

40 Sunt și trupuri cerești și trupuri pământești; dar una este slava celor cerești și alta a celor pământești.

41 Una este strălucirea soarelui și alta strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor; căci stea de stea se deosebește în strălucire.

42 Așa-i și cu învierea morților: Se seamănă întru stricăciune, învie întru nestricăciune;

43 se seamănă întru necinste, învie întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, învie întru putere;

44 se seamănă trup firesc, învie trup duhovnicesc. Dacă există trup firesc, există și trup duhovnicesc,

45 așa cum este scris: Făcutu-s'a omul cel dintâi, Adam, cu suflet viu; Adam cel de pe urmă¹³³, cu duh făcător de viață.

46 Dar nu cel duhovnicesc este întâi, ci cel firesc, apoi cel duhovnicesc.

47 Omul cel dintâi este din pământ, pământesc; omul cel de-al doilea este din cer.

130 Probabil, o metaforă în relație cu o experiență a lui Pavel pe care n'o cunoaștem din alte izvoare.

131 Vers din poezia Menandru devenit zicală populară (în proverbele românești: „merele putrede le strică pe cele bune“).

132 În versetele 35—44 terminologia paulină trebuie citită și înțeleasă astfel: a) „trup carnal“ (sárx): carnea, natura materiei care alcătuiește trupul; b) „trup“ (sōma): forma organizată, cu chip specific, a materiei carnale; c) „trup firesc“ (psūkhikós): trupul înzestrat cu suflet viu, dar care trăiește doar la nivelul afectelor și pasiunilor „pradă labilității psihologice“; d) „trup duhovnicesc“ (pneumatikós): trupul transfigurat prin înviere, asemănător cu trupul înviat al lui Iisus Hristos, liber nu numai de materia coruptibilă, ci și de labilitatea psihologică, dominat de propriul său duh în comuniune cu Duhul Sfânt, devenit capabil să participe la slava lui Dumnezeu.

133 Iisus Hristos.

48 Precum cel pământesc, așa și cei pământești; și precum cel cereșc, așa și cei cerești.

49 Și după cum am purtat chipul celui pământesc, vom purta și chipul celui cereșc¹³⁴.

50 Pe aceasta însă v'o spun eu vouă, fraților: Carnea și sângele nu pot moșteni împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestricăciunea.

51 Iată, taină vă spun vouă: Nu toți vom muri, dar toți ne vom schimba,

52 deodată, într'o clipire de ochi, la trâmbița de apoi. Căci trâmbița va suna și morții vor învia nestricăcioși, iar noi ne vom schimba.

53 Căci trebuie ca ființa aceasta stricăcioasă să se îmbrace în nestricăciune și ființa aceasta muritoare să se îmbrace în nemurire.

54 Iar când ființa aceasta stricăcioasă se va îmbrăca în nestricăciune și ființa aceasta muritoare se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris: Înghițitu-s'a moartea'ntru biruință.

55 Unde-ți este, moarte, biruința? Moarte, unde-ți este holdul?

56 Iar boldul morții este păcatul, iar puterea păcatului este legea.

57 Dar să-I dăm mulțumire lui Dumnezeu, Care ne-a dat biruința prin Domnul nostru Iisus Hristos!

58 Drept aceea, iubiiți mei frați, fiți tari, neclintii, totdeauna sporind în lucrul Domnului, știind că osteneala voastră nu este zadarnică'ntru Domnul.

CAPITOLUL 16

Ajutoare pentru frați. Plan de călătorie. Ultime indemnuri. Salutări

1 Cât despre strângerea de ajutoare pentru sfinți¹³⁵: precum le-am poruncit Bisericii Galatiei, așa să faceți și voi.

2 În ziua întâia a săptămânii fiecare din voi să-și pună de-o parte, strângând cât poate, ca să nu se facă strângere abia atunci când voi veni eu.

3 Iar când voi veni, pe cei pe care voi îi veți socoti, pe aceia îi voi trimite cu scrisori să ducă darul vostru la Ierusalim.

4 Și de se va cuveni să merg și eu, vor merge împreună cu mine.

5 Dar la voi am să vin când voi trece prin Macedonia, că prin Macedonia trec.

6 Poate că la voi mă voi opri mai mult, sau chiar voi și iarna, ca să mă petreceți oriunde mă voi duce.

7 Că nu vreau să vă văd acum dar în trecut, ci nădărdiuiesc să rămân la voi câtăva vreme, dacă Domnul va îngădui.

8 Voi rămâne însă în Efes până la sărbătoarea Cincizecimii,

9 că ușă mare mi s'a deschis și rodnică, și sunt mulți potriviți.

10 Iar de va veni Timotei, vedeți să fie la voi fără teamă; că lucrul Domnului îl lucrează ca și mine.

11 Nimeni deci să nu l disprețuiască¹³⁶; ci să-l petreceți cu pace, ca să vină la mine; că-l aștept cu frații.

12 Cât despre fratele Apollo, l-am rugat mult să vină la voi cu frații; totuși nu l-a fost voia să vină acum, dar va veni când va găsi prilej.

13 Privegheați, stați în credință pe picioarele voastre, îmbrăbățați-vă, întăriți-vă.

14 Toate ale voastre cu iubire să se facă.

15 Încă ceva, fraților: Voi știți casa lui Ștefanos¹³⁷, că este pângă Ahaiei și că spre slujirea sfinților s'au rânduit pe ei înșiși;

16 vă rog ca și voi să vă supuneți unora ca aceștia și oricui lucrează împreună cu ei și se ostenește.

17 Mă bucur de venirea lui Ștefanos, a lui Fortunat și a lui Ahaic, pentru că ei au împlinit lipsa voastră,

18 că mi au odihnit duhul, pe al meu și pe al vostru. Pe unii ca ei, așadar, învățați-vă să-i cunoașteți.

19 Vă îmbrățișează Bisericele Asiei. Vă îmbrățișează mult, în Domnul, Acvila și Priscila, împreună cu Biserica din casa lor.

20 Vă îmbrățișează frații toți. Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă.

21 Salutarea, cu mâna mea, a lui Pavel¹³⁸.

22 Dacă cineva nu-l iubește pe Domnul, să fie anatemat¹³⁹! Marana tha¹⁴⁰!

23 Harul Domnului Iisus Hristos să fie cu voi!

24 Dragostea mea e cu voi toți întru Hristos Iisus! Amin.

134 Versetele 48—49: relația dintre tip și arhetip (cele două modele arhetipale fiind Adam și Hristos).

135 Colceta inițială și condusă de Pavel pentru ajutoarea creștinilor din Ierusalim. Vezi FA 24,17; Rm 15, 26—28; 2 Co 8—9; Ga 2,10.

136 În sensul: să nu-l subestimeze.

137 Casa lui Ștefanos; vezi nota de la 1,16. Ștefanos și toți ai săi fuseseră botezați de Pavel.

138 Versetele 21—24 nu-i sunt dictate tahigrafului, ci scrise direct de mâna lui Pavel.

139 B estemat, exclus din comunitate, destinat pieririi (vezi și Rm 9,3).

140 În aramaică: Doamne, vino! (cf. Ap 22,20). Cele două cuvinte aramaice pot fi legate și altfel: Maran atha, în care caz (cum fac unii traducători), expresia înseamnă: Domnul vine! (corectă și ea, în acord cu gândirea lui Pavel — vezi Rm 13,13).

Cele două morți

M-am întrebat de multe ori dacă iadul este fluid sau static, dacă este o structură fixă sau o continuă mișcare. Tentația de-a scrie despre iad de-aeră pînă la urmă o nedorită complicitate. Adversarul nu trebuie să-i dai atenție. Chiar dacă încerci să-l combați aceasta arată că-l iei în seamă. Dacă-l iei în seamă înseamnă să recunoști că există. Lupta cu iadul aduce legitimitatea acestuia. Lumea modernă a căzut victimă acestei curse. A polemizat cu dracul fără să înțeleagă că în acest fel coboară într-o arenă unde dracul este stăpîn. Pe drac trebuie să-l ignori. Ignorîndu-l îl desființezi. Depinde însă la ce nivel se realizează această ignorare. Căci dacă nu se situează la un nivel spiritual superior sinonim cu detașarea, atunci ignorarea devine ignoranță, ceea ce este mult mai grav. Se poate obiecta că această performanță este aproape absurdă deoarece pînă și sfinții s-au luptat și se luptă cu dracul. Sfințenie fără tentație nu există. Dar una este lupta unui sfințit și alta lupta unui om profan. Sfințitul are conștiința nivelului spiritual la care se raportează. El se luptă prin rugăciuni, ceea ce este o formă de detașare pe cînd omul profan, dacă se luptă, o face activ, prin argumente de ordin etic, așezîndu-se astfel pe un teren extrem de înșelător. Apocalipsa este momentul cînd lupta cu demonul capătă cele mai expresive accente. Dacă Geneza are loc fără concursul Adversarului, în schimb Apocalipsul se consumă tocmai fiindcă demonul intră în scenă. Cu cît avansăm spre sfîrșitul unui ciclu, cu atît demonul capătă mai multă consistență și chiar valabilitate ontologică. Fiindcă rugăciunile, oricît de constante și de smerite au fost, nu au reușit pînă la urmă să-l țină la distanță. Acest lucru trebuie să dea de gîndit și nu trebuie tratat cu ușurință. Dacă demonul ia naștere prin ambiția sa nemăsurată de-a se rupe de cer și a-și cuceri independența, atunci Apocalipsul exprimă cel mai misterios paradox. Pe de o parte definește supremația Satanei, dar pe de altă are loc tocmai pentru ca Satana să fie mîntuit. De aceea, ultimele rugăciuni care se vor mai înălța înainte de Apocalips își vor asuma această natură dublă. Vor fi menite spre a cruța și a amîna Sfîrșitul, dar în același timp vor dori pedepsirea și grăbirea distrugerii finale. Cu alte cuvinte, omul sfîrșitului de ciclu își poate re-

găsi credința în rai și în divin numai traversînd credința în Satana și în iad. Este o dialectică nedorită, puțin suspectă de erezie, dar justă datorită situației excepționale în care se află credinciosul în momente de mare criză. Deoarece oricît de curat ar fi, el trebuie să fie conștient de putreziciunea în care se află lumea. Iar această luare de cunoștință îl maculează. Macularea înseamnă contact cu demonul pe care ajunge astfel să-l mintuie. Drumul spre Apocalips este inexorabil deoarece recunoașterea demonului ca principiu contraspiritual și nicidecum ca realitate neutră-profană reprezintă pînă la urmă recunoașterea obîrșiei sale spirituale. Prin Apocalips demonul, deci, își capătă transparența. Din punct de vedere strict religios asemenea afirmații pot contraria și dau impresia că ar fi eretice. Dar aceasta numai din punct de vedere religios. Din punct de vedere metafizic lucrurile stau exact invers. Demonul, Adversarul nu este decît Celălalt și atît Demonul este Noaptea sau Întunericul opuse Zilei și Luminii. În momentul în care cîștigăm țîria intelectuală de-a susține această perspectivă depășim ireconciliabila dualitate și pledăm în favoarea unității în care toate cele rele ajung să se resoarbă.

La o lectură atentă a cărții Apocalipsului observăm că spre final se vorbește în mod explicit despre două morți. Viziunea aceasta este derutantă mergînd pînă la neînțeles. De ce e nevoie de două morți? De ce se realizează această diferență ciudată? Problema acestei distincții se datorează nașterii intervalului de o mie de ani. Cifra este, firește, simbolică. Ea măsoară atît un interval cît și un răgaz. Este un fel de așteptare înainte de judecata decisivă, înainte de-a fi deschisă cartea vieții. Această carte este cartea depășirii decalării. În momentul în care demonul este aruncat în „Iezerul de foc” el, practic, nu mai există ca demon. El a fost mistuit în indistincțiune. Focul nu înseamnă numai dămare, ci și purificare. Imediat, după această eliminare, urmează nașterea unui pămînt nou și a unui cer nou. Coboară cetatea Ierusalimului iar demonul nu se mai poate infiltra în cosmosul renăscut. **Și porțile cetății nu se vor mai închide în fiecare zi, căci noaptea nu va mai fi acolo.** Faptul că nu va mai fi noaptea dovedește că posibilitatea dualității este extrem de redusă. Asistăm la un început de lume

haiku

O palmă pusă pe geam –
ecoul luminii
în odaie

GLOSSĂ

M am sculat din somnul de după-amiază și mă uit de pereti. Las ialuzelele căci afară s-a și întunecat. Primesc un telefon de la mătușa mea care mă roagă să-i cumpăr un medicament : are 81 de ani și a încenut să uite totul, uită ce a spus și ce a făcut acum două minute. Trăiește nenumărate victi-efemeride. Urcă o scară cu nesfîrșite reîncarnări. Revine de unde a plecat după un ocol prin geografii și istorii fantastice. Neverosimilul palpabil al secunde, concentrice biografii. Fulguratii, cortine, neasemnări. Plauzibilă meteahnă a zorilor, îngăduita omniprezență a amureului. Cel ce stă pe-un scaun cel ce ocolește covorul, se duce pînă la sobă, mai pune cite-un lemn peste keralecul dinlăuntru cel ce revine la scaun, ocolind covorul și stă un timp acolo cu o mîină pe masă și cu ochii ne fercaș.

tră la acoperișul brumat. Bruma se topește ori ochii se închid? Posibilități egale de înțelegere. Mîna de pe masă surprinde instinctiv modelul mileului croșetat, tot așa cum privirca trece prin descențele perdelei înainte să ajungă pe acoperiș. Vag perceptibile, firele acestor desene prefatează uitarea de clipă cu clipă. Insignifiante care dau seama de măririle unci întregi planete. Palma pe masă, ochiul pe geam fundul de scaun, ochelarii rătăciti pe polita sobei : lată omul, traseul lui larvar. Incetîneala norilor lipsa lor de voință. Secole pentru tot ce pare nemisat, secunde pentru ceea ce arde. Știm tot atît de bine că degetele pe care le ținem pe masă, apasă o altă realitate în care nu ne putem integra. Clocuri din această altă realitate ne momesc prin vreme, dar asta nu înseamnă decît că ne putem rătaei și-n propria ne absență. Să fii pierdut acolo unde esti, și rătăcit acolo unde nu esti : lată performanța unei victi.

(Jurnal anticamelonic — 29 Ian. 1992)

Constantin Abăluță

care, chiar dacă nu e început de ciclu, reprezintă o nouă Geneză. Paradoxul este tocmai acesta : demonul a fost pedepsit, dar și salvat. Demonul nu mai există, așa cum a existat, și în acest fel puterea sa a cunoscut resorbirea în focul unirii contrariilor, focul dămării și al purificării. Dacă în Apocalips se spune că în noua cetate nu va intra **nimic pingărit și nimeni care e datat cu spurcăciunea și minciuna**, aceste afirmații sînt doar niște concesii care se fac sensibilității iudeo-cres-tine. În realitate, metafizic vorbind, de pingărire și de spurcăciune după cea de-a doua moarte nici nu mai poate fi vorba. Iezerul de foc nu este simplă puscărie, ci un loc al transformării. Așadar, Apocalipsul nu trebuie citit numai în cheie religioasă, ci și într-o perspectivă mai vastă în care sfîrșitul, fiind început, anunță o altă viziune asupra întregului univers. Corect ar fi fost ca acest iezor de foc de care se vorbește să nu sugereze direcția descendentă. Aruncarea demonului nu este făcută într-un hău mai adînc decît primul hău în care a căzut Lucifer, ci într-o zonă de unde, eventual, poate avea loc următoarea cădere. Transformarea demonului în foc, deci într-un element fundamental, corespunde în fond înecării turmei de porci atunci cînd are loc salvarea demonizatului. Dracii intră în porci și se înecă nu pentru a fi distrusi, ci pentru a intra în elementul-apă. Într-o formă a indistincțiunii, de unde se vor individualiza în momentul unei noi revolte. Paradisul terestru și Ierusalimul ceresc reprezintă cele două centre spirituale situate la începutul și la sfîrșitul unui ciclu al umanității, așa cum apa din potopul lui Noe corespunde focului apocaliptic. Așadar, dacă viziunea sfîntului Ioan s-ar fi oprit la prima moarte, atunci ea ar fi fost incompletă și nu ar fi fost vrednică de un atît de înalt sfințit. Ioan a văzut însă mai departe de simpla pedepsă, Ioan a văzut pînă în clipa cînd

se petrece metanoia. Dacă demonul ia naștere din ființa lui Dumnezeu, el nu are încotro și trebuie să se întoarcă în același sin. Din această cauză, trebuie să aibă loc Apocalipsul și nu poate fi eludat. Dumnezeu îi poate ierta pe oameni, oricît de ticăloși ar fi, dar nu îl poate ierta pe demon. Recuperarea demonului presupune trecerea prin foc și caznă a întregii lumi pentru a putea fi realizată suprema decantare. De aceea, este necesar intervalul de o mie de ani, de aceea trebuie deschisă cartea vieții, în care sînt reținute doar intenții spirituale. Cu alte cuvinte, Dumnezeu nu pune de la bun început în funcțiune iezorul de foc al indistincțiunii deoarece mai speră că sînt șanse pentru a menține lumea în parametrii inițiali. Dar absența din cartea vieții declanșează fenomenul totalei radieri. Așa cum se și spune în scriptură : **Iar dinaintea feței lui pămîntul și cerul fugiră și loc nu se mai găsi pentru ele.** În momentul în care Dumnezeu se arată cu adevărat, nici un simbol al lumii create nu mai poate rezista în fața arderii la care e supus. Rămîn doar iscăliturile din „cartea vieții” care nu salvează lumea din simplul motiv că au devenit germe pentru noua lume și nu mai au legătură cu lumea deja sortită pieririi. De observat așadar că principiul Vechiului Testament după care un număr de sfinți poate salva cetatea nu mai este valabil. Și așa cum tenebrele au fost învinse de lumina Genezei, așa și iezorul de foc cuprinde în cercul său tot ceea ce nu e literă scrisă înainte de sfîrșit, mai metafizic spus, tot ceea ce nu e germe. Marginea deci provoacă centrul. Accasta e calea regenerării.

Dan Stanca

PS. Fire, walk with me, deviza demonică din Twin Peaks dovedește că David Lynch nu e totuși departe de sursele unei inspirații tradiționale.

daniel pișcu

O.M., ochii

O.M., tu un ochi foarte mare
in creștet al
și doi ochi mai mici în tălpi al
care privesc din tine cel dinăuntru
la tine cel dinafară !
O.M., tu un ochi
in coșul pieptului ai
cu care vezi albinele
și un ochi în ceafă ai
cu care vezi pisicile !
O.M., sufletul,
pe ochiul adevărat al
ochi în ochi al
și trupul tău ochi are !
O.M., și cuvintele au ochi
care nu se văd
care se uită
care înțeleg !

Cad litere-n mine

Cad litere-n mine
pătrunzînd adînc în carne și sînge
grea holera cuvintelor
grea poezia care mă stringe.

Cad cuvinte în mine
pătrunzînd adînc în carne și sînge
grea lepra literelor
greu poemul care mă plînge.

Poezia

Poezia este poezie
dacă se joacă
de trei ori :
cu sinele
cu tinele
cu minele.

O pagină de-a mea

File și file răsfoiam
în noianul de file

calofile și necalofile,
între cele două coperti :
una Eva, cealaltă Adam.
Pînă ce am descoperit
structura

știlul

și

șirul

și

șirul,

apoi titlul :
o pagină de-a mea
și a îndrăgostit de pagina ta.

Ca și cum
(Nik et Hunc
vs
Hic et Nunc)

Ca și cum zici șapte
(în loc de șapte)
ca să nu se înțeleagă șase,
ca și cum ai căra grele valize,
ca și cum ai face retorice vocalize,
ca și cum te-ai antrena pentru
a trece Stixul,
ca și cum stiloul poate
înlocui pixul
pentru a fixa sensul,
pentru a putea face
papyrusul

s u l !

Stampa III

Un tată plimbîndu-și
fețița de mină,
îmbrăcată toată în roz,
cu o scufiță tot roz.
Nu se grăbesc.
Nu-și vorbesc.
Dar oare ce-și povestesc
miinile lor.
tată,
vrăjitorule din Oz!

Prahova artistică

Etajul trei al Teatrului Național, cea mai generoasă sală de expoziții a țării, găzduiește astăzi o impunătoare paradă a artelor plastice de pe cuprinsul prahovean. Probabil, cea mai bogată selecție de acest fel ce a fost prezentată vreodată amatorilor de artă din Capitală. Motiv pentru care grija expozițiilor a fost deosebită în a-și desfășura pe simeze creații din ultimii ani, cu totul semnificative și reprezentative, pentru a le defini mai exact personalitatea și idealul estetic. Această expoziție a ploieștenilor mi-a oferit prilejul de a constata că este cu puțință ca într-un același spațiu de expunere să coexiste relevant și spectaculos 35 de expoziții personale! Fiecare component al echipei prahovene și-a conceput un segment de sine stătător, bine articulat stilistic, ceea ce conferă o unitate în diversitate cu totul remarcabilă. Expoziția se parcurge ușor și cu interes, deși numericește ea nu se deosebește cu nimic de periodicele și istovitoarele saloane republicane. Organizatorii au realizat un parcurs expozițional aerisit și echilibrat în spațiu, care scoate în relief datele calitative ale multora dintre piesele aflate în ambianța sălii de expunere.

Artiștii pot să fie satisfăcuți de această modalitate de comunicare cu publicul lor imediat, care oferă o șansă reală de afirmare a personalității lor creatoare într-o manieră, care, prin alte mijloace ar necesita un efort mult mai mare și o materializare a unei intenții care în București nu le este prea la îndemână, în condiții obișnuite.

Ceea ce ne-a demonstrat **Salonul prahovenilor**, înainte de toate, este lipsa de complexe provinciale; teza conform căreia la Ploiești nu sînt posibile manifestări artistice consistente și valoroase, datorită prea marii apropieri de București se adevărește, a căta oară?, a fi un mit! O pleiadă remarcabilă de artiști plastici a funcționat permanent în capitala aurului negru și împrejurimi, iar despre tradiția mării arte în finutul eu pricina, să nu mai vorbim!

În prestația actuală a artiștilor prahoveni se disting cu ușurință două tendințe: preocuparea pentru reformularea în viziune proprie a curentelor contemporane ce se manifestă în arta europeană (în pictură și arte ambientale, indeosebi) și prelungirea în modalități performante a liniilor stilistice tradiționale (parțial la sculptori și în grafica

de șevalet, cu referire specială la acuareliști). Aceasta, ca privire de ansamblu. Altfel, se cuvin remarcate mai toate contribuțiile din acest frumos salon de artă. Pictorii, mai numeroși, propun o colecție incitantă prin tematică, diversitate stilistică și bogăția cuceritoare a registrelor cromatice. Sînt în acest salon câteva lucrări memorabile semnate Filip Kallo, Ion Sinca, Dan Platon (**Montane**), Valeriu Scărlătescu (**Deal**; **Copaci**; **Casă de pescari**), Eugen Bălan (**Bacovia**; **Toamnă la Herodistea**), Marcel Bejga (**Liniște**; **Dimineață de iarnă**; **Interior de pădure**), Marilena Ghiorgău (**Cuib**; **Acoperiș**), Adrian Nicolae, Patricia Popescu (remarcabilă picturalitate în **Turnirurile**, **Coridele** și „animalierele” sale), paleta calmă și suav lirică a Speranței Ștefănescu și Nic. Vasilescu, Ionel Dunea cu seria realizată la Slănic în preajma muntelui de sare (inclusiv torsurile din sare gemă!), Valter Paraschivescu cu seria de compoziții nonfigurative, plină de vigoare și exuberanță cromatică...

Sculptura are în Ștefan Macovei un exponent prolific și constant preocupat de senzualitatea formelor și de rafinamentul simbolurilor; mai ales în lucrările sale din lemn, Nicolae Kruch excelează în portret, modelajul și precizia desenului său servind perfect scopului plastic propus. În termeni apropiați am receptat lucrările Ofeliei Iosub, în timp ce George Dumitru pare a fi un cultivat iscoditor de forme și înțelesuri din carnea moale și domestică a lemnului. Tot așa cum ni se relevă sculptura ce o practică azi Alfred Dumitriu în compoziții de larg suflu poetic durate în metal. Coerent articulate în spațiu și cu o profundă sugestivitate a formelor, deși forcază anumite riscante zone din perimetrul simbolurilor abstracte: **Năluca**; **Transcendent**; **Gărgăun**; **Lăuntric...** În rest, Iustin Bratu, Paraschița Gălușcă ne propun formule relativ atent și corect individualizate ale unei anumite maniere, care s-a impus în sculptura noastră contemporană, mai cu seamă printre „lemnari”. Un bun profesionalism, prea puțin ajutat însă, de imaginația creatoare.

Compartimentul destinat graficii și artelor adiacente, deși consistent numericeste, ne apare sărăcit în planul expresivității și al preocupărilor care să ateste evoluția modernă a genului. Acuarelele lui Otto Barabas,

Marcel Bejan : Fag

în cunoscuta-i manieră galantă și poetică, colajele și imprimeurile pe catifea semnate în delicat arabesc de culoare și detalii de formă zoo-botanice de Mina Ignat și zincogravurile lui Constantin Ionescu, frumos accelerate și ingenios paginate (Galaxii, Geneze) și în oarecare măsură acuarelistica și gurașele, decorative dar numai atât, semnate de Carmen și Eugen Bălan sînt semne prea palide totuși, pentru o ofrandă artistică atât de densă și de serioasă ca a celorlalte genuri prezente în expoziție. Așa, de exemplu, cu totul surprinzătoare, ne apare compartimentul artelor ambientale și cu precădere al **tapiseriei**. Un gen pretențios și costisitor, care, însă, la Ploiești, are prozelici statornici și valoroși, a căror contribuție în agora artelor naționale este deloc neglijabilă. Prezența în acest salon a unor lucrări cu deschidere monumentală din creația lui Ovidiu Paș-

lina, Angela Ionilete, Ligia Bălaj Popescu, Mariana Voicu ne apare ca eminență, de cert prestigiu artistic. Dacă mai adăugăm la aceste prezențe, cele ale lui Marilena Marian, Mihai Manta și Mariana Băbușanu (tempera pe pânză într-o variantă de imprimeu monumental), avem imaginea unei prestații de excepție a „textiliștilor” prahoveni la reușita de ansamblu a acestui salon de artă. În această ambianță bogată și diversă, compozițiile ceramice ale Lucreției Milea (**Ochi de păianjen**; **Interferențe**; **Îngemănare**), punctează inspirat și calificat o prezență artistică de incontestabilă valoare prin consistența viziunii și a demersului plastic și prin seriozitatea demonstrată față de însușirea temeinică a mijloacelor și instrumentelor de expresie. În totul o pledoarie reușită pentru profesionalism și autenticitate.

Corneliu Antim

muzica

Premii, premii

Fără a fi spectaculoasă, „colecția” premiilor internaționale obținute de tinerii și foarte tinerii interpreți români în acest an a adus, totuși, oarecare satisfacție celor care urmăresc cu destulă tristețe zbatările vieții noastre muzicale. În fond, important nu este doar premiul în sine, ci însăși prezența românească în lume, pentru ea această lume să afle că nu sîntem doar handicapați și hoți, ci, în primul rînd, purtători ai unei sensibilități și inteligente aparte, capabile, de multe ori, să surmonteze capacități „cu blazon”.

Printre laureații acestui an se numără și soprana Simina Ivan care la prima editie a Concursului Internațional de Canto desfășurat în cadrul Zilelor muzicale „Johann Strauss” din orașul Koblenz — Germania, a obținut premiul al II-lea și premiul special Johann Strauss. Din juriul concursului au făcut parte directorii de teatre lirice din Germania, regizori, dar și personalități ale artei cîntului, precum Wilma Lipp sau Ingeborg Halstein. Concursul, conceput în patru etape, a avut un profil special, solicitînd susținerea unui program de arii din opere și operete, ceea ce, pentru cei 100 candidați s-a dovedit a fi destul de dificil, în finală rămînd doar șase. Simina Ivan a cîntat arii din „Lucia di Lamermoor”, „Manon” și „M-lle Nitouche”.

Pentru că vorbeam despre prezența, în lume, a celor născuți pe meleagurile noastre, să menționăm și faptul că premiul al II-lea a revenit sopranei Hermine Mey, plecată din Timișoara în urmă cu 12 ani și că unul dintre pianistii acompaniatori în concurs a fost Peter Grossmann, binecunoscut muzician plecat, și el, din România.

Din Germania, Simina Ivan a făcut,

soțul său, tenorul Alexandru Badea și de mezzosoprana Claudia Codreanu, a beneficiat de cursurile de canto susținute de Ileana Cotrubas. „A fost o experiență fantastică — e o personalitate uriasă, are o intuiție și o inteligență muzicală extraordinară; studiul s-a axat pe elemente de stil, interpretare, înțelegere a textului și a rolului. Am lucrat cu dînsa ariile din „Traviata” și „Manon”. A fost o revelație — aștept cu nerăbdare sosirea sa în România și sper să pot lucra din nou, cu dînsa, mai ales că intenționez să particip la concursul Bellini — Italia”. Sînt gânduri pe care le-am aflat după recitalul pe care Simina Ivan l-a susținut, de curînd, la Muzeul Național Cotroceni, programul incluzînd și aria lui Manon, lucrată cu Ileana Cotrubas. Seara de muzică ce a urmat, în deschiderea noii stagiuni muzeale, conferința despre „Stilul brăncovenesc în arhitectură”, susținută de arh. dr. Cristian Moisescu, a mai cuprins ciclul de Șapte cîntece pe versuri de Clement Marot de George Enescu și fragmente din Suita pentru pian op. 10 de același compozitor interpretată de Luminița Berariu, cea care, de altfel a acompaniat-o pe protagonistă. Liedurile enesciene ne-au amintit că Simina Ivan, este laureată a Concursului Internațional George Enescu 1991, iar opțiunea pentru muzica franceză și modul de abordare a acesteia ne-a „explicat” de ce a obținut, în 1990, premiul I și premiul pentru muzică franceză la Paris și, în 1991, premiul Mady Mesplé la concursul de la Nantes și premiul III la Toulouse. De altfel, recentul premiu Johann Strauss se adaugă premiului pentru operetă obținut la Viena în 1990, dovedînd că prima dragoste (opereta) nu se uită niciodată.

Acest ultim concurs se pare că a fost și cel mai favorabil sub aspectul solicitărilor concrete, audiția ce se preconizează la Salzburg, la propunerea Wilmei Lipp (acum profesor la Mozarteum) urmînd a fi un prim pas în acest sens. Mai puțin „lansată” decît colegile ei de generație, Simina Ivan dovedește, însă, o tenacitate cu totul specială în dorința sa de afirmare, ceea ce nu poate fi decît lăudabil.

Anca Florea

parțial color

Un geambaș numit Cornescu

Dacă n-ar fi apărut la momentul oportun — mai întii ochelarii și după cinci minute posesorul lor — Lucian Cornescu ar fi trebuit importat. De comicologi. Sau de I.R.S.O.P., la vremea cînd scormonește prin gunoaie. Altfel, omul nu-l de aruncat. Deocamdată. Are idei, e pe fază, și, nu în puține rînduri, pătrunde acolo unde au fost uitate porțile deschise. Pe vremea cînd făcea anumite servicii a strîns cu rîvnă multe verzituri pe care, într-un exces de zel, le-a arătat națiunii, vînd a-i demonstra că e pregătit s-o înfizeze. Suflet caritabil, nici vorbă! Numai că, în goana lui după gesturi capitale, n-a putut ademeni nici măcar „Tineretul liber”, deși aruncase aici, cu mai mult timp în urmă, câteva cozi de topor. Nepotrivire de caractere sau numai deficiențe în balanța de plăți. Oricum, „propensiunile lui mercantile trebuie înregistrate ca atare, fiindcă Lucian Cornescu, purtînd un nume cu rezonanță bovină, se crede îndreptățit să se comporte ca un geambaș. Ca orice persoană care vrea să se impună prin ceva, nu e străin de nici un muget, luat de mulți drept una din convingerile sale politice. Dar nu e singura, fiindcă L.C. are o vastă experiență în domeniu.

În timpul incursiunilor carbonarde, profitînd de moment și ajutat de instinct, a încercat să cumpere și mincîrl, bănuind că aici a găsit o masă de manevră pe măsura staturii sale morale. Cu vremea s-a dovedit că promisiunile lui televizate au fost numai focuri de paie, de vreme ce cuptoarele din Valea Jiului s-au ars, ea și geala care au existat în go-

știle lui. Nu-l de mirare că tot ce atinge el se transformă în cenușă. Simțindu-se cu stea în frunte, deși, între timp, accasta l-a căzut pe umeri, nu s-a sfîșit să rîvnească tronul de pe mîgura Cotrocenilor. Numai o comisie promptă, artăgoasă, fără înțelegere în fața dovezilor sale sunătoare l-a descoperit falsurile în liste — ca și cînd erau singurele în vîlta lui! — și l-a aruncat în afara cursei prezidențiale. Revenindu-și repede din ambuscadă, Lucian Cornescu nu s-a simțit apt să stea pe tușă și a trecut iarăși la pîndă. Cînd arbitrii urmăresc jocul, intră neinvitat în teren. Bagă cornul în pămînt și boncăluiește la cei care și-au căpătat dreptul la joc. Deunăzi, la „Studoul electoral”, admira demnitatea romilor. N-a surprins pe nimeni. În laia lor s-ar simți ca acasă. Apoi, cine se aseamnă se elogiază. În schimb, chinuit de intransigența ce-l caracterizează, a aruncat săgeți otrăvitoare spre Convenția Democratică, învinuind-o de trădare și de impuritatea unui program românesc. De la un puritan ca el nici nu te puteai aștepta la altceva! Trebuie numai să-l privești chipul pătat și vei realiza imediat din ce semînțe coboară pentru a ne vorbi de onoare. Fiindcă, înainte de orice, aceasta e în programul său de viață. Sub teroarea ei dă indicații prețioase actualilor și viitorilor guvernanți. Are și un credit moral să o facă. Discursurile sale atât de coerente pot face impresie numai caselor de alienați, dacă nu cumva și pe-acele mai este cite-un exemplar teafăr. Urmărind prezența pe micul ecran a lui Lucian Cornescu nu stii ce să admiri mai întii: numele, în consonanță cu întreaga lui statură fizică și spirituală, sau impertinența cu care vrea să se bage, neinvitat, în sufletul românilor. În ceea ce ne privește nu ne lăsăm seduși de aparențe pentru a-l distribui în trupa inegalabilului I.I. Brătianu. Locul dintodeauna al lui Lucian Cornescu este în circada lui Văcaru.

Marius Tupan

Pictorul Julian Stanczak

ZECI DE ANI DE LUMINĂ

Prestigiosul volum de artă „STAN-CZAK”, apărut în 1990 în cadrul Bibliotecii „The Poetry / Rare Books Collection at the State University at Buffalo”, New York, sub îngrijirea curatorului ei, Robert J. Bertholf, constituie o operă de excepție, așa zice un eveniment sărbătoresc. Ea însumează 151 de pagini, cu 89 de reproduceri în culori, în 4 000 de exemplare, dintre care 300 poartă semnătura pictorului și nu sînt puse în vânzare.

Majoritatea lucrărilor reproduse au fost selectate din marile muzee care le adăpostesc, precum și din cele mai de seamă galerii de artă. Ne-ar trebui o pagină pentru a le enumera, ele diad asistența Barbarei și lui Julian Stanczak pentru a le selecționa pentru acest album. Ele sînt însoțite de texte de competență, sugerînd „o lume așa cum este” și „cum ar trebui să fie”.

Tablourile din volum se inserază între anii 1956 și 1987. Menționăm că această monografie de artă inaugurează o serie ce va urma, explorînd relația dintre poezie și pictură. Curatorul Bibliotecii „Poetry / Rare Books Collection”, Robert J. Bertholf, acordă un deosebit interes acestei relații Poezie-Pictură, descoperind în opera lui Stanczak o înrudire cu lirica lui William Carlos Williams, Louis Zukovsky și Wallas Stevens.

Julian Stanczak s-a născut în 5 noiembrie 1928, la ferma unui bunic, în satul Borownica, situat la sud-estul Poloniei. În 1932 familia lui se stabilește lângă Lebborg, într-o comunitate de musulmani, evrei și ucraineni. Pactul de neagresiune polono-german va fi încălcat de armata roșie, iar populația luată prizonieră și dusă în Siberia. Julian are o sănătate delicată și își pierde și mina dreaptă. Cînd armata poloneză din exil se regrupează la Baku și la Krasovock, scapă de prizonierat. După incredibile peregrinări prin state asiatice, apoi prin state africane, ajunge la Londra, unde între 1949 și 1950 urmează cursuri la un Institut de artă, emigrînd în 1950 în Statele Unite. Se înscrie la Institutul de Arte din Cleveland, unde își obține diploma. A fost elevul unui faimos profesor german, exilat datorită regimului hitlerist în America — Josef Albers. Creatorul unei picturi pe și în sticlă, arta acestuia a avut o durabilă influență asupra lui Stanczak.

Rita Rădulescu : Portret

Prima expoziție a lui Julian Stanczak a avut loc în 1964, la Galeria Martha Jackson, înclinarea spre arta Op. este evidentă de la început în opera lui Stanczak. Pictura sa depășește însă formele vizuale cu puternice vizuini oferite geometric. Va continua perma-

nent să lege formele de idei. Culoarea, adesea în contraste delicate, elegante, ajunsă la o mare simplificare în ultimele sale opere, scoate în evidență vizuini recognoscibile, încă de la începutul carierei sale.

Cele-trei mari nume de prestigiu ale prezentatorilor acestui album de excepțională ținută, colaborează în cel mai fericit mod pentru a ilustra personalitatea artistică a lui Julian Stanczak. Rudolf Arnheim e preocupat de vizualul în gândire, Harry Rand — curatorul Muzeului Național de Artă din Washington, D.C., consacrat tendințelor complementare în arta modernă, iar Robert Bertholf, foarte atent la căile noi în arta contemporană, cu evidența implicării ritmului poeziei în pictură, aduc cea mai valoroasă contribuție la înțelegerea acestui mare artist.

Astfel, figurile geometrice ale lui Julian Stanczak nu conduc la situarea artistului în pictura abstractă, ci la tendința lui de a clarifica procesul geometric al formelor într-un câmp de lumină; într-un sens mai larg, la perceperea naturii umane cu complexele ei.

10 iulie 1992
București

Petronela Negoșanu

Moravia și femeile

Treizeci de femei ni se confesează, pe rînd, în cele treizeci de povestiri ale volumului „Boh !”, publicat de Alberto Moravia (1907—1990) în 1976. Adolescente, tinere soții sau vîrstnice amante, frisonază la unison sub impactul trecerii timpului. Pentru aproape toate, însă, răul are un nume precizat. Pentru unele el este casa părinților, mediocritatea sau lipsa de înțelegere a soțului, ciorapii rupți sau rochia inaccesibilă dintr-o vitrină, bătrînețea în mijlocul unei familii care le ignoră. Pentru altele, mai sofisticate, răul este sentimentul dependenței de soț, sentimentul lipsei unui destin adevărat sau, pur și simplu, este o stare de neprecizat, care le generează tendințe suicidare. Și atunci ele acționează. Se mărită orbește sau își schimbă amantul, își caută printr-un telefon un companion pentru seară, fac autostopul mîinate de intenții ambigue, provoacă mici scandaluri stimulative pentru amorul conjugal, se prostituează sau fură, simulează cu precauție sinucidere.

S-ar putea susține că cele treizeci de femei fac ce fac pentru că se simt ne-

ubite. Este ideea avansată în scurta prezentare de pe coperta a patra a versiunii franceze a cărții (cu titlul modificat în „Bof !”), utilizată de mine. Acoperitor și mai corect totodată ar fi, cred, să remarcăm că ne aflăm în plină dezbateră existențialistă. Departe de rigorile moralei: femeile lui Moravia se dedau partidelor sexuale cu ușurința păsărilor, deseori adulterin și uneori cu acordul tacit al soțului dornic de promovare profesională; gangsterismul este tolerat sau privit ca o metodă la fel de bună ca oricare alta de reușită. Departe și de ideea societății stratificate în clase: un descendent al nobili-

V. Paraschivescu : Rădăcini

mii romane face figură de vicios ridicol; burghezul, vechi cal de bătaie al scriitorilor secolului, este disprețuit fără ură. Baniile contează, da. Însă prezența lor nu face decît să modifice clapele pe care femeia apasă pentru a scăpa de sentimentul terifiant al vieții. Dacă nu-i are, încearcă să șterpească un inel, într-o bijuterie. Dacă îi are, aruncă cu telefonul în capul cameristei. Orice e bun, dacă le face să nu mai audă ronronul clipelor care trec. Celor care, pe căile banalei rațiuni, încearcă să afle motivele atitudinii lor, femeile lui Moravia le aruncă în nas, sasticite și disprețuitoare, un răspuns eliptic: „Boh !” Altfel spus: „Ești cretin de nu pricepi ?”.

V. Paraschivescu : Uimire

Moravia, considerat unul dintre romancierii europeni marcanți ai secolului, a lăsat în urma sa și douăsprezece volume de povestiri, cu nimic mai puțin decît romanele sale. Începutul traucerii lor l-a făcut, în 1991, editura Secolul XX din Craiova, cu volumul „Cum să trăiești cu o soție necredincioasă” (în original „Vila de vineri și alte povestiri”). Cine se mai încumetă

Florin Oncescu

Alberto Moravia, „Boh !”, Flammation, 1982.

Poeme de TED HUGHES

*
* *
Copacul tău. — stejarul tău
O scinteiere orbitoare

De fulger negru înălțat, o inhățare
serpuită

De-o clipă

Sub stelele fărimate.
Un paznic, dansator
La obirșia pură a frunzel.

Agonle în grădină. Blagoveștenle
Din lut, apă și lumină.
Sub acoperișul lui tună —
Agonia sa îl e templu.

Pină la briu, stejarul negru
dansează

Și ochii mei adastă
Pe veacurile clipei sale
În vreme ce țintarii
Cătă să-i ierneze în scoartă.

Mările acum se insetează
Înspre stejar

Stejarul flutură
În voia pămîntului.

Pielea

S-a întins după tovarășia ierbil.

Iarba a furnicat-o
În limba ei
Anușinînd pămîntul, dar nervoasă.

Pielea s-a încordat
Suprimîndu-și reflexul
Tremur din zori

Gîndind, începe — mal întii pipăiri
Pe la noduri
Apoi veni-vor ruperi de nori
și averse de lume-lumină

Și bucuria mea dezgolită
Îmi va fi ridicată, cu țipete
de bucurie.

Heptonstall

Sat negru de leșpezi de morminte
Tigva unui idiot
Ale cărui vise mor îndărăt
Unde au fost născute.

Figva unei mioare
Căreia carnea i se topește
Sub propriii căpriori
Din ea mai ies numai muște.

Tigva unei păsări.
Cu marile geografii
Scurse în suturi
De praguri crăpate.

Viața istovește
Moartea istovește
Stîncea istovește.
Numai ploaia nu ostenește
niciodată.

Înalta
lumină marină

Mantie sifidie
De prundiș de pămînt

Bolta scinteiază prin ea
În piraie
În gurile hulpave

Într-o lume
De atomi innegurați și zoriți
Înlăuntru pietrei viu-luminale
De lumina bătătorită cald
de o minune.

Talpa unui picior

Apăsînd pe stîncea lumii, plată
Caldă

Cu harta omenească
Pe pielea bătătorită, pentru această
întîlnire

Tihnită
Întîl cunoscută de invellșul stîncii
Pe cînd era strălucire de stea,
Întîia gazdă, întîmpinînd-o,
încîntată

Cu o stringere sinceră, prletenoasă
Recunoscătoare stîncii, grătește

Eu nu sînt aripă
Care să calce golul
Eu am fost creată

Pentru tine.
(Din volumul MOORTOWN)

În românește de
Florence Mănăiloie

LEGENDA PARFUMURILOR

Ar trebui mai întâi să ne-amintim că, după Scripturi, Dumnezeu l-ar fi frecat pe Adam, ca să-i dea lustru, cu nisip din pustie, iar, pentru a-i da viață, i-ar fi suflat aer în nări. Îi destina, făcând acestea, unei existențe dominate de emoții olfactive. Mai trebuie, de asemenea, să fim de acord că ceea ce făcea el era paradoxal. Să lasi o faptură esențialmente olfactivă singură-singurică în desertul de nisip, nu înseamnă oare s-o hărăzești nefericirii? Desigur, multe milenii mai târziu, s-a găsit pînă la urmă o cîntăreață franțuzoaică ce a prețins că soldatul ei mirosase nomaipomenit a nisip cald. Dar toate experiențele au dovedit de-atunci că nu poate fi vorba decît despre o licență poetică și-alte, căci nisipul, rece sau cald, și asta-i clar, nu miroase defel.

Cî Dumnezeu plutind într-o bună zi pe deasupra dunelor pămîntului pustiu surprinse pe Adam în tare ciudată înțelepciune. El își plimba nasul de-a lungul unuia din brațe, tot încercînd zadarnic să-și prelungească adulmecarea pînă-n adîncul subțioarei sale.

— Ei, tu, fiul meu, ce tot faci acolo? — Miros, îi răspunse Adam, sau mai degrabă doar încerc s-o fac, căci eel mai mult miros că nu miros nimic.

Și fi întoarse spatele, ridicînd trist din umeri. Domnul eugelă. Dacă Adam vrea să aibă o viață olfactivă, nu-i bine să rămîna singur. Și asta încă nu e tot. Îi mai trebuie și un mediu parfumat.

Așa că s-a pus pe treabă și a creat Paradisul. Cî Paradisul nu era nimic altceva decît o grădină cu flori mărgînită de păduri de santal, de camfor și de știr. Și fiecare din aceste flori se răspîndea prin aer ca o cădelniță, precum a scris poetul. Pămîntul Paradisului nu mai semăna deloc cu-acel nisip uscat, sterp și nemirositor din care fusese plămădit Adam. Era acesta un sol gras, fertil și greu, și din materia asta o plămădiu Dumnezeu pe Eva.

Eva deschise ochii, văzu pe Adam, aspiră profund și-nținse brațele spre el:

— Vino, frumos prieten! spuse ea. Adam se apropie, captînd efluvii ce pluteau în jurul marelui corp gol.

— Frumoasă Doamnă! șopti el fermecat. Se prînsă de mîini și-apoi pîșiră prin aerul mirositor ciudat de pur, încă nepîngărit de nici o urmă omeanească, în care-si împletira mireasma doar floarea, lemnul și blana de animal.

— Respiră, dragul meu, îi zise Eva. Ne-ntîmpină natura de dinaintea omului, cele trei note ale nevinovăției: vegetală, forestieră și-animală.

— Mireasma celei de-a cincea zile a creației, preciza Adam, căci noi am fost creați în ziua-a șasea.

Și astfel petreceau ei fericita viață

în Rai, intonată doar de parfumurile ce singure dădeau un nume orelor și întâmplărilor din fiecare zi. Întîmplarea cînd Adam culesese de pe plajă o sferă neagră și-aurie, ce-o dăruise Evei. Ora delicată cînd noaptea cea albastră pogora deasupra lor după ce soarele asfințise. Tot întîmplare fu și-în ziua cînd Eva descoperi înfășurat în iarbă un șarpe minunat, iar solzii lui se-aseamau cu tot altele pietre prețioase. Cînd tocmai întinse mîna spre astă bijuterie vie, din naltul cerului bubui vocea lui Dumnezeu. „Otravă!“ zicea glasul acela. Adam și Eva se traseră înapoi cu totul îngrozii. Ci șarpele, ridicat în coadă, le trimise pentru-a-i ademini o răsufclare caldă, sclipitoare, tainică și răscolitoare... Ei o rupseră la fugă, dar știau deja că vor mai avea de-a face cu Șarpele.

Ci erau mulți pomi în Rai și fiecare, prin roadele lui, dădea o cunoaștere osebîtă. Unul dezvăluia matematica, altul chimia, al treilea limbile orientale. Dumnezeu spuse lui Adam și Evei:

— Puteți să mîncăți din rodul fiecărui pom, și să dobîndiți toată știința lor. Inșă păziți-vă-a mîncă din fructul arborelui parfumurilor, căci, de veți ajunge să cunoașteți arta parfumeriei veți înceta pe dată să mai primiți în dar miremele naturii. Ea nu vă mai dărui decît mirosuri și, credeți-mă, nimic nu e mai mohorit ca un miros.

Adam și Eva erau perplecsi. Șarpele însă, îi învăliu cu răsufclarea-i otrăvîtoare și seducătoare:

— Mușcați din fructul acestui pom al cunoașterii parfumurilor, le spuse el. Cunoșcînd arta și chimia miresemelor vă veți fabrica propriile voastre parfumuri și ele vor fi aidoma aromelor din Paradis.

Sfîrșiră prin a ceda ispitei. Ci de-abia își infipseră ei dinții într-un fruct al pomului cunoașterii parfumurilor, ca nările le fură îndată impunse de o roare și regret. Toate miremele Paradisului se risipiră dintr-o dată și nu mai ajunseră la ei decît mirosuri triviale. Humusul, finul coșit, frunza moartă, blana jilavă a unui ciine, lemnul ce arde, funinginea care rămîne după el, acestea toate sînt, desigur pentru noi, bieți amărîți de după paradisi, izuri ale copilăriei care ne ung pe suflet. Dar pentru Adam și Eva ele miroseau într-un singur fel, puteau a proaspăta lor nefericire. Și ce era mai rău abia acum urma. Apropiindu-se unul de altul și vîrînd ea mai înainte să își absoarbă sufletele, nu mai prînsă, nici unul, decît un singur miros, al transpirației lor. Căci nu-se poate să-ți eștiști cu sudoarea frunții tale pînă ce de toate zilele fîră să poți. Și chiar în clipa aceea, într-un singur glas, ei rostiră cuvîntul cel mai diform, cel mai sinistru, cel mai bolovănos din întreg talmeș-balmeșul lingvistice internațional: „Ne-ar trebui“, spuseră ei, „un deodorant“.

Și poate că promisiunile Șarpeului nici nu fuseseră cu totul amăgitoare, dar omului i-au trebuit milenii de încercări și căutări spre-a regăsi, unul cîte unul, marile parfumuri ale Paradisului. Dumnezeu îl pune pe Moise să urce Sinaiul nu doar pentru a-l dicta Tablele Legii. Ci îi scoțeste și rețeta primului parfum din istoria omenirii (balsam pur, camfru aromatic, trestie miroitoare, leandru, ulei de măslină). S-a comentat la nesfîrșit revoluția creștină. Adevărul ei înțeles se află însă în darurile oferite, de Regii-magi. Copilului-zeu: aur, tămîie și smirna. Acestea fiind două mari parfumuri și metalul destinat să le conțină -- în flacon de aur -- într-o vreme cînd cristahul încă nu exista. Ca adult, Isus

R. Rădulescu : Fetia-arlechin

va dovedi că n-a uitat această lecție a celei mai tragice copilării. Cînd Maria Magdalena toarnă în părul lui un parfum neprețuit de scump, ucenicii sînt indignați de risipă. Isus îi dojeneste. Cum, acest omagiu nu-i este în întregime cuvenit?

Dar trebuie să mai așteptăm, să așteptăm mai ales Franța secolului XX, pentru a asista la o veritabilă explozie de invenții olfactive ale unei pleiade de parfumierei de geniu.

Totul a început în 1912, cînd Guerlain a lansat „Ora Albastră“ („L'Heure bleue“). Oricine aspiră această adiere de iris, heliotrop, de iasomie și roză de Bulgaria se simtea purtat spre primul asfințit al lumii, sub primele stele ce luceau deasupra primei perechi îmbrățișate. Și fiecare deplîngea în adîncul sufletului său vremea aceea de grătie lunguroasă. S-a mai întîmplat ceva și în 1921 cînd Chanel a creat al său „Numărul 5“ („Chanel No. 5“). Era vorba despre o dată (5 mai), a cincea lună a anului, însă ceea ce evoca acest parfum memoriei noastre ancestrale era și cea

de-a 5-a zi a Creației, cînd pe pămînt existau pădure, mare, animale, dar omul încă nu. Apoi, în 1927, Lanvin rostogoli la picioarele noastre o sferă neagră și-aurie, chiar aceea pe care Adam o culesese de pe plajă, pe care o numi „Arpeggiu“ („Arpeggi“). A trebuit să mai așteptăm ani lungi pentru ca Balmain cu „Frumoasa doamnă“ („Jolie Madame“) și Hermes cu „Frumosul prieten“ („Bel Ami“) să regăsească cuvintele cu care s-au întîmplat părinții noștri cei dinții, la țesirea din somnul lor natal, atunci cînd s-au descoperit atât de minunat de diferiți și de complementari. Cit despre „Otravă“ („Poison“), mireasmă puternică și-mbălătoare a Șarpeului, pe aceasta o reconstituie Christian Dior.

Și astfel, fiecare mare parfum este o poartă care se deschide înspre trecutul nostru paradisiac. Marcel Proust a făcut celebru gustul madlenel ce îi restituia copilăria. Dar pentru că are aripi de urias, parfumul ne redăruiește grădina fermecată în care perechea primă se iubea nevinovat sub ochiul tutelar al Marelui Parfumiier Divin.

moda, altfel

Peter Sellers către Shirley Mac Laine (II)

„Bine, m-am simțit pe mine însuși părăsindu-mi trupul. Tocmai pluteam în afara formei mele fizice și îi vedeam cărîndu-mi trupul spre spital. Am așteptat, eram curios. Mă întrebam ce nu era normal eu mine. Nu eram înfricoșat sau... ceva apropiat de aceasta, pentru că, de fapt, eu mă simțeam bine; trupul meu era cel care se afla în dificultate. Apoi am văzut că a venit doctorul Kennamer. Mira luat pulsul și a văzut că eram MORT; el și alți oameni mi-au tot apăsat pieptul în ios și în sus. Au scos și cacatul din mine -- literal -- cred. Au făcut tot posibilul, doar, doar vor face ceva ca inima mea să bată din nou. Apoi l-am văzut pe Rex tipînd la cineva și zicînd că nu e timp să fiu pregătit pentru intervenția chirurgicală pentru INIMA !!! El a poruncit să fiu deschis chiar acolo unde mă aflam. Rex mi-a scos inima din trup și a tot masat-o... A făcut tot ce era posibil. Eram stit de curios urmărindu-l...! El, efectiv, refuza să accepte că eram mort. Apoi am pierit în jurul meu și am văzut o lumină plăcută, albă, strălucitoare, frumoasă de necrezut, deasupra mea. Mai mult decît orice pe lume, voiam să mă îndrept spre acea lumină albă. Niciodată nu dorisem ceva mai mult. Știam că acolo era iubire adevărată, acolo, de partea cealaltă a luminii care mă atrăgea atât de mult. Era prietenoasă, iubitoare și mi-amintesc că m-am gîndit „That's God“!. Am încercat să mă în-lt către ea, în timp ce Rex luera la inima mea. Dar nu m-a reușeam. Apoi am văzut o mîină întinzîndu-se prin lumină. Am încercat s-o ating, să o pătrund prin surprindere, să o agăț în asa fel încît ea să mă tracă în afară din toate acestea! Apoi, l-am auzit pe Rex, sub mine: „Bate din nou, am mai cîștigat o inimă“!. În același timp, o voce atășată mîinii pe care voiam

TIMP ÎNTOARCE-TE ȘI TERMINĂ ! NU E TIMP! Mîna a dispărut de cealaltă parte a luminii iar eu am simțit cum pluteam înapoi în trupul meu. Eram amar de dezamăgit. În afară de acestea nu-mi amintesc nimic altceva, pînă cînd m-am recăpătat conștiința, în propriul meu trup.

Cînd Peter a terminat am încercat să mă port normal, ca și cum totul ar fi fost normal. „Da“, am zis. „Am citit o groază din Elizabeth Kubler-Ross și ea are altele documente și materiale care descriu același fenomen, cînd din punct de vedere clinic mulți oameni au fost declarați morți, dar numai aparent și ei s-au întors să spună ce-au simțit.“

Peter s-a uitat la mine într-un fel care mă întreba dacă vreau să-l las să continue. Nu voiam să-l forțez dar nici nu voiam să-l opresc.

„Crezi că sînt nebun?“ a întreat. „NU“ am zis eu, „bineînțeles că nu esti! Am auzit prea mulți oameni descriind același fenomen. Nu pot fi totii nebuni...“

„Te simți bine?“ am zis eu. „Da!“ a zis el. „dar toate acestea, aparatul de filmat, aceste lumini... această masină... îmi reamintesc că eu încă n-am înțeles ceea ce tu spuneați, nu înțeleg de ce m-am reîntors în acest timp. De ce mă port așa cum mă port? Nu știu! Ce se așteaptă de la mine să fac?“

Ochii lui erau plîni de lacrimi, a început să bîlbîie, abia respirînd. „Știu, eu sînt un ghimpe în curul multor oameni. Știu că toți mă cred nebun. Dar eu sînt nebun despre acele lucruri exacte despre care ei nu sînt în stare să tie... „EU știu că am trăit de multe ori înainte“ a zis el. „și această experiență mi-a fost confirmată, pentru că în viața aceasta am simțit ce înseamnă, pentru sufletul meu, să existe cu adevărat ceva în afara trupului meu. Dar chiar și așa, de cînd am revenit în trupul meu, nu știu de ce, nu știu de ce se așteaptă de la mine să fac sau de ce am revenit...?.. „Viața a fost o iluzie... la fel ca filmele în care am lucrat.“

Corina Cristea

RIB INTERNATIONAL S.R.L.

Bd. Magheru 1-3, et.5 BUCUREȘTI, Tel:151.930, Telex:10.557, Fax:120.968

VĂ OFERĂ EN-GROS URMĂTOARELE PRODUSE DIN IMPORT:

DIN REPUBLICA FEDERATIVĂ CEAHĂ ȘI SLOVACĂ, ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU ROMANIA:

- GAMĂ COMPLETĂ DE OBIECTE DIN STICLĂ, TIP CRISTAL BOHEMIA, INCLUSIV CORPURI DE ILUMINAT.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DE MENAJ DIN STICLĂ TERMOREZISTENTĂ.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DIN PORFELAN

GAMĂ COMPLETĂ DE PRODUSE DIN MATERIAL PLASTIC. (JEPE DE MASĂ, PUNGI SACI ETC.)

- MERCERIE
- PAPETERIE
- RECHIZITE ȘCOLARE ETC.

**PREȚURI AVANTAJOASE
LIVRARE RAPIDĂ**

MICHEL TOURNIER

AMANȚII TACITURNI

Era într-o dimineață luminoasă din septembrie, după o mare de echinox ce dăduse golului o înfățișare rădăcită, devastată, patetică aproape. Mergeam pe plaja instelată de oglizile apei, pe care pești turțiți le făceau să freamete și neobișnuite scoici ștău risipite.

Nu aveam nici cea mai mică dorință să pescuim și ne uitam mai mult spre coasta dinspre sud, învăluită într-o lăptoasă ceață. Da, era un mister în aer, aproape chiar o dramă, și-abia de-am fost surprinsă când tu mi-ai arătat, la vreo sută de metri depărtare, două înălțute trupuri omenești învelite de nisip. Am început pe dată să fugim spre ceea ce luam drept cadavrele unor înecați. Dar nu erau deloc niste înecați acoperiți de nisipuri. Ci două statui sculptate în nisip, de o ciudată și sfișietoare frumusețe. Corpurile se încolăceau într-o adâncitură nu prea mare, încinse cu o zdreanță de țesătură cenușie murdară de noroi, ce le făcea să pară și mai reale încă. Te purtau cu gândul la Adam și Eva de mai înainte ca Dumnezeu să le fi insuflat viață prin nările lor de lut. Erau precum acei locuitori din Pompei cărora le vezi trupurile mineralizate de ploaia de cenușă a Vezuviului. Sau ca acei oameni din Hiroșima vitrificați de explozia atomică. Fețele lor săbatice, sclipind de solzii minerali, erau întoarse una spre cealaltă, dar despărțite de un spațiu cu neputință de străbătut. Numai minile și picioarele li se atingeau.

Am rămas o clipă pironiți în fața acelor leșuri, ca pe marginea unui mormint proaspăt deschis. Aceasta a fost clipa când a țîșnit, din cine știe ce gaură ascunsă, un diavol straniu, desculț, cu torsul gol, îmbrăcat în niște blugi ferfeniți. Se porni pe un dans plin de grație, cu gesturi largi ale brațelor, părînd să ne salute, apoi se inclină spre adormiți ca pentru a-l culege și-ai înălța spre cer. Plaja pus-tiită de maree, lumina palidă, perechea de nisip, acel nebul care dansa, toate ne înconjurau ca o vedenie melancolică și ireală. Deodată, dansatorul rămase nemișcat, ca intrat în tranșă. Apoi s-a inclinat, a-ngenunchiat, s-a prosternat în fața noastră sau, mai curînd, după cum n-am înțeles, să înțelegem, în fața a ceva ce se ivise îndărătul nostru. Ne-am întors. În dreapta, stînga din Tombe-laine se ridica din ceață. Și, suspendat ca un miral din deșert deasupra norilor, muntele Saint-Michel strălucea din toate țiglele sale, din toate vitraliile piramidei sale abalate.

Timpul se oprise. Trebuia să se întimplă ceva care să-l facă să meargă din nou. Un fosnet mi-a gidilat tălpile. O limbă incununată de spumă îmi linse degetele picioarelor. Dacă ciuleai urechea puteai s-auzi foșnetul nemăsurat al mării urcînd cu viclenie către noi. În nici o oră această întindere imensă ce se oferă, goală, în soare și în vînt, va fi redată adîncurilor verzi-albăstrui și pline de compatimire.

— Dar vor fi distruși! ai strigat tu.

Dansatorul se inclină în semn de aprobare, ridicînd dintr-un salt și mimă întoarcerea valurilor, de parcă ar fi vrut să le însoțească, să le încurajeze, să le cheme chiar, prin dansul său. Nici vrăjitorii africani nu fac altfel cînd vor să cheme ploaia sau să gonească demonii. Iar marea îl ascultă, impresurînd înții adîncitura în care zăcea perechea, apoi, după ce află o spîrtură, lăsînd să li alunece înăuntru, la început, un deget nevinovat de apă, pe urmă două, trei. Miinile lor înălțute fură atinse primele și ele se desfăcură, lăsînd să plutească în jur cioturi de încheieturi tălate. Priveam cu silă descompunerea capricioasă și inexorabilă a perechii pe care nu ne puteam opri să nu o simțim ca omenească, apropiată nouă, premonitorie poate. Un val mai tare s-a abătut asupra

Tournier, sau despre sursele inspirației

Foarte „franțuzească” această „găselniță” a lui Tournier, plină de șarm, facilă, ușor de digerat: idee de a renunța la invenție în privința personajului, intrigii, etc., pedalînd grozav pe atmosferă și mesaj, un mesaj care re-inventează, și în planul literaturii, reproducerea, kitsch-ul, romanța, fructul de ghips, tabloul nud pentru sufragerie. Anecdotic, o manevră subtilă și creatoare de bună dispoziție. Ne defulăm, căci bagheta unui maestru este cea care ne eliberează de complex. Dar, repunerea pe tapetului unei tandre naivități a legendelor cu Adam și Eva rămîne în zona unei literaturi de „maestru al jocului cu mărgelile de sticlă” doar în măsura în care putem licita că ar fi vorba aici despre un act totuși subtil de frondă, despre un meșteșug care își distruge obiectul căci încearcă a-l defini numai în sine (sau vezi Tournier „Les Sualres de Veronique”). Acest conținut de o veselă platitudine, această anecdotă care pendulează între porțelan și țîrg, ne conduce, uimiți, spre ideea unei narațiuni formalizate, abstractizate, de-o căutată și franțuzească „li-

teraritate” care continuă. Inșă, să vibreze de căldură și umanism. O furtună într-un pahar cu apă, și totuși ar fi multe de spus despre intențiile lui Tournier. Inspirația lui a sărăcit, sau aceeași sărăcie rimează cu o abstractizare care, la modul intenționat minor, polul opus lui Borges, explorează totuși în interiorul aceleiași probleme — a livrescului ca sursă de inspirație pentru literatură?!

capului femeii, răpindu-i jumătate din față, și-apoi se năruî umărul drept al bărbatului, iar nouă ne apăreau și mai emoționanți în mutilarea lor.

Cîteva minute mai tîrziu eram obligați să batem în retragere și să abandonăm albia de nisip în care se roteau virtutea inșumate. Dansatorul ne însoțea și se dovedea că nu era nici mut și nici nebul. Se numea Patricio Lagos și venea din Chili, din insula Chiloe mai precis. O insulă populată de indieni pricepuți în tăierea pădurilor. Studiase simultan dansul și sculptura la Santiago, apoi se expatriase la antipodi. Îi obseda problema timpului. Dansul, artă a clipei, efemer prin însăși natura lui, nu lasă nici o urmă și suferă de a nu fi înrădăcinat în nici o continuitate. Sculptura, artă a eternității, înfruntă timpul prin căutarea unor materiale indestructibile. Dar, în această căutare, moarte e ceea ce descoperi pînă la sfîrșit, căci marmura e înzestrată cu o vocație funebă de netăgăduit. Pe coastele Minecii și ale Atlanticului, Lagos descoperise fenomenul mareelor supuse legilor astronomice. Or, marea dăruie un ritm jocurilor dansatorului de plajă, și tot ea cheamă în același timp la practica unei sculpturi efemere.

— Sculpturile mele de nisip trăiesc, spunea el, și dovada cea mai bună e faptul că mor. Ele sînt contrariul staticului statuat al cimitirelor, etern doar pentru că e lipsit de viață.

Sculpta astfel cu febrilitate cupluri în nisipul ud ce tocmai îl dezvelea refluxul și, sub imperiul aceleiași inspirații, cînta și dansa. Era foarte important ca în momentul de echilibru al mareelor opera să fie terminată, căci ea trebuia să devină o paranteză de odihnă și meditație. Dar marele moment era de fapt acela al întoarcerii valurilor, și al teribilei ceremonii a distrugerii operei. Distrugere lentă, minuțioasă, de neînălțurat, poruncită de către un destin cosmic și însoțită de un dans liric și sumbru. „Celebrez patetica fragilitate a vieții”, spunea el. Acesta a fost momentul cînd tu i-ai pus o întrebare esențială pentru noi, la care a răspuns într-un fel obscur și misterios.

EA: Da, l-am pus o întrebare despre tăcere. Pentru că, după obiceiul și obișnuințele noastre, dansul e însoțit de muzică și, într-un anumit fel, el nici nu e altceva decît muzică încarnată,

muzică transformată în trup. Or, acest dans pe care îl execută în jurul adormiților săi de nisip are în el ceva paradoxal, insolit. Ideea acestei tăceri însă, el, pur și simplu a respins-o. „Tăcere?” a zis. Dar nu există tăcere. Natura urăște tăcerea, după cum are opare de vid. Ascultati plaja la vremea refluxului. Ea murmură prin mli de gură întredeschise către cer. VO-LUBILĂ. Cînd învătam franțuzește, m-am îndrăgostit de acest cuvînt grațios și ambiguu. El se referă la volbură a cărei țija delicată și interminabilă se-ncolăcește în jurul plantelor mai puternice pe care le înțîlnește, sfîrșind prin a le sufoca sub deliranta ei abundentă punctată de gornite albe. Valul este și el volubil. Înălțutele cu tentaculele lui lichide pieptul și coapsele amantilor mei de lut. Și îl distruge. Sărutul morții. Dar, volubil, valul rămîne și prin gingăritul copilăros pe care îl susură cînd se răs-pîndește peste nămol. Cu suspine ude își strecoară limbile sărate în nisipuri. Ar vrea să vorbească. Își caută cuvintele. E un copil care gingurește în leagăn.

Și a rămas în urmă, părăsindu-ne apoi cu un mic gest de adio și un zîmbet trist, în timp ce noi ajungeam din nou pe plajă.

LEGENDA MUZICII ȘI A DANSULUI

La început Dumnezeu a făcut cerul și pămîntul. Ci întunecimile acopereau pămîntul și tăcerea umplea cerul. Atunci Dumnezeu a creat sorii, stelele și planetele.

Și se făcu lumină. Dar nu numai lumină, căci sorii, stelele și planetele, descriind pe cer mișcările lor parabolice și de revoluție, emiteau sunete. Și necurmat se auzea un fel de concert ceresc, dulce, profund, fermecător: muzica sferelor.

Pe urmă, Domnul a creat omul. Și l-a făcut mascul și femeie, ceea ce înseamnă că avea deodată și sînii de femeie și un sex de băiat. Și Dumne-

zeu se trase în spatele unui nor ca să vadă ce va mai face — Adam.

Și ce făcea Adam? El își ciuli urechea și ascultă cîntecul subțirel ce pogora din cer. Pe urmă își puse un picior în fața celuiilalt, întinse brațele în cruce, și se-nvîrti încetșor. Se invîrti, se invîrti, se invîrti, așa de tare încît, cuprins de ameteală, căzu la pămînt și rămase o clipă năuc. În sfîrșit se dezmetici și, nemulțumit, își strigă tătăl:

— Ei, Dumnezeule din cer! Dumnezeu, care de-abia aștepta să-l cheme Adam, apără imediat:

— Fiul meu, ce-i?

— Este! zise Adam, că nu pot asculta această muzică fără să dansez. Ci sferele sînt multe și muzica lor este chiar muzică pentru balet. Iar eu, eu sînt singur. Cînd picioarele mele înaintează, ele n-au știință către ce, și cînd brațele mele se întind, ele n-au știință către cine.

— Asta așa-i, zise Domnul, dacă omul e făcut ca să danseze, atunci nu-i bine să rămînă singur.

Așa că îl făcu pe-Adam să cadă într-un somn adînc. Apoi îi împărți trupul în două jumătăți, jumătatea mascul și jumătatea femeie, și din această ființă devenită dublă el făcu un bărbat și o femeie. Cînd cele două făpturi deschiseră ochii, Dumnezeu îi spuse uneia:

— Aceasta este partenera ta.

Și zise celeilalte:

— Acesta este partenerul tău.

Și se retrase iar pe după norul său, să vadă ce vor face. Și oare ce făcură Adam și Eva cînd se descoperiră atît de minunat de diferiți și de complementari? Își ciudiră urechile la muzica sferelor.

— Oare nu e un „pas de deux” ceea ce auzim? întrebă Eva.

Și ei dansară primul „pas de deux”.

— Și-acesta oare nu-i un menueț?

— Nu e cîntec un vals? întrebă pe urmă Eva.

Și ei dansară primul vals.

În sfîrșit, ascuțindu-și urechile, Adam întrebă:

— Nu-i așa că de data aceasta este un cadriș?

— Părăndotială, îi răspunse Eva, că este un cadriș. Dar pentru dansul ăsta trebuie să fim cel puțin patru. Hai să ne oprim o clipă ca să ne gîndim la Cain și Abel.

Și uite cum, pentru un dans, se înmulți omenirea.

Ci în Rai erau mulți pom: și fiecare, prin roadele lui, dădea o cunoaștere oșebită. Umul dezvăluia matematica, altul chimia, al treilea limbile orientale. Domnul spuse lui Adam și Evei:

— Puteți să mînceți din rodul fiecărui pom și să dobîndiți toată știința lor. Inșă păziți-vă a mîncea din fructele pomului muzicii, căci de veți cunoaște notele veți înceta îndată să auziți marea simfonie a sferelor cerești și, credeti-mă pe cuvînt, nimie nu e mai trist decît „tăcerea eternă a spațiilor infinite” (ceea ce dovedește că Dumnezeu îl citea pe Pascal).

Adam și Eva erau perplecși. Atunci Șarpele le spuse:

— Mușcați din fructul acestui pom al cunoașterii muzicii. Afînd notele veți putea compune propria voastră muzică, iar ea va fi aidoma muzicii sferelor.

Sfîrșiră prin a ceda ispitei. Ci de-abia-și infipseaseră ei dinții într-un fruct de-al pomului muzicii, că urechile lor îndată se și astupară. Încetară să mai audă muzica sferelor, și o tăcere ca de moarte căzu peste ei.

Astfel luă sfîrșit Paradisul terestru. Începea acum istoria muzicii, Adam și Eva, iar mai apoi urmașii lor, se, apucară să întindă piei pe țigve și maie peste bețe. Străpuseră găuri în țiglele de trestii și îndoură bucăți de-aramă ca să-și facă diapazoane. Asta dură milenii, și fu Orfeu, fu Monteverdi, Bach, Mozart, Beethoven. Fură Ravel, Debussy, Benjamin Britten și Pierre Boulez.

Dar cerul rămase de atunci tăcut, și niciodată nu se mai auzi muzica sferelor.

continuare în pag. a 15-a

Prezentare și traducere de Luminița Mihaela Oprea